

Moskeene i Oslo

**-en kartlegging av moskemiljøene
og deres virksomheter**

Moskeene i Oslo

– en kartlegging av moskemiljøene og deres virksomheter

Utgitt av: Utrop – Norges første flerkulturelle avis

Ansvarlig redaktør: Majoran Vivekananthan

Forskningsleder: Masoud Ebrahimnejad

Forskningsassistent: Soubhi Asskali

Konsulenter: Are Moum Vogt

ISBN: 978-82-998107-5-3

Utgitt år: 2016

Sted: Oslo

Web: www.utrop.no

E-postadresse: utrop@utrop.no

Støttet av:

FRITT ORD

Forord

Utrop har lenge ønsket å gjøre en kartlegging av moskemiljøene i Oslo, men har manglet ressurser. Da Fritt-ord innvilget midler, satte vi i gang et større journalistisk graveprosjekt hvor målet var å få kunnskap om hvordan moskeene og de islamske menighetene i Oslo og omegn finansierer sin virksomhet. Vi ville også undersøke og få oversikt over andre sider av menighetenes virksomhet og kontakter. Hvilke forbindelser har de til miljøer i inn- og utland? Hvilke ideologiske og teologiske forbilder har de? Hvem styres de av? Hvilke retninger innen islam tilhører de?

Med boka *Islam – den 11. landeplage* la Hege Storhaug i Human Rights Service (HRS) visse føringer for forståelsen av moskeene i Norge hos den brede offentligheten. Boka er sterkt kritisert for å være ensidig og ubalansert.¹ Den fokuserte på islam som helhet og spriket derfor i mange retninger. Med vår kartlegging ønsket Utrop å snevre inn fokuset på moskemiljøene, deres finansieringskilder og andre virksomheter som de driver med og de konsekvenser det har for integreringen i Norge. Vi ville gi et ærlig, oppriktig og balansert bilde av situasjonen.

Vi synes det er viktig at uavhengige medier uten noen agenda for eller mot moskeene tar seg av et slikt gravearbeid. Vi engasjerte derfor en forsker med bred kunnskap for å jobbe sammen med Utrops journalister, som alle er uavhengige og ikke har bindinger til noen. Resultatet er denne rapporten, som inneholder en overordnet oversikt over miljøene, aktiviteter og ideologiske ståsted. Vi gir ikke svar på alle spørsmålene, men gir noen pekepin-ner om hvilke områder som kan egne seg for videre forskning og undersøkelse. Samtidig avslører rapporten en rekke forhold som er oppsiktsvekkende og bekymringsfulle.

Rapporten kan fungere som oppslagsverk og kunnskapsgrunnlag for både privat og offentlig sektor, så vel som den brede offentligheten.

Majoran Vivekananthan
Ansvarlig redaktør
Utrop

¹ Se f eks: <https://morgenbladet.no/boker/2015/11/farvel-storhaug-0>

Innholdsfortegnelse

Sammendrag	5
Innledning	12
Metode.....	13
Kartlegging	
Introduksjon i islam	15
To hovedretninger innen islam	
Salafisme og wahhabisme	16
Irans rolle	18
Saudi-Arabias rolle	19
Tyrkias rolle	22
Moskemiljøene i Oslo-området	23
Gruppetilhørighet	24
Tilknytning, savn og anerkjennelse	25
Kartlegging av moskeene	26
Aktiviteter som tilbys av moskeene	
Undervisning i skolefag	
Aktiviteter som gir inntekter til moskeene	28
Hajj- Umrah bringer inn penger.	
Vielse og skilsmisse etter sharia-loven	
Zakah & Sadagha	29
Boksalg	
Moskeenes integreringsarbeid	30
Finansering	
Finansiering av sjia-moskeer	30
Oslomoskeene – en oversikt	34
Imam Ali senter Oslo	34
Tauheed Islamic Senter	37
Minhaj-ul-Quran International Norge	40
Islamic Cultural Centre (ICC)	41
Central Jamaat-e Ahl-e Sunnat Norway	43
Rabita-moskeen	44
Holmlia Moské (også kjent som Masjid Aisha)	45
Tawfiq Islamic Centre Oslo	46
Islamsk samfunn Milli Görüs	47
Intervju med fem Moskeer i Oslo.....	49
Sentrale funn i denne rapporten	64
Litteratur	67
Vedlegg	68

Sammendrag

I Norge er radikaliserings og ekstrem ideologi (salafisme og salafi-jihadisme) særlig en utfordring hos enkelte ungdomsmiljøer, men også i miljøer og menigheter knyttet til regimene i Saudi-Arabia (wahhabisme), Iran (ytterliggående sjia-islam) og andre land (Tyrkia), hvor det finnes antidemokratisk tankegodt. Deler av aktiviteten til de nye radikale miljøene er godt organisert, og i de mest ytterliggående gruppene er enkelte involvert i terrorrelaterte aktiviteter. Flere unge personer i Norge lar seg fascinere av miljøet og kan være i startfasen av en radikaliseringsprosess, ifølge Oslo-politiet. Det har vært skrevet en god del i europeisk presse om ekstern finansiering av moskeer, spesielt har journalister vært interessert i å finne ut mer om finansiering som kommer fra land med undertrykkende, islamistiske regimer, som Iran og Saudi-Arabia. I denne sammenheng er det høyst aktuelt også å undersøke ideologiske koblinger mellom aktører som finansierer moskebygging og andre aktiviteter og moskeene som mottar økonomisk tilskudd.

Iran, Tyrkia og Saudi-Arabia

Det er særlig tre land Iran, Tyrkia og Saudi-Arabia som bruker store ressurser på å spre sin ideologi rundt om i verden. De største investeringene skjer i islamske land, hvor disse aktørene misbruker fattigdommen for å utbre sine ideologier. Men ideologisk påvirkning skjer også i Norge gjennom ulike kanaler og metoder. For å forstå dette må vi forstå kontekstene hvor disse tre landene opererer i.

I denne rapporten kommer det fram at Iran, som ledes av et regime med en konservativ oppfatning av islam innen den sjiaislamske retningen, sender imamer til Norge. Imamene, som blir valgt ut av iranske myndigheter, er godt opplært og har sine klare oppgaver fra det iranske hemmelige politiet og koblinger til den øverste iranske lederen Ayatollah Khamenei. Siden den islamske revolusjonen har Iran hatt som sin hovedmålsetning å eksportere den islamske revolusjonen til andre land, mens Tyrkia med Erdogan i spissen drømmer om å bli en stormakt i den islamske verden. I de siste tiårene har Iran endret strategi fra direkte konfrontasjon med Vesten til å fremstå som et moderat og reformvennlig islamsk land som tar avstand fra terrorhandlinger. Målet er imidlertid fortsatt det samme, «å eksportere den islamske revolusjonen», men med andre metoder. I kampen for innflytelse i den islamske verden satses Iran mest på de sjiaislamske gruppene, men til en viss grad også sunnimuslimer. Iran arbeider aktivt i moskeene for å rekruttere folk og spre regimets ideologi. For Iran er det ekstra viktig å ha kontroll over og tilgang til moskemiljøene for å kunne drive spionasje mot opposisjonsgrupper. Iran er derfor hele tiden avhengig av å rekruttere blant sjiamuslimer for å ha kontroll og oversikt over enhver bevegelse og utvikling blant opposisjonsgrupper og personer som kan være potensielle trusler mot Iran.

Det er blitt fremsatt påstander om at Tyrkia har støttet Den Islamske Staten (IS) over lengre tid, og at det tok lang tid før Tyrkia innså at de måtte gjøre noe mot IS. Daily Mail har skrevet om hvordan IS-krigere fra Storbritannia drar til Tyrkia uten å bli stoppet av tyrkiske myndigheter før de krysser grensen til Syria. Ifølge en talsmann i den egyptiske regjeringen har tyrkisk etterretning gjentatte ganger levert satellittbilder fra kurdiske peshmergaer og andre krigere som kjemper mot terrorgruppen IS.

Saudi-Arabia investerer milliarder av dollar til å bygge moskeer, skoler, institusjoner, organisasjoner for å spre salafisme og wahhabisme. Saudi-Arabia bruker, med Qatar ved sin side som investor, en god del av oljeinntektene på å spre sin ideologi. Saudiarabere selv har også lenge brukt betegnelsen salafisme om den dominerende fortolkningen av islamsk tro og praksis i Saudi-Arabia, snarere enn betegnelsen wahhabisme, som anses som nedsettende. Wahhabismen er støttet av statene Saudi-Arabia og Qatar, men wahhabistisk misjon går utover grensene for disse landene. Mange ekstremistiske grupper, slik som ISIS, Al-Qaida, Taliban og Lashkar-e-Jhangvi, er tilhengere av en form for wahhabisme.

På 1980-tallet ble milliarder av saudiske dollar sendt til Afghanistan og Pakistan for å etablere Taliban-bevegelsen. Deretter ble det investert i Bosnia-Herzegovina for at muslimer der skulle kjempe mot det daværende sosialistiske regimet. Resultatet var at det gamle Jugoslavia gikk i oppløsning og mange islamistiske grupperinger ble etablert. Deretter ble det investert i islamistiske fundamentalistiske grupper i Tsjetsjenia på 1990-tallet. Saudi-Arabia deltok aktivt i disse områdene og skapte verdens verste terrorgrupper.

Det er forbudt å undervise andre varianter av islam i Saudi-Arabia enn wahhabisme. Studenter som reiser til Saudi-Arabia for å studere islam, lærer også denne varianten. Imamene som blir undervist ved saudiarabiske universiteter, er viktige agenter for å spre wahhabismen.

En såkalt ikke-statlig stiftelse (Foundation) som heter The Association for The Islamic World Communication ble grunnlagt med økonomisk støtte fra saudiregimet og kongen selv. Denne internasjonale stiftelsen har hittil bygget over 1259 moskeer, stiftet 200 religiøse foreninger, 1069 skoler, 134 universiteter, 41 klinikker, 76 sykehus over hele verden, ifølge organisasjonene selv. I tillegg til disse kommer over 1000 moskeer rundt omkring i verden, som også får en eller annen form for økonomisk støtte fra denne saudiregimets internasjonale stiftelser.

En av de viktigste investeringsarenaer for spredning av wahhabismen er satsing på universiteter. Muslimske studenter fra hele verden får stipend for å studere på universitetene i Saudi-Arabia. Saudierne satser på å bygge islamske universiteter både i innland og utland.

Finansiering

Samtlige moskeer som ble spurt om finansiering og pengeoverføring, forteller at de følger den norske statens regler og lover og mener de ikke har noe å skjule. Enkelte moskeer har til og med valgt å legge regnskapet ut på nettet for å vise frem at ingenting ulovlig foregår og at alle kilder til finansiering er åpne og legitime i norsk sammenheng.

Det er betegnende for hvordan de fleste av moskeene i Oslo fungerer at de tilbyr og arrangerer en lang rekke aktiviteter som ikke strengt tatt har noe med moskedrift å gjøre. Hytteturer, seminarer, politiske og samfunnsrelaterte arrangementer, feiring av religiøse og nasjonale høytider, kulturelle aktiviteter, språkundervisning, skolefagundervisning og Koran-undervisning, idrettsarrangementer og treninger som fotballtur-

nering, volleyball og svømmeundervisning, utflukter osv. Alt dette er etter hvert blitt en fast del av mange moskeers repertoar.

Når det gjelder moskeenes plass i en del muslimske innvandreres hverdag, er følgende punkter blant hovedårsakene: gruppetilhørighet, tilknytning, savn og anerkjennelse. Dessuten er det viktig å ha i mente push-faktorer fra samfunnet og pull-faktorer fra moskeene som gjør at disse muslimene går oftere til moskeen her enn i sitt hjemland.

Det er ikke slik at det nødvendigvis ligger religiøse grunner bak at innvandrere oppsøker moskemiljøene. En undersøkelse fra 2006 gjort av Statistisk sentralbyrå og Den europeiske samfunnsundersøkelsen (European Social Survey) viser hvor variert interessen for religion er blant de ulike innvandrergruppene. Somaliere og pakistane-
re har sterkest tilknytning til religionen, mens iranere og bosniere skårer lavest nivå for religiøsitet.

Mine observasjoner og data peker mot den konklusjon at aktivitetene som tilbys av moskeene, er en viktig faktor for å forklare hvordan folk blir motivert til å begynne å møte i moskeene. Disse aktivitetene er ikke nødvendigvis religiøse, og folk trenger ikke å være religiøse for å delta. Leksehjelp og undervisning i skolefag er eksempler på tilbud som mange føler behov for og som kan trekke et stort antall ungdommer til moskeene.

Moskeene fungerer med andre ord som et samlingspunkt for mange mennesker med sitt brede utvalg av aktiviteter og sine mange tilhørende foreninger og organisasjoner. Kvinneforeninger, ungdomsorganisasjoner, kultur- og idrettsforeninger befinner seg i omlandet til miljøene. De drives på papiret uavhengig av moskeene, men er egentlig en del av disse moskeens tilbud. Verken moskeene eller myndighetene har god oversikt over eller kontroll med disse mange foreningene og hjelpeorganisasjonene. Alle moskeene som snakker om integrering – dvs. Rabita, ICC og Det islamske samfunn Milli Görus – sier at de forholder seg til norske lover og verdier, og at dersom islamsk lov er i strid med disse, blir det en sak mellom den enkelte og Gud. Dette gjelder i spørsmål som homofili, utroskap og sex før ekteskapet. For eksempel sier styrelederen i Islamsk samfunn Milli Görus at når det gjelder en kontroversiell sak som homofili, er det ikke tillatt i islam, men hvis en ungdom velger å være homofil, så er dette en sak mellom ham og Gud. «Jeg vil tillate ham å stå bak imamen min under bønnen, og jeg vil også tillate ham å be ved siden av meg.» Utdanningsansvarlig ved Rabita mener tilsvarende at utroskap ikke er straffbart, men en privat sak mellom personen og Gud. Med andre ord kan de sies å legge seg på en sosialt konservativ linje som ikke kommer i konflikt med norsk lovverk selv om den kan sies å reflektere et annet verdisyn enn det som er gjengs i dagens Norge.

Finansering av eiendom

De fleste moskeene i Oslo har kjøpt moskebygget sitt selv. Prisene på de ferdig bygde moskeene varierer fra seks millioner opp til 100 millioner kroner.

Finansiering av moskeer har vært et tema for hyppige spekulasjoner, og var et av spørsmålene i intervjuene med moskeenes talspersoner i dette forskningsprosjektet. Samtlige informanter oppgir at moskebygget har blitt finansiert ved donasjoner fra

medlemmene. Samtlige har avvist at de har fått eller får noen form for økonomisk støtte fra utlandet (dvs. i første rekke land som Saudi-Arabia eller Iran). De sier at de følger norske myndigheters instruksjoner og krav når det gjelder økonomisk støtte fra utlandet.

Minst én sjiaislamsk moské har sannsynligvis forbindelser til Iran. NRK avslørte i 2010 at både lokalene til Imam Ali-moskeen og hybler som brukes av besøkende imamer, tilhørte Ahl-ul Beyt, en misjonsorganisasjon som er grunnlagt av Irans øverste leder ayatollah Khamenei. Organisasjonen skal ifølge NRK være finansiert av iranske myndigheter over statsbudsjettet. Moskeen fikk også penger fra Iran da den ble etablert for tolv år siden. Overfor Utrop påstår moskeen at denne påstanden er feil, og påpeker at NRK reportasjen ble klagt inn til PFU, men det som kom fram PFUs uttalelse bestrider ikke faktaene i denne rapporten.

For å kartlegge dette nettverket kan man trekke en forbindelse mellom Imam Ali-moskeen i Stockholm, Imam Ali senteret på Tveita i Oslo, Imam Mehdi senter på Bryn og den nye Tauheed Islamic Centre. Tauheed Islamic Centre blitt ferdig bygd i 2013 med et budsjett på 30 millioner kroner, og ledelsen hevder at hele beløpet er finansiert av medlemmene selv. Ifølge statistikken er arbeidsledigheten og gjennomsnittsinntekten lav blant somaliere i Norge. Basert på disse opplysningene kan man sette spørsmålsteget ved hvordan de somalisk-dominerte moskeene finansierer kjøpet av moskebygget og hvor pengene som dekker alle kostnadene til daglig drift og aktiviteter kommer fra. Tawfiq Islamic Centre, med sine 6970 registrerte medlemmer fikk rett i underkant av 3,4 millioner kroner i statsstøtte i 2015.

Viktige funn

- 12 moskeer i Oslo er blitt kartlagt, og fem av dem gikk med på å bli intervjuet. Det finnes grovt sett to grupper medlemmer i disse moskeene, den ene består av unge og tilpasningsdyktige folk, mens den andre gruppen hovedsakelig utgjøres av eldre og konservative individer. De eldre har ofte større makt og innflytelse enn den unge generasjonen når det gjelder styringen av moskeene.
- Moskeene har en sentral rolle i svært mange muslimers hverdag. Alt fra hverdagslige temaer til mer avanserte om samfunn, politikk og ideologi blir tatt opp og formidlet i moskeene i Oslo.
- En del av moskeene i Oslo som tar tydelig uttalt avstand fra ekstremismen. De er åpne i møte med media, og det de sier og praktiserer innad, ser i regelen ut til å være i samsvar med hva de uttaler ute. Masjid Bilal, ICC, Rabita, Tyrkisk islamsk samfunn og Den tyrkiske islamske union er eksempler på slike menigheter.
- Politisk moské: Minhaj-ul-Quran Oslo sier at de har kjøpt moskebygget for et høyt beløp, og at det var hovedsaklig finansiert gjennom banklån og annen innsamlingsaksjon. Denne moskeen har tette bånd til det politiske partiet PAT Pakistan.
- Opplæring i islam for barn og unge foregår i lukkede miljøer. Målgruppene for koranskoler og helgeskoler er barn fra seksårsalderen og oppover. Disse barna følger opplæringsplanene helt til de er i ungdomsskolealderen, deretter blir de overført til ungdomsgruppene.
- Store pengesummer blir samlet inn av medlemmene selv. Moskeene er lite tydelige

og bevisste på hvordan de sikrer at pengene som blir sendt til utlandet, ikke havner hos ekstreme miljøer eller enkeltpersoner. Det er sterkt behov for mer forskning på dette området.

- Moskeene tilbyr langt flere tjenester enn det som er vanlig i moskeene i opprinnelseslandene. En del av disse tjenestene blir i praksis å regne som inntektskilder, mens andre aktiviteter er ment å være religiøse, sosiale og samfunnsrettede aktiviteter. Alle aktivitetene er kjønnsdelte, mens kun opplæringsansvarlige for Rabi-ta-moskeen påstår at moskeens aktiviteter stort sett ikke er kjønnsdelte.
- Radikalisering skjer oftest blant enkeltpersoner (såkalte ensomme ulver) og i utsatte miljøer, og i liten grad i moskemiljøene.
- Tawfiq-moskeen, den største somaliske moskeen i Oslo, avviste å delta i kartleggingen. Tawfiq-moskeen har flest medlemmer blant de innvandrergруппene som har lavest inntekt. Denne moskeen kan også karakteriseres som fundamentalistisk. Det kan settes spørsmåltegn ved finansiering av moskebygget til Tawfiq Islamic Centre da moskeen selv hevder at det utelukkende er medlemmene som har finansiert moskebygget.
- Imamenes utdanningssted er avgjørende for hvilken ideologisk retning moskeene ser mest hen til. I intervjuene forteller informantene om imamene som er ansatt i deres respektive moskeer.

Oslo moskeene

Det Norske Imam Ali Senter (Imam Ali-moskeen)

- Politisk tilknytning eller sympati med det iranske regimet
- Moskeens lokaler eies av organisasjonen Ahl ul Beyt, ifølge NRK. Dette er en sjiamuslimsk misjonsorganisasjon grunnlagt og ledet av Irans åndelige leder ayatollah Ali Khamenei.
- Det iranske regimet har et organisert nettverk i Europa, som blant annet brukes til å rekruttere folk til å jobbe for seg, som for eksempel kartlegging av iranske eksilmiljøer og motstandere av regimet.
- Ikke bare iranske, men også moskeer dominert av afghanske, arabisk- og urduttalende medlemmer skal være støttet eller under innflytelse fra det iranske regimet.

Tauheed Islamic Senter

- Imamen i moskeen, sjeik Mahmoud Jalloul har forbindelser til ayatollah Mohsen Gharaati, leder for det iranske fredagsbønnerådet og en av regimets ideologer.

Minhaj-ul-Quran

- Minhaj-moskeen er del av den internasjonale organisasjonen Minhaj-ul-Quran International (MQI).
- Minhaj skiller seg fra andre moskeer i Oslo ved åpenlyst å støtte det pakistanske partiet Pakistani Awami Tehreek (PAT), mens andre moskeer ikke deltar i denne typen politiske aktiviteter og i mange tilfeller sier at de ikke involverer seg i politikk. Årsaken er at dette partiet, i likhet med Minhaj-bevegelsen, er grunnlagt av Dr. Muhammad Tahir-ul-Qadri.
- Tahir-ul-Qadri har også kommet med en omfattende fatwa mot terrorisme, som er utgitt i bokform.

Islamic Cultural Centre (ICC)

- Islamic Cultural Centre Oslo er en av de eldste moskeene i Oslo. Central Jamaat-e Ahl-e Sunnat brøt ut herfra i 1976 og dannet en egen menighet.
- Det har vært diskutert i media om ICC støtter seg på tankene til Mawlana Sayyid Abu al-Ala Mawdudi. I media fremstilles han som en konservativ muslim som drev aktivt med politisk islam. Overfor Aftenposten svarer talsperson ti ICC slik om forbindelse med til partiet Jamaat E- Islaami (JEI), et parti i Pakistan og om Mawdudi: – På samme måte som vi henter informasjon fra andre organisasjoner og lærde, henter vi informasjon fra dem. Men de styrer ikke oss, vi jobber helt uavhengig av dem

Central Jamaat-E Ahl-E Sunnat Norway

- Den nåværende moskébygningen ble åpnet i 2006, og har, med et areal på 6200 kvadratmeter, plass til 2500 mennesker. Moskeen kostet 93 millioner kroner og er «finansiert gjennom lån og egenkapital fra menighetens medlemmer».
- Central Jamaat-e Ahl-e Sunnat har fått negativ oppmerksomhet flere ganger i årenes løp. Den har vært preget av konflikter og har vært gjennom flere interne stridigheter.
- Moskeen har blitt beskyldt for uryddige ledelsesforhold der en gruppe norskpaki-stanske familier har sittet med uoffisiell makt.

Rabita-moskeen

- Rabita-moskeen driver i dag en av de største helgeskolene og har et sterkt ungdomsnettverk som tilbyr mange forskjellig aktiviteter. Av de undersøkte moskeene er Rabita den eneste som sier at deres aktiviteter ikke nødvendigvis er kjønnsdelte.

Holmlia Moské (også kjent som Masjid Aisha)

- Medlemmene i moskeen oppgis på nettsiden til moskeen å komme fra en rekke land, blant annet Pakistan, Marokko, Somalia, Albania, Kurdistan og Norge. I tillegg står det på nettsiden at moskeen praktiserer tabligh (misjonering).
- På nettsiden til moskeen opplyses det at de fleste aktivitetene bare er for menn, noe som begrunnes med at den ikke har noe kvinneavdeling.
- Moskeen regnes som konservativ, og har blitt omtalt som salafistisk i religiøs – om ikke politisk forstand. Moskeen har også fått oppmerksomhet fordi medlemmer har hevdet at tilhengere av den omstridte Ahmadiyya-retningen ikke er å betrakte som muslimer.

Tawfiq Islamic Center Oslo

- Den fundamentalistiske organisasjonen Islam Net skal ha henvist nye konvertitter til denne moskeen. Moskeens imam Ali Mohammed Saleh har også fungert som predikant og kursleder for Islam Net.
- Usamah at-Thahabi, amerikansk konvertitt til islam og imam i Green Lane Mosque i Birmingham. At-Thahabi studerte islam i Saudi-Arabia. At-Thahabi skal blant annet ha uttalt at utroskap, homofili og frafall bør straffes med døden og at sex utenfor ekteskapet bør straffes med pisking og uttalt seg positivt til Osama Bin Laden.
- To IS-krigere fra Bærum som har reist til Irak, har også vært medlemmer av denne moskeen, ifølge Aftenposten.

Islamsk samfunn Milli Görüs

- Ifølge Wikipedia er Milli Görüs også den ledende religiøse bevegelsen blant tyrkere i Europa, med en rekke moskeer.
- Navnet Milli Görüs har siden blitt forbundet med en rekke islamske partier, hvorav noen har blitt forbudt med den begrunnelse at det er i strid med Tyrkias sekulære grunnlov, med president Recep Erdogans regjeringsparti AKP som foreløpig siste
- Moskeen har blitt kritisert for kjønnsdelt koranundervisning, og for å ha plassert kvinnelige og mannlige deltagere i et seminar i desember 2014 hver for seg. Overfor Utrop sier imidlertid styreleder Mehmet Temel at dette ikke var tilsiktet, men at folk selv plasserte seg på denne måten.

Innledning

Tallet på muslimer i organiserte trossamfunn er i sterk vekst. I 2015 var over 130.000 personer medlem i et islamsk trossamfunn, en 33 prosents økning siden 2010.² I tillegg til det faktum at menighetene vokser, er økende radikaliserings også en del av bakgrunnen for å gjennomføre denne kartleggingen.

Islam og muslimer har lenge vært gjenstand for diskusjoner i media og i allmennheten, men moskemiljøene har det derimot vært mindre fokus på. Hovedintensjonen bak dette forskningsprosjektet har vært å kaste lys over moskeene og deres aktiviteter og klargjøre hvilke intensjoner som ligger bak disse aktivitetene. I lys av funnene skal vi bidra til å diskutere moskeenes rolle i integrering av muslimske innvandrere i norsk samfunnet.

Det har vært en del omtale i media om undervisning i islam og undervisning i skolefag som tilbys av flere moskeer i Oslo. Derfor startet prosjektet med en foreløpig problemstilling som tok sikte på å kartlegge særlig én av aktivitetene på moskeene, nemlig undervisning. Det foreløpige fokusområdet var å kartlegge undervisning i islam utenfor offentlig skole. Etter hvert som dataene har kommet inn, har også problemstillingen endret seg noe. Gjennom innsamlingen av datamateriale har vi kommet til at det er flere elementer som har stor betydning for muslimenes integrering i det norske samfunnet, og vi innså derfor at vi var nødt til å kartlegge bredt.

Følgende er noen av faktorene som påvirker moskeene og hvordan de organiserer sin virksomhet: Hvilken landbakgrunn medlemmene i moskeen har, hvilken islamsk retning de følger, hvor imamen er utdannet, hvem som velger/ansetter imamer, hvordan moskeene finansierer sine aktiviteter og moskeenes ståsted i kontroversielle spørsmål som utroskap, homofili osv, samt forholdet til ekstremisme og terrorisme.

Problemstillingen omfattet etter hvert som vi samlet inn data også moskeenes rolle i integreringen. Vi bestemte oss for å se nærmere på moskeenes ideologi, ståsted når det gjelder dagsaktuelle temaer som ekstremisme og radikaliserings og deres forhold til de muslimske stormaktene som aktivt sprer sin ideologi. Følgende hovedproblemstillinger er identifisert for dette prosjektet i lys av de innsamlede data:

1. Hvilken rolle spiller moskeene i integreringen av muslimske innvandrere?
2. Hvilke aktiviteter tilbys av moskeene?
3. Hvilken ideologi følger moskeene?
4. Hvilke finansieringskilder har moskeene?

² <http://www.ssb.no/kultur-og-fritid/statistikker/trosamf>

Metode

Forskningen baserer seg på både eksisterende data og kvalitativ metode (intervju). Det er fulgt en intervjuguide som mal. For å lage en slik intervjuguide har vi gått gjennom relevante og aktuelle data og litteratur. Et prøveintervju av en informant ble også benyttet for å klargjøre hvilke temaer som burde være med i intervjuguiden.

Det finnes allerede en del dokumenter og data på nettsidene til moskeer, diskusjonsfora, (sosiale) medier og forskningsinstitusjoner. Det er blitt skrevet artikler og omtaler om disse moskemiljøene, men disse fremstår som fragmenter, og i denne rapporten har vi samlet dem sammen for å gi et helhetlig bilde. Når det gjelder eksisterende data, har rapport-forfatterens språkferdigheter vært en stor fordel da en del av informasjon bare foreligger på andre språk enn norsk og engelsk. Det er signifikant forskjell mellom hva som står på hjemmesidene til ulike trossamfunnene på morsmålet og hva som står på norsk. Forfatterne behersker både farsi og arabisk, som er blant språkene som brukes i disse miljøene. En del av intervju spørsmålene har tatt utgangspunkt i eksisterende data og informasjon.

Det ble valgt et semistrukturert intervju. Et semistrukturert intervju er designet som en samtale med et formål. I denne typen intervju brukes ofte intervjuguide som tar for seg bestemte temaer som fungerer som huskeliste for intervjuer slik at man får dekket temaer som er av interesse (Kvale og Brinkmann 2009). Intervjueren følger ikke et detaljert skjema, men følger opp informantens svar underveis slik at de blir oppmuntret til å utdype og begrunne sine svar.

Formålet med et kvalitativt forskningsintervju er således å fremskaffe et empirisk materiale. Det er blitt innsamlet en del opplysninger og data som kan kun vurderes i forhold til informantens ståsted og deres personlige oppfatninger.

Troverdighet

Begreper som reliabilitet, validitet og generalisering som brukes i kvantitative metode, egner seg dårlig for kvalitetssikring for kvalitativ forskning (Widerberg 2001). I stedet er det vanlig å bruke begrepet «troverdighet» for kvalitetssikring av slike undersøkelser. For å vurdere troverdighet må man vurdere dataenes kvalitet og om forskningen er utført på en tillitvekkende måte. Forskeren må gjøre rede for hvordan datamaterialet har blitt utviklet (Thagaard 2003). Det vil si at forskeren måtte stille seg spørsmål om hvordan intervjuene foregikk og hvordan hun selv har fungert under selve intervjuet (Fog 1994). En forsker må stille seg spørsmålet: Er mine tolkninger gyldige og troverdige, og har jeg godt nok belegg til å trekke de slutningene jeg gjør? Her er det vesentlig å tenke over hvorvidt forskningen undersøker det den er ment å undersøke. Med min bakgrunn som en person som har vokst opp i det muslimske miljø og fra et muslimsk land, kan jeg si at jeg har god forståelse av termer og begreper som brukes i denne forskningsammenhengen. For å sikre at jeg har forstått riktig hva som er blitt sagt, har jeg repetert hva informanten sa, for å få bekreftelse fra hans side. Jeg har også brukt en del felles religiøst språk for å forklare på en nøyaktig måte hva jeg mente med spørsmålet. For eksempel brukte jeg begrepene «nikah» (ekteskap) «zina» (sex utenfor ekteskap/utukt), «zakah» (almsisser) og «sadagha» (frivillig veldedighet) og flere andre lignende begreper under intervjuene.

Kilder på andre språk

Det er blitt brukt en del kilder på andre språk som er mer representative i de muslimske miljøene. Forskerne har sin bakgrunn i islamske land og behersker to språk som brukes i majoritetsmuslimske land, farsi og arabisk, og dette har som nevnt gitt fordeler i arbeidet med å finne førstehånds kilder. Det er en viktig forutsetning når en undersøker sjia-islamske miljøer at forskeren søker litteratur og datamaterialer på farsi, og en som forsker på wahhabisme eller andre retninger innenfor sunniislam, kan lese litteratur på arabisk.

Utvalg

Da prosjektet startet, var målet at forskningen skulle gjennomføres blant moskeene i Oslo. Det finnes til sammen 37 islamske trossamfunn og moskeer i Oslo-området, men dette prosjektet tar kun for seg de mest omtalte og største moskeene og trossamfunnene. Vi har valgt ut 12 moskeer for en detaljert kartlegging, mens andre moskeer blir nevnt når det er aktuelt. Det er ikke et fullstendig utvalg, og er derfor ikke representativt for alle moskeene i Oslo eller Norge. Gjennomføring av prosjektet var også i høy grad avhengig av hvor samarbeidsvillige moskeene var. Av de moskeene som vi har kontaktet, var det kun fem som gikk med på å la seg intervjuet. Når det gjelder resten av moskeene, har forskeren brukt egne kontakter samt informanter knyttet til moskemiljøene. Det ble også brukt en del omtaler og eksisterende data fra ulike publikasjoner og nettsteder for å gi et helhetlig bilde.

Anonymisere kilder

I forskning betyr kildekritikk hvordan vi vurderer kilder ut fra det vi ellers vet om kildene, hvor informasjonen stammer fra og hvilke interesser som ligger bak den informasjonen som kildene gir/inneholder. Vi sammenligner ofte ved hva vi vet fra andre kilder og vi vurderer kildenes bakgrunn. På grunn av forskningens art og informantenes sikkerhet har forskeren blitt nødt til å anonymisere en del av informantene i denne rapporten.

Avtale om anonymisering ble gjort på forhånd, og stort sett gjelder det det iranske miljøet, hvor samtlige kilder er redde for sin egen sikkerhet og sikkerheten til familiemedlemmer i Iran. Noen av informantene reiser selv til Iran, og de vil bli straffet av det iranske regimets hemmelige politi hvis de blir oppdaget. Forskeren har gjort sitt beste for å anonymisere kildene. Enkelte potensielle informanter ville ikke være med på intervjuet selv om de visste at det var anonymt. De argumenterte med at opplysningene de sitter på, bare finnes hos noen få iranere, og at faren derfor er stor for at den iranske ambassaden vil klare å finne ut hvem som har lekket opplysningene. Så på den måten har jeg gått glipp av en god del informasjon og informanter.

Når det gjelder sunniislamske miljøer, har vi hatt kontakt med en del potensielle informanter med blant annet arabisk og pakistansk bakgrunn som sitter med betydelige mengder informasjon, men som ikke ønsket ikke å bidra til prosjektet av samme sikkerhetsmessige årsaker. De var redde for å bli oppdaget av noen personer fra de ekstreme miljøene og bli utsatt for hevn eller vold. To av Utrops egne journalister med muslimsk bakgrunn avstod fra å være med på prosjektet.

Introduksjon om islam

Muslimere både i Norge og i verden forøvrig er en heterogen gruppe bestående av folkegrupper med ulik kultur, språk og historie. Dette påvirker deres måte å tolke Koranen på, og det finnes et mangfold av tolkninger. Likevel er det noen grunnleggende prinsipper i islam som er felles: Gud er én, Muhammed er hans profet og Koranen er Guds åpenbaring. I tillegg er alle muslimer enige om troens fem søyler, trosbekjennelsen (shahada), den rituelle bønningen (salah), den rituelle avgiften (zakat), fasten (sawm) og pilegrimsferden til Mekka (hajj).

Muslimere kan deles inn i to hovedgrupper, sunnimuslimere og sjiamuslimere. Hovedårsaken til splittelsen er kampen om hvem som var den rette lederen etter Muhammeds død. Sjiamuslimere mener at Ali, profetens fetter og svigersønn, ble utnevnt av Muhammed som den rette lederen. Sunniismen tror på de fire kalifene, bla Ali som den fjerde kalif og Abu Bakkar som første. I motsetning til sjiaene mener ikke sunniene at imamer er ufeilbarlige. Ifølge sjiaene kan imamer nytolke og videreføre det opprinnelige budskapet. I sunnittisk islam er åpenbaringen fra Gud avsluttet i og med Muhammed og dermed fastlagt én gang for alle i Koranen og sunna³ (Grande 2008). Sunnimuslimere er tallmessig den største undergruppen i islam. Denne retningen er utbredt i Saudi-Arabia, Qatar, Kuwait, Emiratene og Tyrkia.⁴

Sjiamuslimere feirer en ekstra Eid, som heter Ghadir. De mener dette er navnet på et sted hvor Muhammed holdt sin siste tale og Ali ble utnevnt som leder. Denne gruppen kalte seg shi'at ali, som betyr Alis parti. Den største retningen innenfor sjiaismen kalles tolvimamer (tolver-sekten), og de mener at Ali er den første imamen etter Muhammed og at Alis etterfølgere også er imamer. Den siste, eller tolvte, imamen heter Mehdi, og han ventes å komme tilbake som en slags Messias.

Sjiaislam er den dominerende retningen og statsreligionen i Iran. De har også stor oppslutning i Irak, Pakistan, Libanon, Afghanistan, Syria og i flere afrikanske land.

Under samlebetegnelse sunni og sjia finnes en rekke lovskoler, filosofiske retninger, nasjonale og regionale tradisjoner osv. Det gjør vi mer rede for i neste del, der vi tar for oss tilhørigheten og bakgrunnen til moskeene i Norge.

Det geopolitiske kartet i Midtøsten

Kampen om innflytelse innenfor den islamske verden har foregått i hundrevis av år. Etter den såkalte Arabiske våren har denne kampen tilspisset seg i Midtøsten, da tre rivaliserende regionale makter kjemper for mer innflytelse og nye allierte i dette området.

På den ene siden står Tyrkia og Saudi-Arabia, som representerer den sunniislamske

³ Store Norske Leksikon: «Guds sunna var åpenbart gjennom profeten Muhammad, og i koranteksten fremheves han som et forbilde for de troende. Følgelig ble tanken om profetens sunna utviklet tidlig i historien, og profetens forbilledlige liv ble belyst gjennom hadith. På 800-tallet ble profetens sunna definert som en av lovens røtter og derved som en kilde til islamsk lov.»

⁴ <https://no.wikipedia.org/wiki/Sunniislam>

retningen, og på den andre siden står Iran med en sjiaislamsk retning. Alle tre landene har sine allierte både blant politiske regimer i islamske land og muslimske politiske grupper som ikke sitter ved makten (ennå).

Den såkalte arabiske våren har endret det geopolitiske kartet i Midtøsten, og som følge av dette har de regionale stormaktene mistet tradisjonelle allierte som de har hatt i årevis.

Den første endringen som skjedde i den sunniislamske verden før den arabiske våren startet, var at Iran fikk stor innflytelse i Irak. Dette så ut til å bety en mulighet for iranske sjiaislamske ledere i deres kamp mot den sunniislamske verden. Iran har allerede hatt Syria som sin viktigste allierte, i tillegg til Hizbollah i Libanon.

Da Den arabiske våren startet, åpnet det nye muligheter for Iran. Irans tradisjonelle fiender mistet makten én etter én. Libyas Muammar al-Gaddafi falt, og regimet gikk i oppløsning. Dette så lovende ut for det iranske sjia-regimet. Egypt har fått en ny, Iran-vennlig president. Det islamske brorskapet kom til makten, og som følge av dette ble det lys i tunnelen for diplomatisk, økonomisk og politisk samarbeid og relasjoner mellom to land som hadde kuttet alle diplomatiske bånd rett etter den islamske revolusjonen i 1979.

I Jemen har Iran-vennlige opprørsgrupper drevet den sittende saudi-vennlige presidenten ut av landet. I de små landene rundt Persia-bukta har Iran også begynt å forsyne sine tilhengere med våpen og propaganda. Iran har støttet opposisjonsgrupper i disse landene slik at de kan gjøre opprør.

Iran har stormakten Russland på sin side, og dette er en bonus for Iran i kampen for innflytelse i Midtøsten. Utviklingen både før og etter Den arabiske våren tyder på at Iran har fått større innflytelse i Midtøsten.

Ved den motsatte polen står de to rivaliserende regionale maktene Saudi-Arabia og Tyrkia. Saudi-Arabia og USA er allierte, mens Tyrkia både er med i NATO og i nært samarbeid med EU. Tyrkia og Saudi-Arabia representerer hver sin tolkning av den sunniislamske retningen, og følger dermed sine respektive interesser, men alt i alt kjemper de på sunni-fronten mot den iranske sjia-fronten.

Salafisme og wahhabisme

I sin masteroppgave i religionsvitenskap skriver Jasna Jozelic (2006) følgende om wahhabisme:

«Wahhabi-retningen ble opprettet av Muhammad ibn Abdul Wahhab på slutten av 1700-tallet. Det er en retning i islam som vi i dag finner i Saudi-Arabia. Deres lære ble sett på som en av de mest fundamentalistiske lærene innen islam. Koranen og Hadith (Tradisjon) er kilder som skal følges nesten bokstavelig. Ved siden av de to kildene aksepterer de også arbeidet av den lærde Ibn Taymiya. Alle filosofiske spekulasjoner blir avvist. I deres lære legges vekten på Guds enhet og dermed menneskets likhet overfor Gud. Tilhengerne av wahhabi-bevegelsen er kjent under navn al-Muwahhidun, enhetsfolk.

Wahhabi-bevegelsens lære var streng i forhold til andre retninger innen islam. Alle slags folkelige former for praktisering av islam ble sett på som vantro, villfarelse, heresi. De ser på seg selv som de eneste som følger den riktige islam og de skal 'helbrede' islam fra alle forandringene og nyskapningene i islam.»⁵

Videre skriver Jozelic om hvordan wahhabismen fant veien til Bosnia og spredte seg i dette landet. Her ser vi at Saudi-Arabia spiller en viktig rolle for rekrutteringen av muslimer til wahhabisme-retningen gjennom økonomisk støtte.

«De bosniske muslimene ble først kjent med denne bevegelsen under krigen. En del soldater som var tilhengere av Wahhabi-bevegelse hadde kommet under krigen for å hjelpe sine muslimske brødre". Etter krigen ble en del av dem igjen i Bosnia og Hercegovina. De har fått bosnisk statsborgerskap ved å gifte seg med bosniske jenter, mens andre har bosatt seg i Bosnia og Hercegovina gjennom å arbeide i forskjellige humanitære organisasjoner. Den største humanitære og økonomiske hjelpen kom fra Saudi-Arabia.»⁶

På Wikipedia leser vi følgende om wahhabisme:

«Wahhabismen er støttet av statene Saudi-Arabia og Qatar, men wahhabistisk misjon går utover grensene for disse landene. Mange ekstremistiske grupper, slik som ISIS, Al-Qaida, Taliban og Lashkar-e-Jhangvi, er tilhengere av en form for wahhabisme.»⁷

I Store Norske Leksikon heter det: «I vår tid har imidlertid begrepet først og fremst kommet til å henviser til det Lauzière har karakterisert som 'en betegnelse sunni-puritanere anvender for å beskrive sin tilnærming til islam'. Begrepet forstås vanligvis som å henviser til en rigorøs overbevisning og en religiøs metodologi som deler en familielikhet med wahhabismen eller det religiøse etablissementet i Saudi-Arabia».

Og videre:

«Saudi-arabere selv har også lenge brukt betegnelsen salafisme om den dominerende fortolkningen av islamsk tro og praksis i Saudi-Arabia, snarere enn betegnelsen wahhabisme, som i tillegg til å anses som nedsettende også antyder at man etterlikner den islamske skriftlærde Muhammad ibn al-Wahhab (1703-1792), snarere enn Profeten Muhammed og hans «rettroende etterfølgere» i synet på islamsk tro.

Selv om man skal være forsiktig med å overdrive betydningen av dette, er det et faktum at det har funnet sted en omfattende saudi-arabisk finansiering av salafistisk litteratur og infrastruktur i land over hele verden siden 1970-tallet.

Det hersker liten tvil blant forskere om at betegnelsen salafisme kan gi betydelig status og legitimitet i kraft av at den gir assosiasjoner til doktrinær puritanisme blant mange sunni-muslimer.

⁵ Jozelic, Jasna (2006): Islamisering og islams posisjon i dagens Bosnia og Hercegovina, Hovedfagsoppgave i religionsvitenskap ved Universitet i Bergen. (s.50)
Jozelic (s.51).

⁶ <https://no.wikipedia.org/wiki/Wahhabisme>

⁷ <https://no.wikipedia.org/wiki/Wahhabisme>

I hvilken grad selve begrepet salafisme gir status og legitimitet avhenger imidlertid også av politisk, sosial og historisk kontekst. I Norge ser man blant annet at islamske bevegelser med salafistisk orientering, som Islam Net som ble etablert i 2008, inntil videre i det store og det hele har unngått å bruke begrepet om seg selv, og isteden ganske enkelt hevder å representere 'islam'.

Det er heller ikke slik at muslimer flest i for eksempel Midtøsten nødvendigvis har en entydig positiv oppfatning av salafisme. Begrepet ble aldri brukt blant Profeten Muhammed eller hans «rettroende etterfølgere», og bruken av begrepet har blant annet av denne årsaken ofte resultert i omfattende debatt blant salafister selv.»⁸

Utenlandske krefter påvirker norske moskemiljøer

Innledende bemerkning

Det er sterke konflikter mellom muslimske grupper i den muslimske verden. Rivaliserende grupper prøver igjen og igjen å skade sine fiender ved å avsløre deres fremgangsmåter i å spre sin innflytelse. Påstandene de fremmer om hverandre, er ikke alltid pålitelige og man kan ikke stole på alle disse påstandene, men de er viktige fordi de gir oss en pekepinn på hvor vi som forskere bør rette oppmerksomheten i våre videre undersøkelser. Forskerteamet i dette prosjektet har gått gjennom en del litterære og mediepublikasjoner både fra de sunnimuslimske verden og sjiamuslimske fronten.

Vi konsentrerer oss i det følgende om Iran, Saudi-Arabia og Tyrkia.

Iran

Å «eksportere den islamske revolusjonen» har vært et av det iranske regimets hovedslagord og hovedmål helt siden 1979, da islamske ekstremister tok makten i landet. Strategiene Iran bruker for å spre sin innflytelse, inkluderer investeringer i andre islamske land og økonomisk og politisk støtte til ekstremistiske grupper som Hizbollah i Libanon, houthier i Jemen osv. Det er ikke vanskelig å ramse opp en lang liste over terrorhandlinger begått av det iranske regimet rundt om i verden.^{9,10} I de siste tiårene har Iran endret strategi fra direkte konfrontasjon med Vesten til å fremstå som et moderat og reformvennlig islamsk land som tar avstand fra terrorhandlinger. Målet er imidlertid fortsatt det samme, «å eksportere den islamske revolusjonen», men med andre metoder.

Iranske ambassader i Europa spiller en nøkkelrolle i denne strategien. De har et bredt nettverk både blant både iranere som bor i disse landene og personer fra andre islamske land som også bor i Europa. Disse kan både være fra islamske tidligere sovjetrepublikker, Afghanistan, Pakistan og de arabiske landene, men hovedsakelig sjiamuslimer. I kampen for innflytelse i den islamske verden satser Iran mest på de

⁸ <https://snl.no/salafisme>

⁹ https://en.wikipedia.org/wiki/Mykonos_restaurant_assassinations

¹⁰ https://en.wikipedia.org/wiki/1992_attack_on_Israeli_embassy_in_Buenos_Aires

sjiainslamske gruppene, men til en viss grad også sunnimuslimer.

Iran arbeider aktivt i moskeene for å rekruttere folk og spre regimets ideologi. For Iran er det ekstra viktig å ha kontroll over og tilgang til moskemiljøene for å kunne drive spionasje mot opposisjonsgrupper. Iran er derfor hele tiden avhengig av å rekruttere blant sjiamuslimer for å ha kontroll og oversikt over enhver bevegelse og utvikling blant opposisjonsgrupper og personer som kan være potensielle trusler mot Iran.

Flere tiår med sanksjoner mot Iran har gjort at de iranske ambassadene har utviklet ekspertise i hvitvasking av penger og i å finne omveier for å unngå sanksjoner. De har etablert en lang rekke eksport- og importfirmaer som bare finnes på papiret, men som i virkeligheten er til for hvitvasking og for å importere sanksjonerte varer og kapital.

De som følger iranske medier, kan av og til høre om kurropsjonsskandaler. Dette skjer gjerne når en person som med støtte og midler fra regimet har jobbet for å undergrave sanksjonene og eksportere iransk olje og varer og føre penger inn i landet til regimets kasse, blir stilt for retten for å ha gått for langt, underslått penger eller ikke vært fullstendig lojal mot regimet. Ettersom mottrekkene mot vestlige sanksjoner styres og drives av nettverk organisert av det hemmelige politiet og myndighetene, vil neppe de virkelige hovedpersonene i disse skandalene bli avslørt. I stedet ofrer man noen mindre brikker i spillet.

Saudi-Arabia

I denne generelle delen om Saudi-Arabia har vi brukt kilder på farsi, arabisk og urdu.

Penger fra Saudi-Arabia

Saudi-Arabia investerer milliarder av dollar til å bygge moskeer, skoler, institusjoner, organisasjoner for å spre salafisme og wahhabisme.

På 1980-tallet ble milliarder av saudiske dollar sendt til Afghanistan og Pakistan for å etablere Taliban-bevegelsen. Deretter ble det investert i Bosnia-Herzegovina for at muslimer der skulle kjempe mot det daværende sosialistiske regimet. Resultatet var at det gamle Jugoslavia gikk i oppløsning og mange islamistiske grupperinger ble etablert. Deretter ble det investert i islamistiske fundamentalistiske grupper i Tsjetsjenia på 1990-tallet. Saudi-Arabia deltok aktivt i disse områdene og skapte verdens verste terrorgrupper.¹¹

Siden 1981, i kjølvannet av krigen i Afghanistan, har saudierne etablert mange kulturelle/religiøse og islamske sentra for å drive veldedighetsarbeid for fattige flyktninger fra Afghanistan og Pakistan. Stiftelser og sentra som The Foundation of Islamic Mission (/Aldawvat al Islamiyat), Idarat al Asraa (ءارسالا ءرادا), The Association and Charity of Mekka (ملسم ءسسوم Moassesat al Kheiyrat al Mekkat al Mokkaammata), The Muslims Association (ملسم ءسسوم) og mange andre slike foreninger, stiftelser og veldedighetsorganisasjoner er blitt grunnlagt (ibid).

¹¹<http://www.hawzah.net/fa/Magazine/Vie>

Saudierne bruker store pengebeløp på tablighi (misjon) mens den årlige pilegrimsreisen Hajj foregår. Millioner av bøker og brosjyrer trykkes og deles ut gratis blant pilegrimsreisende fra hele den islamske verden. Seks store og viktige biblioteker i Saudi-Arabia og mer enn 117 forlag jobber kontinuerlig med å trykke tre millioner wahhabistiske/salafistiske bøker, tidsskrifter og ukeblader på 23 forskjellige språk. Dette materialet deles ut til de pilegrimsreisende.¹²

Kun én retning av islam er tillatt

Det er forbudt å undervise andre varianter av islam i Saudi-Arabia enn wahhabisme. Studenter som reiser til Saudi-Arabia for å studere islam, lærer også denne varianten. Imamene som blir undervist ved saudiarabiske universiteter, er viktige agenter for å spre wahhabismen. Saudi-Arabia har dessuten store investeringer i Pakistan, slik at nesten alle store moskeer og mange læresteder er under finansiering av Saudi-Arabia. Et eksempel er den store Faisal-moskeen i Islamabad, som er finansiert og bygget av midler fra Saudi-Arabia. En del av holdningene til imamene i Norge er kritikkverdige.^{13,14,15}

Bygger moskeer og skoler

En såkalt ikke-statlig stiftelse (Foundation) som heter The Association for The Islamic World Communication ( ) ble grunnlagt med økonomisk støtte fra saudiregimet og kongen selv. Denne internasjonale stiftelsen har hittil bygget over 1259 moskeer, stiftet 200 religiøse foreninger, 1069 skoler, 134 universiteter, 41 klinikker, 76 sykehus over hele verden, ifølge organisasjonene selv. I tillegg til disse kommer over 1000 moskeer rundt omkring i verden, som også får en eller annen form for økonomisk støtte fra denne saudiregimets internasjonale stiftelser. Siden konflikten i Balkan brukte regimet over to milliarder saudiske rial (ca 4,5 mrd NOK) i Bosnia¹⁶ for blant annet bygge 877 skoler og 150 moskeer og stifte mange veldedighetsorganisasjoner (ibid). Jozelic mener i sin masteroppgave at betydelig bygging av nye moskeer var et produkt av de økonomiske donasjoner og humanitær hjelp hovedsakelig fra Saudi-Arabia.¹⁷

Universiteter

En av de viktigste investeringsarenaer for spredning av wahhabismen er satsing på universiteter. Muslimske studenter fra hele verden får stipend for å studere på universitetene i Saudi-Arabia. Saudierne satser på å bygge islamske universiteter både i innland og utland. Universitetet til Imam Mohammad bin Saud Al Islamiyeh ( ) er ett av disse lærestedene som driver aktiv tablighi (misjon) for wahhabi/salafi-islam i utlandet. Dette universitetet har filialer i land som USA, Japan, Indonesia, Emiratene, Mauritania osv. Universitetet Islamic Community ( ) som har hovedkvarter i byen Medina, har hele 85 prosent utenlandske studenter. Dette er et kjent universitet som drives på wahhabistisk grunnlag og er stiftet av kongen Malik Saud.

¹² <http://sahebnews.ir/91966/>

¹³ <http://sahebnews.ir/91966/>

¹⁴ <http://www.vl.no/imam-skal-ha-slatt-skolebarn-med-kjepp-1.73970>

¹⁵ <http://www.utrop.no/Nyheter/Kulturnytt/29753>

¹⁶ <http://www.nettavisen.no/nyheter/styreleder---imamen-far-ikke-lede-fredagsbnnen/3423180795.html>

¹⁷ Jozelic (s. 45).

¹⁸ Jozelic (s. 46).

Ungdomsorganisasjon

The World Assembly of Muslim Youth (یومالسالابابشلال هیملاعلا هودنلا) drives med formål om tablighi-arbeid blant muslimske ungdommer uansett nasjonalitet og hvor i verden de bor. Dette er også en organisasjon drevet av saudi-regimet og finansiert av saudiske oljepenger. Aktivitetene er blant annet å organisere sommerleirer i muslimske land for ungdommer, gi økonomisk støtte til studenter som vil lære islam i Saudi-Arabia og mange andre aktiviteter som passer til ungdommene. Bare denne stiftelsen har bygget 18 moskeer i Kurdistan, Irak.¹⁸

Saudisk-finansierte organisasjoner og medier sprer wahhabisme

Bosnia-Hercegovina er blant landene som har fått oppmerksomhet og investeringer både fra Iran og Saudi-Arabia. Begge landene har deltatt i krigen og har sendt soldater, penger og enorme mengder av våpen til de involverte grupper i krigen.

Dette skriver Jozelic i sin masteroppgave:

«Den mest nevnte organisasjon når det gjelder av økonomisk støtte fra de muslimske landene var TWRA (Third World Relief Agency) som ble opprettet i 1987 av sudanesiske diplomat Elfatih Hassanein og hans bror Sukarno Hassanein og er finansiert av Saudi-Arabia.»

Hun mener formålet med opprettelsen av organisasjonen var å gjenreise islam i Øst-Europa. Organisasjonens hovedkvarter ligger Wien i Østerrike og kjøpte blant annet en satellitt-telefon til den bosniske regjeringen og gjennomførte flere prosjekter for kvinner også.

Mest oppsiktsvekkende er følgende påstander i samme masteroppgave:

«Organisasjonen var sentral i den angivelige smuglingen av våpen til Bosnia under krigen til tross for verdens våpenembargo. De ble hjulpet av flere land til å kjøpe våpen, deriblant Iran og Saudi-Arabia. Direktøren av TWRA, Elfatih Hassanein, var, ifølge Gyorgy Lederer, også samtidig representant i WAMY.»

Det er flere slike organisasjoner som er sterkt påvirket av wahhabisme og som mottar støtte av Saudi-Arabia som AIO, en organisasjon for muslimske ungdommer med hovedkvarteret sitt i Zenica. (ibid)

Kalemeh TV, Al Sahraa Channel, Huda TV og Iqraa TV er finansiert av Saudi-Arabia. De to store internasjonale avisene Al HAYAT og AL Shargh ol Osat قرشلا طسوالا drives også av saudierne.

Al Arabiyeh (هیبرعلا) er en annen internasjonal tv-kanal som er finansiert av Saudi-Arabia og andre arabiske land i Persia-bukta. Stiftet i 2003.

¹⁹ https://www.washingtonpost.com/world/how-turkey-became-the-shopping-mall-for-the-islamic-state/2014/08/12/5eff70bf-a38a-4334-9aa9-ae3fc1714c4b_story.html

²⁰ <http://www.dailymail.co.uk/news/article-2734239/How-seven-radicalised-young-Britons-week-taking-Gateway-Jihad.html>

²¹ <http://www.presstv.ir/detail/2014/10/21/383033/new-report-shows-turkeyisil-links>

Tyrkia

Enkelte – som David Philip, forsker ved universitetet Colombia i USA og tidligere rådgiver for USAs utenriksdepartementet – har hevdet at Tyrkia har støttet Den Islamiske Staten (IS) over lengre tid, og at det tok lang tid før Tyrkia innså at de måtte gjøre noe mot IS.¹⁹

Daily Mail har skrevet om hvordan IS-krigere fra Storbritannia drar til Tyrkia uten å bli stoppet av tyrkiske myndigheter før de krysser grensen til Syria.²⁰ Det tyrkiske politiet ser enten gjennom fingrene med dette, eller tar i verste fall 10 pounds bestikkelse for å slippe dem gjennom.

Ifølge en talsmann i den egyptiske regjeringen har tyrkisk etterretning gjentatte ganger levert satellittbilder fra kurdiske peshmergaer og andre krigere som kjemper mot terrorgruppen IS.²¹

29. juli 2014 viste CNN Türk en reportasje der det kommer fram at områder midt i Istanbul, som Duzce og Adapazari, har vært åsteder for rekruttering til terrorgruppen IS. I disse områdene – i hjertet av Istanbul – fantes det ifølge reportasjen også treningsleirer for IS. Ifølge reportasjen hadde terrorgruppen IS en forsamling for mange av sine medlemmer den 28. juli 2014 på de samme ovennevnte områder i hjertet av Istanbul.²² Alt dette har foregått i Istanbul. En video ble tatt opp midt i Istanbul (Amarly) der man ser en gruppe IS-tilhengere som ber.²³ Videoen førte til at det ble stilt spørsmål til Efcana Ala, den tyrkiske innenriksministeren, nasjonalforsamlingen (Tanrikulu).

Den omstridte, nasjonalistiske nyhetskanalen Odatv har publisert en video hvor IS-krigere kjører en buss i Istanbul.²⁴ Odatv påstår også at IS rekrutterer aktivt i Tyrkia og at IS-krigere bruker en stiftelse som er grunnlagt av flere tyrkiske aktører.

Moskemiljøene i Oslo-området

Finansiering av moskeene

Som gjennomgangen ovenfor viser, har de tre regimene Iran, Saudi-Arabia og Tyrkia ambisjoner om å påvirke ideologisk i andre land. Et viktig element i vår kartlegging har derfor vært å se nærmere på finansieringen av moskeene i Norge for å avdekke mulige bindinger. Det viste seg uproblematisk å få innsyn i moskeenes regnskap. I og med at moskeene vi har sett nærmere på, er registrerte som religiøse institusjoner og lovlige virksomheter og får økonomisk støtte fra staten, er det som forventet at de har ryddige regnskaper. Myndighetene stiller krav når de gir økonomiske tilskudd, og moskeene på sin side følger disse kravene. Samtlige moskeer som ble spurt om finansiering og pengeoverføring, forteller at de følger den norske statens regler og lover og mener de ikke har noe å skjule. Enkelte moskeer har til og med valgt å legge regnskapet ut på nettet for å vise frem at ingenting ulovlig foregår og at alle kilder til finansiering er åpne og legitime i norsk sammenheng.

²² <http://www.wnd.com/2014/10/turkey-providing-direct-support-to-isis/>

²³ <http://www.radikal.com.tr/turkiye/tanrikulu-hukumet-isis-istanbulda-kamp-yeri-mi-verdi-1204375/>

²⁴ <http://odatv.com/n.php?n=isisdin-adresi-erdogan-ve-davutoglundun-cikti->

Moskeenes aktiviteter

Det er betegnende for hvordan de fleste av moskeene i Oslo fungerer at de tilbyr og arrangerer en lang rekke aktiviteter som ikke strengt tatt har noe med moskedrift å gjøre. Hytteturer, seminarer, politiske og samfunnsrelaterte arrangementer, feiring av religiøse og nasjonale høytider, kulturelle aktiviteter, språkundervisning, skolefagundervisning og Koran-undervisning, idrettsarrangementer og treninger som fotballturnering, volleyball og svømmeundervisning, utflukter osv. Alt dette er etter hvert blitt en fast del av mange moskeers repertoar.

Moskeenes aktiviteter trenger finansiering for å kunne bli varige. Selv om en del av disse foregår på frivillig basis av medlemmene, er det fortsatt en god del som må finansieres, og mye er nesten umulig å gjennomføre uten full finansiering. Vi kan anta at det ikke er snakk om småpenger i disse sakene. Når en moské har et areal på 1500-3000 kvadratmeter og kan skilte med 6000-7000 medlemmer, hvorav de fleste besøker moskeen ukentlig eller oftere og benytter seg av tjenestene som tilbys av moskeen, må det betyr at moskeen er godt rustet økonomisk. Uten en sterk økonomisk forsyning er det ikke mulig å imøtekomme behovene til medlemmene. Ofte har de store moskeene flere avdelinger, og i tillegg er det mange registrerte og ikke-registrerte foreninger, klubber og organisasjoner tilknyttet moskeene.

Én av forklaringene på hvorfor moskeene har fått en så stor plass i en god del muslimske innvandreres hverdag, er regjeringens integreringspolitikk i de siste tiårene. Regjeringen stiller ingen krav til moskeene som mottar økonomisk støtte. Antallet moskeer og mengden aktiviteter og tjenester vokser stadig. Regjeringen bør slik rapportforfatterne ser det, i større grad sette av midler og ressurser til kartlegging av utfordringene i moskemiljøene og hvilke konsekvenser det har at moskeene tilbyr så omfattende tjenester. Det er ikke ført tilsyn med tanke på pengebruk eller innholdet i og gjennomføringen av ulike aktiviteter og opplæring som blir gitt i de ulike moskeene.²⁵ Utrop har på kommentarplass tidligere gitt uttrykk for nødvendigheten av et statlig tilsyn for moskeene i Oslo:

«Flertallet av moskeene i Oslo er lukket og utilgjengelige for journalister og forskere, og myndighetene fører ingen tilsyn eller kontroll med deres virksomheter utover å sjekke statstilskuddet som de bevilger.» (ibid)

Når tomrommet i innvandrernes hverdag ikke fylles av etablerte organisasjoner og fritidstilbud, blir det rom for de importerte institusjonene og organisasjonene. Disse fungerer som erstatning for norske sosiale arenaer og institusjoner. Moskeene tilbyr tjenester som det er lite av i det norske samfunnet. Samfunnet selv har overlatt en god del oppgaver til moskeene i Norge.

Når det gjelder moskeenes plass i en del muslimske innvandreres hverdag, er følgende punkter blant hovedårsakene: gruppetilhørighet, tilknytning, savn og anerkjennelse. Dessuten er det viktig å ha i mente push-faktorer fra samfunnet og pull-faktorer fra moskeene som gjør at disse muslimene går oftere til moskeen her enn i sitt hjemland.

^{25,26} <http://www.utrop.no/30187>

I intervjuet med styremedlemmet i ICC-moskeene i denne rapporten påstår styremedlemmet at muslimer i Norge går oftere i moskeen enn sine landsmenn i hjemlandet. Dette kan selvsagt diskuteres, men rapportforfatterne har selv gjort observasjoner som tilsier at svært mange går i moskeen her i landet. Dette er kanskje ikke overraskende med tanke på de muslimenes bakgrunn, etniske, kulturelle og geografiske tilhørighet. Det er ikke slik at det nødvendigvis ligger religiøse grunner bak at innvandrere oppsøker moskemiljøene. En undersøkelse fra 2006 gjort av Statistisk sentralbyrå og Den europeiske samfunnsundersøkelsen (European Social Survey) viser hvor variert interessen for religion er blant de ulike innvandringsgruppene. Somaliere og pakistanere har sterkest tilknytning til religionen, mens iranere og bosniere skårer lavest nivå for religiøsitet.²⁶

Mine observasjoner og data peker mot den konklusjon at aktivitetene som tilbys av moskeene, er en viktig faktor for å forklare hvordan folk blir motivert til å begynne å møte i moskeene. Disse aktivitetene er ikke nødvendigvis religiøse, og folk trenger ikke å være religiøse for å delta. Leksehjelp og undervisning i skolefag er eksempler på tilbud som mange føler behov for og som kan trekke et stort antall ungdommer til moskeene.

Moskeene fungerer med andre ord som et samlingspunkt for mange mennesker med sitt brede utvalg av aktiviteter og sine mange tilhørende foreninger og organisasjoner. Kvinneforeninger, ungdomsorganisasjoner, kultur- og idrettsforeninger befinner seg i omlandet til miljøene. De drives på papiret uavhengig av moskeene, men er egentlig en del av disse moskeens tilbud. Verken moskeene eller myndighetene har god oversikt over eller kontroll med disse mange foreningene og hjelpeorganisasjonene.

Gruppetilhørighet

For å forklare hvorfor moskeene har fått en så sentral plass i vanlige muslimers liv i Norge, er det nyttig å se til kulturanthropologiske teorier. Vi mennesker forholder oss til vår gruppe og dens normer, og identifiserer oss mer eller mindre med dem. Gruppens normer gir mening og trygghet i tilværelsen. Gruppen forstår oss, og vi forstår dem som tilhører gruppen.

En gruppe består av individer som oppfatter seg som tilhørende en gruppe på grunn av gruppemedlemmenes felles interesser, verdier eller målsettinger. Den enkelte tar opp i seg gruppas normer og verdier og gjør dem til sine egne. Når alle i en gruppe gjør det, får vi en gruppeidentitet som avgrenser gruppa i forhold til andre grupper. Dersom en gruppe skal bestå, må medlemmene ha et gjensidig utbytte av å være med i gruppa.

En gruppe har sine fysiske og åndelige grenser (normer og verdier). De åndelige grensene definerer det innholdsmessige aspektet. Mary Douglas (2004) lanserer i sitt kulturanthropologiske bidrag begrepene grid og group (løst oversatt som nettverk og gruppe) for å forklare hvordan individer knytter seg sammen. Disse to dimensjonene anvendes som to grenser av forskjellig art som mennesker bruker til å definere sin tilhørighet. Ethvert individ holder seg til bestemte regler og verdier og samtidig innenfor en fysisk grense.

Ifølge Mary Douglas refererer group-dimensjonen til fysiske grenser som mennesker har mellom seg selv og omverdenen. Disse grensene er ytre grenser som skiller enkelte mennesker som tilhører ulike grupper, fra hverandre. Dette kan være geografiske grenser eller formelle grenser som for eksempel medlemskap. Her er det moskeenes lokaler, samlinger og arrangementer som utgjør den gruppens fysiske grenser, og innholdet av hva som blir lært og videreformidlet, er grid i Douglas' forstand. Grid-dimensjonen refererer ifølge Mary Douglas til menneskers oppførsel og handlinger overfor hverandre. Religiøse/kulturelle verdier og regler og individets følelse av identifikasjon med disse verdiene danner grunnlaget for grid. Grensene i grid handler stort sett om moralske grenser og hvilke holdninger individet rettleides av i sine handlinger overfor andre mennesker. Praktiserende muslimer er et eksempel på en folkegruppe med sterkt grid. De har gjerne sterk tro på at religiøse regler og lover må overholdes i hverdagslige handlinger.

Tilknytning, savn og anerkjennelse

Vi knyttes til vårt hjemsted, til menneskene der, til den kjente og fortrolige verden. Når vi drar hjemmefra, er ingen dal så vakker som barndommens dal, og ingen vafler smaker så godt som mors. (Grande, 2008)

Mange innvandrere opplever en slags «mangel» eller «savn» av det stedet de kom fra. Særlig flyktninger har måttet forlate alt, og har bare minnene igjen. Barndomsminner og samværet med venner og familie i hjemlandet er de avskåret av for resten av livet. Dette kan være en av mange forklaringer på at noen av innvandrere søker mot de miljøene og menneskene som de føler at de har mest til felles med. Språket og kulturelle og religiøse ritualer blir mer attraktive for mennesker som føler sterkt savn etter vaner, skikker og handlinger de husker fra hjemlandet. De møter opp oftere i moskeene og får anerkjennelse for sine tanker, ideer, klesmåter, religiøse vaner og ikke minst kulturelle forskjeller. De kan rett og slett være akkurat som de er. De får mulighet til å utfolde seg og være seg selv.

Så snart de er inne i moskeen, er de innenfor gruppens territorium og føler dermed trygghet. Det er en følelse av trygghet som de får blant sine egne. De føler seg ikke annerledes her inne i moskeen. Her kan de si «vi», og de som er utenfor moskeens vegger er «de». Fremstillingen av «de muslimene» og «vi europeerne» er et fenomen som oppsto i og spres av media. Denne uhyggelige fordeling og gruppering har sin naturlige konsekvens. Samfunnet blir delt i to. Dette har foregått helt siden 11. september 2001.

Demoniseringen av muslimer som foregår i media, har satt sitt preg på begge sider i denne debatten. Det er rimelig å stille spørsmål ved om religiøse forskjeller er i ferd med å erstatte klasse- og raseforskjeller.

Fiendebilder av muslimer har gitt grobunn for en ny diskriminerende holdning, hvor religionen er grunnlaget. Rasemessige skiller mellom folkegrupper er ikke lenger en tendens i samfunnet, da dette har blitt erstattet av det religiøse skillet. Det ser nesten ut til at ordet «muslim» har blitt like negativt ladet som de rasistiske ordene «neger», «svarting» og «pakkis». Utsagn som: «Ikke alle muslimer er terrorister, men alle terrorister er muslimer», er ikke ukjent for folk flest i det vestlige samfunnet i dag (Ebrahimnejad, 2009).

Kunz (1973) beskriver motivene for å forlate sitt hjemland med begrepene push-faktorer og pull-faktorer. Pushfaktorer er de som motiverer til å forlate landet, mens pullfaktorer er de som trekker deg til det nye landet. Jeg bruker disse termene for å forklare hvordan muslimske innvandrere forholder seg til det vestlige samfunnet hvor de nå bor. Pushfaktorer vil her beskrive de faktorene som motiverer dem til å ta avstand fra vertsamfunnet, mens pullfaktorer er de faktorene som trekker dem mot moskefellesskapet eller i verste fall mot islamistisk fundamentalisme.

Muslimske innvandrere blir stadig mer presset og angrepet via media under overskriften «terrorisme». Dette virker da som en pushfaktor for muslimene, og presser dem ut av fellesskapet og storsamfunnet. Den andre siden i denne konflikten er at de som er tilhengere av den ekstreme oppfatningen av islam, som også refereres til som islamske fundamentalister, utnytter denne situasjonen. De fyller tomrommet hos andregenerasjonen muslimer, og trekker dem mot seg, altså en pullfaktor mot fundamentalisme og voldelig islamisme.

Det er ikke så lett å skille mellom grensene for ekstremistiske muslimer og alminnelige muslimer. Det å være en troende muslim betyr ikke nødvendigvis å være en ekstremist. Mange er ikke selv bevisste på hvordan de kan forsvare sin religion og hvilken side de skal holde seg til. Det er lett å havne på ekstremistenes hjemmebane hvis en går i forsvar for religionen uten å ha tenkt skikkelig gjennom hva et slikt forsvar bør inneholde og hvordan det kan føres. Den nye fremstillingen i media av muslimers holdninger er så sterkt fremtredende at mange muslimer ubevisst tar et feil valg og stiller seg på feil side i konflikten uten å forstå godt nok hva de i virkeligheten gir sin støtte til (Ebrahimnejad, 2009).

Kartlegging av moskeene

Aktiviteter som tilbys av moskeene

Aktivitetene i moskeene – som gjør det mer interessant å gå dit for mange – varierer fra det rent religiøse til det mer eller mindre ikke-religiøse. De viktigste aktivitetene inkluderer:

Nyttårsfeiring

Flere moskeer tilbyr medlemmene å komme til moskeen og feire nyttårsaften på islamsk vis. Hvert år arrangeres det en samling på nyttårsaften, som er åpen for både store og små. Denne inkluderer gjerne foredrag av imamen, innslag av nasheed (en form for tradisjonell, religiøs sang), dhikr (felles, repetitiv messing eller bønn) og salat-ul-tasbih (en bønn om tilgivelse for synder) i fellesskap. Dette er en aktivitet mange setter stor pris på.

Turer og utflukter

Flere moskeer arrangerer hytteturer og idrettsturneringer. Hytteturer for ungdom kan ha bestemte temaer som skal diskuteres.

Undervisning i skolefag

Hvem som helst kan ha behov for en ekstra undervisningstime i et skolefag. Mange moskeer tilbyr undervisning i morsmål og skolefag helt gratis, noe som trekker ung-

dommer til moskeene. Etter hvert får de tilbud om religiøs undervisning. Dette blir en måte å komme i kontakt med nye medlemmer i alderen åtte til 30 år. En av mine informanter er en afghansk ungdom. Han er enslig mindreårig flyktning, og bor i et kommunalt bofellesskap for denne gruppen. Han ble spurt om å fortelle om hva som er motivet hans for å gå på helgeskole i Rabita-moskeen, og svarte at han deltar på moskeens helgeskole for å lære å skrive på morsmålet sitt. Han fikk informasjon om at moskeen har språkopplæring på flere språk, og meldte seg på dette. Etter hvert meldte han seg også på koranundervisning og undervisning i arabisk.

Denne undervisningen foregår i helgene, men noen moskeer tilbyr også slike kurs på ettermiddager i uken. På en måte kan man si at samfunnet rundt har gjort disse moskeene til en uformell opplæringsinstitusjon som påtar seg skolens oppgaver.

Undervisning i islam (koranskole)

Alle moskeene driver med islamundervisning, og nesten alle har koranskole som i noen tilfeller kalles helgeskole ettersom denne undervisningen i stor grad foregår i helgene. Elevene er stort sett barn og unge, men moskeen Masjid Bilal tilbyr også koranundervisning for voksne, noe som særlig er populært blant kvinner. Koranundervisningen er arrangert på flere forskjellige måter. En av dem er Hifz, som går på å lære seg hele eller deler av Koranen utenat. En annen er Tajweed, dvs. å lese den riktig. Andre emner inkluderer undervisning i arabisk og islamsk etikk og oppførsel.

Hvem som står for undervisningen, varierer. I ICC-moskeen gjøres dette på frivillig basis og ulønnet, Rabita har lønnede lærere med arbeidskontrakt og norsk tariff og lønnstrinn, mens Masjid Bilal deler oppgaven mellom imamen og frivillige/ulønnede som de opplyser at de ikke stiller krav til siden de stiller opp frivillig. Hos Det islamske samfunnet Milli Görus er det imamen som står for all undervisning. Fellesspråket på koranskolene er norsk, og det varierer om undervisningen er kjønnsdelt eller ikke.

Andre aktiviteter

Flere av moskeene har kvinnegrupper, speidergrupper, mediegrupper, konflikthåndtering og rådgivning og i mange tilfeller også flere andre aktiviteter.

Aktiviteter som gir inntekter til moskeene

Hajj og umrah

Hajj og umrah er pilegrimsreiser til Mekka. Umrah kan finne sted når som helst, mens hajj er strengt rituelt og må finne sted i en bestemt måned. Man kan ikke reise alene, men må være med en pilegrimsgruppe arrangert av et reisebyrå som har mulighet til å skaffe visum til pilegrimer. Den saudiske ambassaden gir oftest bare slike visum til personer som har gode kontakter med ambassaden. Nesten alle de store²⁷ og mellomstore moskeene og menighetene i Oslo²⁸ tilbyr denne tjenesten. Prisen på en pilegrimsreise arrangert av disse moskeene, ligger på mellom 15 000 og 30 000 kroner (se også under avsnittet Aisha Masjid²⁹). Fordi de kan finne sted når som helst, er det mulig å arrangere flere umrah-pilegrimsreiser til Mekka i løpet av året.

Hajj- og umrah-ordningen er svært utbredt blant moskeene i Oslo, og er en tjeneste mange moskeer tilbyr.

Vielse og skilsmisse etter sharia

Nesten alle moskeene i Oslo uansett retning (sjia eller sunni) tilbyr vielse og skilsmisse på islamsk vis, dvs. i henhold til sharia. På den persiskspråklige nettsiden til Imam Ali-senteret opplyses det at prisen for vielse for tiden ligger på 2000 kroner,³⁰ mens den norskspråklige siden ikke oppgir noen pris.³¹ Registrering av skilsmisse koster kr. 1000. I forhold til skilsmisse opplyses det at dette kun dreier seg om en proforma registrering. Til sammenligning koster en vanlig kirkelig vielse mellom 2000 og 9000, mens en vielse hos Human-Etisk Forbund koster 4200 kroner. Borgerlig vielse er gratis. En vanlig skilsmisse etter norsk lov koster derimot ingen ting utover frimerker for innsending av papirer.

Ifølge tre av informantene skal praktisering av sharia-vielser og skilsmisser i moskeene ha blitt misbrukt til å skaffe seg ekstraintekter. En informant forteller at han giftet seg på islamsk vis i Imam Ali-moskeen på Tveita for et par år siden. Han forteller videre at de først måtte registrere skilsmisse i henhold til reglene i sharia-loven før de fikk gifte seg på islamsk vis. I forbindelse med dette måtte de gjennomgå en lang seremoni, som innebar at de var nødt til å møte opp flere ganger på moskeen. Først måtte han betale for skilsmissen, og etterpå betale et nytt beløp for at giftermålet skulle registreres. Beløpene – som kom på et par tusen kroner – ble betalt uten å få kvittering, og uten at beløpet ble registrert noe sted. En annen informant sier at han og kona dro til den afghansk/pakistanske sjiamoskeen Imam Mehdi Senter i Oslo for å gifte seg i 2013. Også de måtte betale noen tusen kroner til imamen uten at dette ble registret, og uten kvittering.

²⁷ <http://www.rabita.no/#!haj-og-umrah/cd5i>

²⁸ <http://www.islamic.no/hajjumrah/>

²⁹ <https://www.facebook.com/HolmliaMoske/photos>

/a.511448695592450.1073741824.454168897987097/962401557163826/?type=3&theater

³⁰ <http://imamali.no/2015/08/27>

³¹ <http://imamali.no/norsk/2015/09/08/norsk-vigsel/>

Noe av grunnen til at dette er nødvendig, er at den iranske ambassaden krever dokumentasjon om islamsk vielse eller skilsmisse ettersom alle iranske statsborgere trenger en såkalt shenasnameh, eller utvidet fødselsattest, for å kunne reise til hjemlandet, og at skilsmisse etter norsk lov ikke er automatisk gjeldende i Iran. I og med at folk er avhengig av at giftermålet blir registrert på islamsk vis, er de nødt til å gjøre som imamene sier. En tredje kilde sier at han sent i 2014 var hos Imam Ali-moskeen for å registrere vielse, og også måtte betale samme beløp uten kvittering eller at det ble registrert.

Zakah og sadagha

På hjemmesiden til organisasjonen Islamic Relief, som samler inn zakat-penger, står følgende sitat: «Pålegg dem en gave, hvorved du kan rense dem og lutre dem.» (Koranen 103:9).³² Ordet zakat betyr «renhet», eller «å rense». Alle muslimer som er rike nok, må rense rikdommen sin gjennom å gi til veldedighet, som er en religiøs forpliktelse i islam. Enhver muslim som er selvstendig og voksen og i besittelse av nisab (det minimum av rikdom man må ha før zakat betales), er forpliktet til å betale zakat.

Formuen beregnes tradisjonelt ut fra storfe, avlinger, gull, sølv, og handelsvarer. Personlige eiendeler som man ikke kan utlede rikdom fra, for eksempel biler, klær, husly og møbler, og som ikke skal brukes til handel, tas derimot ikke med ved beregning av zakat. Zakat må betales med kontantinnskudd i en bank. Man må ikke bare være i besittelse av nisab, dvs. et minimum rikdom, men rikdommen må ha vært i personens eie i et helt år. Ramadan blir derfor valgt av mange som den måneden da de betaler årets zakat, både for lettere å huske det og fordi belønning for gode gjerninger gjort i denne velsignede måneden multipliseres.

I Rabitamoskeen kan alle typer bidrag inkludert zakat og almisser legges direkte i innsamlingsboksen i moskeen, eller betales til Det Islamske Forbundets kontonummer.

I ramadan settes det opp egne bokser for zakat al Fitr, dvs en donasjon som gis i slutten av fastemåneden. For videreformidling av gavene til dem som trenger dem, samarbeider Rabita med hjelpeorganisasjonene Innocents³³ og Islamic Relief, som begge er registrert i Norge og godkjent av Innsamlingskontrollen. Zakat al Fitr kan også betales direkte til disse organisasjonenes bankkontoer. Alle moskeene vi har sett på opptrer på mer eller mindre tilsvarende måte når det gjelder innsamling av zakat og zakat al Fitr.

Boksalg

På hjemmesidene til Imam Ali senter, ICC Oslo, Minhaj-Ul-Quran, World Islamic Mission Oslo, Rabita Oslo og flere andre Oslo-moskeer er en lang rekke islamske bøker avertert til salgs. På hjemmesiden til Aisha Masjid er det henvist til bøker som er publisert av ICC Oslo. Siden disse bøkene ofte står på det aktuelle moskemiljøets majoritetsspråk, kan det sees på som en oppfordring fra moskeenes side til medlemmene om å kjøpe disse bøkene både for å yte økonomisk støtte og for å lære eller bevare hjemlandets språk og kultur. Dette er også et område som bør undersøkes videre, slik forfatterne av denne rapporten ser det. (se i appendiks 1).

Moskeenes integreringsarbeid

Talspersonene vi har snakket med, hevder at moskeene satser mye på integreringsarbeid, og at de har stort fokus på at både unge og voksne skal integreres i det norske samfunnet. Et poeng flere kommer med, er at det å ha et trygt ståsted i og kjennskap til sin egen kultur og religion er viktig for integrering. I tillegg mener talspersonen for ICC at det er bedre å lære om Koranen og islam i moskeen enn å lære av radikale predikanter på internett. Både Rabita, ICC og Det islamske samfunn Milli Görus mener det er viktig at undervisningen kommer fra personer med norsk eller europeisk bakgrunn, som forstår livet i det norske samfunnet.

Alle moskeene som snakker om integrering – dvs. Rabita, ICC og Det islamske samfunn Milli Görus – sier at de forholder seg til norske lover og verdier, og at dersom islamsk lov er i strid med disse, blir det en sak mellom den enkelte og Gud. Dette gjelder i spørsmål som homofili, utroskap og sex før ekteskapet. For eksempel sier styrelederen i Islamsk samfunn Milli Görus at når det gjelder en kontroversiell sak som homofili, er det ikke tillatt i islam, men hvis en ungdom velger å være homofil, så er dette en sak mellom ham og Gud. «Jeg vil tillate ham å stå bak imamen min under bønnen, og jeg vil også tillate ham å be ved siden av meg.» Utdanningsansvarlig ved Rabita mener tilsvarende at utroskap ikke er straffbart, men en privat sak mellom personen og Gud. Med andre ord kan de sies å legge seg på en sosialt konservativ linje som ikke kommer i konflikt med norsk lovverk selv om den kan sies å reflektere et annet verdisyn enn det som er gjengs i dagens Norge.

Et medlem ved ICC mener at moskeen burde hatt fokus på «de riktige temaene». Han sier: «Jeg personlig mener at et barn på fem-seks år ikke trenger å lære at vi ikke skal feire Halloween. Dette mener jeg er feil fokus. De skal ikke fokusere på slike ting, men på hvordan man kan være en god borger.»

Samtidig er det eksempler på at andre moskeer tilsynelatende har en mer kompromissløs linje overfor norske verdier enn det som har kommet frem i intervjuene. En afghansk gutt vi har snakket med, forteller at imamen i en moské på Grønland fortalte ham at pengene han har tjent ved å jobbe i en norsk dagligvarebutikk ikke er haram, fordi denne butikken selger alkohol og svinekjøtt. Han ble derfor oppfordret til å kvitte seg med disse pengene og slutte å jobbe i denne dagligvarebutikken. Lignende uttalelser har kommet flere ganger i media fra moskemiljøene rundt om i landet.^{34,35}

Finansering av moskeene i Oslo

De fleste moskeene i Oslo har kjøpt moskebygget sitt selv. Prisene på de ferdig bygde moskeene varierer fra seks millioner opp til 100 millioner kroner.

Finansiering av moskeer har vært et tema for hyppige spekulasjoner, og var et av spørsmålene i intervjuene med moskeenes talspersoner i dette forskningsprosjektet. Samtlige informanter oppgir at moskebygget har blitt finansiert ved donasjoner fra medlemmene. Samtlige har avvist at de har fått eller får noen form for økonomisk støtte fra utlandet (dvs. i første rekke land som Saudi-Arabia eller Iran). De sier at de

³⁴ <http://www.dagbladet.no/2016/01/14/kultur/leder1/meninger/imam/islam/42756478/>

³⁵ <http://www.utrop.no/Nyheter/Kulturnytt/29753>

følger norske myndigheters instruksjoner og krav når det gjelder økonomisk støtte fra utlandet.

En måte å få finansiert moskebygg som vi kjenner fra andre europeiske land, er via utenlandske givere, særlig de islamske regimene fra Midtøsten. I 2010 fikk dette mye omtale i media, da Saudi-Arabia erklærte seg villig til å betale store pengebeløp til moskebygg i Oslo og Tromsø. Den daværende utenriksministeren kom med klar beskjed til Saudi-Arabia om at dette ikke var aktuelt for Norge.³⁶ Allikevel er det ikke mulig å utelukke helt at noe av pengene kan ha kommet fra utlandet, da særlig fra de brutale islamske regimene Iran og Saudi-Arabia.

Ifølge magasinet Kapital har Rabita-moskeen de to siste årene skaffet seg to nye eiendommer på henholdsvis Nes og Hedmark til en verdi av fem millioner kroner mens det står ingen steder pant på dem. Det betyr at bygget ikke er finansiert med vanlige banklån.

«En av dem som har vært aktiv de siste to årene er Det islamske forbundet, med rundt 2.700 registrerte medlemmer som har tilhold i Rabita-moskeen i Oslo. Moskeen som ligger i Calmeyers gate 8, ble kjøpt for 20 millioner kroner i 2004 og er eiet gjennom det heleide aksjeselskapet System Invest».³⁷

Minhaj-ul-Quran

På Minhaj International sin side står at moskeens lokale er blitt kjøpt og at pengene stort sett kom fra pakistanere.³⁸ Nettsiden har også lenker til det pakistanske politiske partiet Pakistan Awami Tehreek (PAT), samtidig som det opplyses at partiet og moskeen inngår i samme internasjonale nettverk.³⁹ Grunnleggeren av Minhaj er den fremstående politikeren Tahir ul-Qadir. Han besøker regelmessig moskeen.

Central Jamaat-e Ahl-e Sunnat

Central Jamaat-e Ahl-e Sunnat er en omstridt moské som drives av et mindre antall pakistanske familier. De som styrer moskeen, har ifølge Morgenbladet brukt en god del penger på å beholde makten i sine hender. I tillegg har det lenge vært en maktkamp mellom et lite antall rike pakistanske familier. De har dannet seg et nettverk som gjør det mulig for dem å styre moskeen og medlemmene. På denne moskeens hjemmeside står det at moskebygget kostet 93 millioner kroner og at pengene ble skaffet til veie både gjennom statlig støtte og private lån. Mye ser også ut til å være vanlige banklån (moskeen hadde i 2014 44 millioner i gjeld til Sparebank1). Deler av dette har ifølge Morgenbladet kommet fra rike familier tilknyttet moskeen.⁴⁰

Finansiering av sjia-moskeer

Minst én sjiaislamsk moské har sannsynligvis forbindelser til Iran. NRK avslørte i 2010 at både lokalene til Imam Ali-moskeen og hybler som brukes av besøkende imamer, tilhørte Ahl-ul Beyt, en misjonsorganisasjon som er grunnlagt av Irans øverste leder ayatollah Khamenei. Organisasjonen skal ifølge NRK være finansiert av iranske

³⁶ <http://www.vl.no/nyhet/seier-nei-til-moske%C3%A9g%C3%A5ver-fr%C3%A5-saudi-arabia-1.480525>

³⁷ <http://hegnar.no/Nyheter/Politikk/2015/09/Muslimske-grupper-hamstrer-eiendom-for-religioes-bruk>

³⁸ <http://www.minhaj.org/english/Country/MQI/Norway/>

³⁹ <http://minhaj.no/forumer/pakistan-awami-tehreek/>

⁴⁰ *Den brysomme imamen*. Morgenbladet, 25-2015

⁴¹ <http://www.nettavisen.no/na24/hevder-at-norske-moskeer-styres-fra-iran/3423220612.html>

myndigheter over statsbudsjettet. Moskeen fikk også penger fra Iran da den ble etablert for tolv år siden.⁴¹ Ovenfor Utrop påstår moskeen at denne påstanden er feil, og at NRK reportasjen ble klagd inn til PFU.

Iran har skaffet seg og bygget opp unike kanaler og metoder for overføring av penger både til og fra Europa. Disse kanalene fungerte over lengre tid da landet var underlagt strenge økonomiske sanksjoner fra Vesten. Tross sanksjonene bidro Iran til å kjøpe av bygget til Imam Ali-moskeen på Tveita i 2005. Det samme gjorde de med Tauheed Islamic Centre og Imam Mehdi Senter i Oslo. Våre kilder og informanter har gitt oss tilgang til detaljert informasjon angående disse investeringene. Nesten samtlige informanter jeg har snakket med, har advart meg mot det sterke mafianettverket som Iran har bygd opp i skandinaviske land. For å kartlegge dette nettverket kan man trekke en forbindelse mellom Imam Ali-moskeen i Stockholm, Imam Ali senteret på Tveita i Oslo, Imam Mehdi senter på Bryn og den nye Tauheed Islamic Centre. Tauheed Islamic Centre blitt ferdig bygd i 2013 med et budsjett på 30 millioner kroner, og ledelsen hevder at hele beløpet er finansiert av medlemmene selv.

I motsetning til ressurssterke moskepersoner som befinner seg rundt de veletablerte moskeene som ble nevnt ovenfor, og sjia-moskeene, som uten tvil får støtte fra Iran, fins det en god del moskeer og menigheter hvis medlemmer kan kategoriseres som tilhørende lavinntektsgrupper. Den somaliske moskeen Tawfiq Islamic Centre sentralt i Oslo er blant disse moskeene. Ifølge SSB er somaliere den tredje største gruppen av innvandrere i Norge og omfatter 35 912 personer (2014). Somaliere er dermed den største ikke-vestlige innvandrerguppen i Norge.⁴²

Ifølge statistikken er arbeidsledigheten og gjennomsnittsinntekten lav blant somaliere i Norge. Basert på disse opplysningene kan man sette spørsmålsteget ved hvordan de somalisk-dominerte moskeene finansierer kjøpet av moskebygget og hvor pengene som dekker alle kostnadene til daglig drift og aktiviteter kommer fra. Tawfiq Islamic Centre, med sine 6970 registrerte medlemmer fikk rett i underkant av 3,4 millioner kroner i statsstøtte i 2015.

Oslosmoskeer med medlemstall og statlig tilskudd for år 2015⁴³

	Navn	Medlemmer	Tilskudd
1	Marokkansk trossamfunn	3154	1.532.844
2	Masjid Bilal	909	441.774
3	Minhaj-ul-Quran International Norway	2813	1.367.118
4	Muhiban-E-Ahlil Bait Centre	291	141.426
5	Muslim Senter Furuset Oslo Norway	1018	494.748
6	Oromisk Muslimske Samfunn i Norge	463	225.018
7	Søndre Nordstrand Muslimske Senter	1547	751.842
8	Tauheed Islamic Centre	890	432540

⁴²https://no.wikipedia.org/wiki/Somaliere_i_Norge

⁴³ Fylkesmannen i Oslo og Akershus: Alfabetisk liste over trossamfunn med tilskudd

9	Tawfiiq Islamsk Senter	6970	3.391.794
10	Tyrkisk Islamsk Ungdomsforening (Milli Görus)	720	349.920
11	Ahmadiyya Muslim Jamaat	1467	712.962
12	Albansk islamsk kultursenter	4173	2.028.078
13	Al-huda kultursenter	296	143.856
14	Al-redha Islamic Center	873	424.278
15	Anatolian alevi-bektashi trossamfunn	127	61.722
16	Anjuman falah-ul-muslimen	585	282.366
17	Anjuman-e-hussaini	676	328.536
18	Anjuman-e-islahul-muslimen of Oslo, Norway	762	370.332
19	Bazm-e naqshband	587	285.282
20	Center Rahma	1405	682.830
21	Central jam-e-mosque World Islamic Mission, Norway	4661	2.265.246
22	Central jamaat-e ahl-e sunnat Norway	6009	2.920.374
23	Dar-ul-uloom Oslo	0	0
24	Darusalaam Islamic Centre	1159	563.274
25	Den islamske kurdiske forening i Oslo	193	93.798
26	Den tyrkiske islamske union	3094	1.503.684
27	Det islamske fellesskap Bosnia-Herzegovina	9339	4.538.754
28	Det islamske forbundet	2838	1.379.268
29	Ghousia Muslim Society	1236	600.696
30	Imam bediuzzeman camii	2468	1.199.448
31	Islamic Centre og Aktivitetshus Stovner	1216	590.976
32	Imam Mehdi Centre	327	158.922
33	Islamic Cultural Centre Norway	3655	1.641.095
34	Islamic Solidarity Society	331	160.866
35	Islamsk Senter Oslo	0	0
36	Islamske kultursentrum i Oslo	1212	589.032
37	Jamia islamia	134	65.124
		67.630	32.719.823

Oslomoskeene – en oversikt

I det følgende tar jeg for meg noen av største og mest omtalte Oslo-moskeene. Hensikten er å gi et oversiktlig bilde over moskeenes ideologiske og kulturelle tilhørighet samt over finansieringskilder og -metoder. Det redegjøres for aktiviteter som tilbys i regi av moskeen og kvaliteten på disse. Enkelte moskeer ville ikke delta i undersøkelsen, og i disse tilfellene tar rapporten utgangspunkt i opplysninger fra tilgjengelige skriftlige kilder og ikke minst på uttalelser fra våre informanter.

Det Norske Imam Ali Senter (Imam Ali-moskeen)

Retning: Sjia

Aktiviteter: Vielse, skilsmisse, utleie av lokaler

Antall medlemmer: 447

Statsstøtte: kr. 217.242

Moskebyggets verdi: Ukjent

Antakelig finansiert av: Iran (lokalene eies av misjonsorganisasjonen Ahl-ul Beyt)

På hjemmesiden til Imam Ali senter tilbys følgende tjenester: Vielse/ nikah etter sharia-loven⁴⁴, skilsmisse etter sharia-loven, utleie av moskeens lokaler til blant annet minnestund, bryllup osv.⁴⁵

Praktisering av sharia

Moskeen praktiserer et system med bøter eller avlat for dem som ikke etterlever fastemåned. På hjemmesiden til moskeen står en tekst på farsi som opplyser om satsene medlemmer blir bedt om å betale i id al-fitr (et beløp enhver muslim er pliktig til å betale etter fastemåned). Disse er satt til 75 kroner. For dem som ikke har klart å overholde fastemåned, men har hatt en gyldig grunn til dette, er beløpet satt til 20 kroner for hver dag vedkommende ikke fastet. For dem som ikke har fastet og heller ikke hatt en gyldig grunn, er beløpet satt til 1200 kroner for hver dag de ikke fastet, slik at en person som har hoppet over hele fastemåned vil bli bedt om å betale hele 36.000 kroner. Alt dette opplyses å være frivillig.⁴⁶

Beløpet skal betales til moskeens kontonummer.⁴⁷ Styreleder og imam har opplyst at pengene går til veldedighet, uten å nevne noen bestemt organisasjon. Det er ikke brakt på det rene hvor mange som faktisk betaler.

Mulige forbindelser til det iranske regimet

Politisk tilknytning eller sympati med det iranske regimet kommer frem i innholdet på Imam Ali-moskeens offisielle webside.⁴⁸ For eksempel opplyses det at moskeen i 2015 feiret "studentdagen", en årlig iransk markering av stormingen av den amerikanske ambassaden i Teheran 4. november 1979, der revolusjonære studenter holdt

⁴⁴ <http://imamali.no/2015/08/27/>

⁴⁵ <https://www.nrk.no/norge/iran-sender-imamer-til-norge-1.7370559>

⁴⁶ <https://www.facebook.com/osloimamali/photos>

/a.189444441264291.1073741829.171260776415991/375833582625375/?type=3&theater <http://www.utrop.no/Nyheter/Innenriks/30482>; telefonsamtale med styreleder

⁴⁷ <https://www.facebook.com/osloimamali/photos>

/a.189444441264291.1073741829.171260776415991/375833582625375/?type=3&theater

⁴⁸ <http://imamali.no/2016/01/02/ام‌دقا-ت‌م‌و‌ک‌ح‌م‌ر‌د‌ع‌ی‌ل‌ع‌م‌ا‌م‌ا‌م‌ز‌ک‌ر‌م‌ه‌ی‌ن‌ای‌ب/>

diplomater og ansatte som gisler i over et år, noe som bekreftes av professor Mehdi Mozaffari.⁴⁹ I februar i år tok moskeen også initiativ til demonstrasjoner mot henrettelsen av den saudiarabiske sjiaimamen sjeik Nimr, noe regimet i Teheran også oppfordret til.

Ifølge NRK eies moskeens lokaler av organisasjonen Ahl ul Beyt. Dette er en sjiamuslimsk misjonsorganisasjon grunnlagt og ledet av Irans åndelige leder ayatollah Ali Khamenei. Organisasjonen skal ifølge kilder være finansiert av iranske myndigheter over statsbudsjettet, noe talsmenn for moskeen benekter overfor Utrop.⁵⁰ Organisasjonen har sine egne militærstyrker og driver sin egen økonomiske virksomhet. Ahl-ul Beyt eier også hybler som brukes av iranske lærde som besøker moskeen.⁵¹

På nettsiden til Ahl ul Beyt finnes et leksikon skrevet på farsi, der man blant annet kan lese at islam foreskriver dødsstraff for blasfemi, homofili, «hekseri» og fornærmelse av profeten Muhammed. Blant de foreskrevne henrettelsesmetodene er steining, korsfestelse og å brenne den dømte levende.⁵²

Der finnes også en lang liste over afghanske, pakistanske, arabiske og blandete pakistansk/afghanske moskeer som er under støtte og styring av Ahl ul Beyt, som altså er tett knyttet til det iranske regimet.⁵³

Organisert nettverk

En kilde Utrop har vært i kontakt med, hevder at det iranske regimet har et organisert nettverk i Europa, som blant annet brukes til å rekruttere folk til å jobbe for seg. Dette skal dreie seg om både advokater og forretningsfolk. En av hensiktene med dette skal være å hjelpe kriminelle tilknyttet samme nettverk dersom noe går galt med dem. Eksistensen av slike nettverk, som blant annet skal bli brukt til hvitvasking av penger bekreftes, også av Mehdi Mozaffari, professor emeritus ved universitetet i Århus. Flere medier og forskere har de senere årene hevdet at det er viktig for Iran å ha et godt organisert økonomisk nettverk i de vestlige landene. Dette nettverket har hjulpet regimet med å overleve de vestlige sanksjonene (som nylig ble opphevet) ved å gjøre det mulig å eksportere olje og importere teknologi og forbruksvarer på tross av sanksjonene. Ahl-Ul Beyt skal være involvert i denne virksomheten.⁵⁴ Annen virksomhet skal inkludere kartlegging av iranske eksilmiljøer og motstandere av regimet. Mange iranere i Norge er flyktninger eller i familie med disse, og har derfor god kjennskap til regimet og dets aktiviteter i Iran og i utlandet.

Samme kilde sier at den iranske ambassaden i Oslo har et såpass stort kontaktnett og innflytelse at han er redd for å stå fram offentlig. Dette er samme kilde som NRK kontaktet i 2010 for å lage en reportasje om forbindelsen mellom den iranske ambassaden og Imam Ali-moskeen på Tveita. Kilden sier også at etter at PST fikk vite om at

⁴⁹ Styreleder Mehdi Mohammad Tatayoun har overfor Utrop benektet at han var klar over at dagen markerer stormingen av ambassaden, og erklært at både den og okkupasjonen er noe han tar avstand fra.

⁵⁰ <https://www.nrk.no/norge/iran-sender-imamer-til-norge-1.7370559>; <http://www.utrop.no/Nyheter/Innenriks/30310>

⁵¹ <https://www.nrk.no/norge/iran-sender-imamer-til-norge-1.7370559>

⁵² <http://wiki.ahlolbait.com/%D8%AD%D8%AF%D9%88%D8%AF%E2%80%8C%E2%80%8C%E2%80%8C%E2%80%8C>

⁵³ <https://www.youtube.com/channel/UCUd5I65mRnTkt3dMaVi9clw>

⁵⁴ <http://www.utrop.no/Nyheter/Innenriks/30310>

denne rapporten var under utarbeiding, ble han bedt om å være forsiktig med hvilke opplysninger han oppga til forfatteren. Dette er ikke et enkelttilfelle, flere andre personer i det iranske miljøet har sagt det samme under intervjuer og opplyser at de ikke vil sette seg selv eller familien i fare ved å stå frem med navn.

Ifølge kilder er Imam Ali-moskeen i Stockholm base for dette nettverket i Skandinavia, mens Imam Ali-moskeen på Tveita og Imam Mehdi-senteret på Bryn er hovedbaser for regimets virksomhet i Norge. Kilden ønsker ikke å oppgi nærmere detaljer om regiments virksomhet fordi dette vil gjøre det lett å finne ut hvem som har lekket opplysningene, men sier at styremedlemmer og styreleder både i Imam Ali-moskeen og Imam Mehdi-senteret på Bryn har direkte kontakt med det iranske regimets ledere.⁵⁵ Det samme skal være tilfelle for andre sjia-moskeer.

Ifølge kilder skal ikke bare iranske, men også sjiamoskeer dominert av afghanske, arabisk- og urdualende medlemmer være støttet eller under innflytelse fra det iranske regimet.

Imamer som blir sendt til utlandet – inkludert Norge – går ifølge kilden gjennom diverse lojalitetstester og blir utsatt for strenge kvalifiseringskrav før de blir valgt ut. Deres lojalitet er grundig undersøkt, og de er opplært av det hemmelige politiet, sier kilden. Mens styreleder Tadayoun har nektet for at det forkynnes politiske budskap, har en kilde hevdet overfor NRK at det forkynnes hat mot Vesten som på sikt kan berede grunnen for terrorhandlinger.⁵⁶

Vi har kommet i kontakt med mange informanter og kilder som har oppsiktsvekkende opplysninger om rekruttering av agenter via iranske ambassaden i Norge, men av sikkerhetsmessige årsaker vil ingen av dem stå som referanse og kilde for slike opplysninger. Av den grunn velger vi bare å nevne at disse opplysningene finnes, men ikke flere detaljer knyttet til hvordan rekrutteringen foregår, hvem som er involvert osv. Iran anerkjenner ikke dobbelt statsborgerskap, og selv om en iraner har fått norsk statsborgerskap, mister ikke personen sitt iranske statsborgerskap. Eksil-iranere som vil reise til Iran, må ha iransk pass og må derfor innom den iranske ambassaden.

Iranere som er involvert i politiske aktiviteter, eller er kritiske til det iranske regimet, risikerer å sette både seg selv og familien i fare når de reiser til Iran. Det iranske regimet har til tider brukt dette som et pressmiddel mot USA og europeiske land ved å fengse iranere som har dobbelt statsborgerskap for senere å bytte dem mot en av sine borgere som er fengslet i Vesten, eller som et kort i en politisk forhandling.^{57,58,59}

⁵⁵ <http://imamali.no>

⁵⁶ <http://www.nrk.no/norge/iran-sender-imamer-til-norge-1.7370559>

⁵⁷ <http://www.dagbladet.no/2016/01/16/nyheter/utenriks/iran/42778027/>

⁵⁸ <http://www.dagbladet.no/nyheter/loslatte-amerikanere-har-forlatt-iran/60537996>

⁵⁹ <http://www.nettavisen.no/nyheter/--amerikaner-hengt-i-iran-for-drap-begatt-i-california/3423166034.html>

⁶⁰ <http://www.osloby.no/nyheter/Oslo-far-to-nye-moskeer-7510082.html>

Tauheed Islamic Senter

Tilhører retningen: Sjia

Aktiviteter: Vielse, skilsmisse, utleie av lokaler, foredrag

Antall medlemmer: 890

Statsstøtte: kr. 432.540

Eier moské til en verdi av: 30 millioner kroner

Antakelig finansiert av: Medlemmer, samt utenlandske privatpersoner. ⁶⁰

Mulige forbindelser til det iranske regimet

Frem til mai i år hadde imamen i moskeen, sjeik Mahmoud Jalloul, liggende flere bilder på Facebook-siden sin der han var avbildet sammen med ayatollah Mohsen Gharaati, leder for det iranske fredagsbønnerådet og en av regimets ideologer. ⁶¹ Et annet bilde viste Jalloul sammen med en representant for regimet ved graven til ayatollah Khomeini, der den avdøde ayatollahen blir hedret med ordene «måtte Gud hellige hans feilfrie sjel». ⁶² Alle bildene er fra juni 2015, og ble tatt under et besøk i Iran. Jalloul er også avbildet på en konferanse i Iran som ifølge oversettere handlet om mahdisme, dvs. læren om en islamsk messiasskikkelse. Dette er en lære som er omstridt også i Iran, men som har fått økende betydning på 2000-tallet. Blant forkjemperne er tidligere president Ahmadinejad, som også har vært beskytter for tidligere konferanser. Bildene ble fjernet eller gjort skjult etter at Utrop slo opp saken 4.5.2016. ⁶³

*Sjeik Mahmoud Jalloul (til venstre) sammen med ayatollah Gharaati.
(Fra imamens Facebook-side)*

⁶¹ <https://www.youtube.com/watch?v=F2fa-6jZTAM>

⁶² <https://www.facebook.com/sheikhmahmoud.jalloul?fref=ts>

⁶³ <http://www.utrop.no/Nyheter/Innenriks/30310>

Sheikh Jalloul publiserer mange bilder av den brutale Ayatollah Khomeini og kaller han for sin «hellige leder» og «høyest respekterte imam for alle verdens sjia-muslimere» (Fra imamens Facebook-side)

Sjeik Mahmoud Jalloul ved Khomeinis grav (fra imamens Facebook-side)

Sheikh Jalloul holder tale på en konferanse i Iran under det iranske regimets flagg.

Sjeiken sammen med mullaer i byen Mashhad i Iran på en internasjonal konferanse arrangert av det islamske regimet.

Minhaj-ul-Quran

Tilhører retningen: Sunni

Antall medlemmer: 2813

Statsstøtte: kr 1.367.118

Eier moské til en verdi av: Ukjent

Antakelig finansiert av: Medlemmer, statsstøtte, donasjoner

Aktiviteter: Opplæring i Koranen, inkludert hifz (utenatføring), islam, språkundervisning, konflikthåndtering, familierådgiving, vielse, skilsmisse, utleie av lokaler, foredrag

Minhaj-moskeen, som ligger i Enebakkveien i Oslo, er del av den internasjonale organisasjonen Minhaj-ul-Quran International (MQI). Minhaj har flere avdelinger i Norge, deriblant i Drammen, Stavanger og Skedsmo. Minhaj-ul-Quran ble grunnlagt i 1980 i Lahore i Pakistan av Dr. Muhammad Tahir-ul-Qadri, politiker og religiøs leder innenfor sufi-retningen.

Ifølge sin egen nettside er organisasjonen dedikert til å fremme fred, toleranse og religionsdialog. Den sies gjerne å stå for en moderat tolkning av islam, og har både gått aktivt ut mot ekstremisme og støttet forbud mot ekstreme grupperinger. Grunnleggeren Dr. Muhammad Tahir-ul-Qadri har også kommet med en omfattende fatwa mot terrorisme, som er utgitt i bokform.

Moskeen tilbyr en rekke tjenester, inkludert vielse, begravelse og diverse utenlandsturer i forbindelse med konferanser og arrangementer, blant annet fredskonferanser i regi av Minhaj-ul-Quran International.

Minhaj-ul-Quran Norge har også etablert Minhaj skole Oslo, med helgeundervisning for barn mellom seks og 14 år. Ifølge nettsiden har skolen mer enn 200 elever fordelt på åtte klasser, og er dermed den største islamske skolen i Norge. Undervisningen er i islam, urdu, moral og etikk. Dessuten lærer elevene å lese og forstå Koranen med norsk oversettelse. De eldste elevene undervises også i hadith (beretninger om og av Profeten), rettsvitenskap og presentasjonsteknikk.

Skolen har også kurs i hifz, dvs å lære Koranen utenat, tirsdag-torsdag. Nedre aldersgrense er åtte år, for tiden er det omkring fem elever.

Politisk engasjement

Minhaj skiller seg fra andre moskeer i Oslo ved åpenlyst å støtte det pakistanske partiet Pakistani Awami Tehreek (PAT), mens andre moskeer ikke deltar i denne typen politiske aktiviteter og i mange tilfeller sier at de ikke involverer seg i politikk. Årsaken er at dette partiet, i likhet med Minhaj-bevegelsen, er grunnlagt av Dr. Muhammad Tahir-ul-Qadri.

Dr. Muhammad Tahir-ul-Qadri

Dr. Qadri har ledet flere store politiske demonstrasjoner og begivenheter i Pakistan. I hans politiske karriere står to politiske marsjer (Long March) i hans navn. Long March 2012 og Long March 2014. Han kalte disse politiske marsjene «revolusjonsmarsjer». I Long March 2014 fikk han også Imran Khan, den kjente moderate politikeren i Pakistan, med seg som alliert. Han utstedte en fatwa mot terrorisme i 2011 som spredte seg rundt om i verden blant sunniislamske miljøer. Han tar avstand

fra vold og terrorisme i denne fatwaen og sier: «Terrorisme er terrorisme og vold er vold.» Vold og terrorisme er på ingen måte forenlige med islam, ifølge hans fatwa. Fatwaen ble godt tatt imot av det amerikanske utenriksdepartementet og fikk støtte som et godt bidrag mot terrorisme.⁶⁴

17. juni 2014 angrep politiet i Islamabad angrepet hovedkvarteret til Minhaj-ul-Quran i Islamabad, som også har vært residensen til Dr. Qadri. De drepte mange av Qadri sine tilhengere, og mange ble skadet. Pakistan Awami Tehreek og Qadri betegner angrepet som en «massakre».⁶⁵

Islamic Cultural Centre (ICC)

Tilhører retningen: Sunni

Antall medlemmer: 4079

Statsstøtte: kr. 1.982.394

Eier moské til en verdi av: 75 millioner

Antakelig finansiert av: Medlemmer, donasjoner, statsstøtte

Islamic Cultural Centre Oslo er en av de eldste moskeene i Oslo. Central Jamaat-e Ahl-e Sunnat brøt ut herfra i 1976 og dannet en egen menighet. Moskeen ligger i Tøyenbekken 24 i Oslo. Den har 3655 medlemmer og er på ca. 4000 kvadratmeter. ICC har også en avdeling på Bjørndal. Styreleder er Najm ul Sadiq.

Avdelingen på Bjørndal har Syed Rizwan Ahmed som avdelingsleder. Imamen heter Fazal Hadi Hassan. Avdelingen på Bjørndal følger samme aktiviteter og prinsipper som ICC Oslo. Aktiviteter den tilbyr inkluderer koranklasser, språkundervisning og månedlige seminarer.⁶⁶

Aktiviteter som det opplyses om på nettsiden, er blant annet vielse, koranundervisning på norsk og somalisk, språkundervisning i tyrkisk og arabisk, kvinnegruppe, ungdomsgrupper, temakvelder, månedlige seminarer, studiesirkler, omvisninger i moskeen for interesserte og organisering av pilegrimsreiser.⁶⁷

ICCs kvinneavdeling ble etablert i 2006, og har ifølge nettsiden i dag over 100 aktive medlemmer. Styreleder og styret i ICC-kvinner blir valgt anonymt. Aktivitetene inkluderer undervisning, foredrag, temakvelder, seminarer og andre sosiale arrangementer. De har også aktiviteter etter felles koranforedrag på søndager. Blant formålene er å «heve kompetansen om islam blant våre kvinner slik at de bedre kan kjenne sine rettigheter og plikter både innenfor islam og i det norske samfunnet», skape økt forståelse for islam i det norske samfunnet, sosialisering og nettverksbygging. Kvinnegruppen har også organisert innsamlinger til nytt moskebygg og til flomrammede i Pakistan.⁶⁸

Ungdomsgruppen ble etablert i 2006 og skal i dag ha over 100 aktive medlemmer.

⁶⁴ https://en.wikipedia.org/wiki/Muhammad_Tahir-ul-Qadri

⁶⁵ <http://www.minhaj.org/english/tid/28605/Model-Town-Lahore-Massacre-tragedy-incident-saneha-June-17-police-state-terrorism-FIR-Shahbaz-Sharif-Nawaz-Govt.html>

⁶⁶ www.islamic.no/icc-bjorndal/

⁶⁷ www.islamic.no

⁶⁸ <http://www.islamic.no/icc-kvinner/>

Den er delt i gutte- og jentegruppe. Formålet er å skape bedre innsikt i og forståelse av islam. Det er aktiviteter annenhver uke samt det som kalles «En kveld med imamen», der man kan stille spørsmål.⁶⁹ På Bjørndal, Holmlia og Lutvann har ICC dannet studiesirkler. ICC hevder at deres «hovedmål er å bevare den muslimske identiteten og samtidig øke kunnskapen om Islam blant ungdommer i Norge». De mener at de oppnår dette best gjennom ulike aktiviteter og seminarer for alle ungdommene i Norge.

I 1999 ble en tomt på 1260 kvadratmeter kjøpt i Oslo. Det nåværende bygget ble ferdigstilt i februar 2009, med en total kostnad på ca. 75 millioner kroner, som «hovedsakelig ble finansiert av muslimer i Norge», ifølge nettsiden til ICC. Islamic Cultural Centre Norway er medlem av Islamsk Råd Norge, en paraplyorganisasjon for de islamske trossamfunn og organisasjoner i Norge.

Ideologi

Det har vært diskutert i media om ICC støtter seg på tankene til Mawlana Sayyid Abu al-Ala Mawdudi (1903-1979) (også kjent som Maulana Maududi og Imam Maududi). I media fremstilles han som en konservativ muslim som drev aktivt med politisk islam.⁷⁰ Overfor Aftenposten svarer talsperson til ICC slik om forbindelse med til partiet Jamaat E- Islaami (JEI), et parti i Pakistan og om Mawdudi:

– På samme måte som vi henter informasjon fra andre organisasjoner og lærde, henter vi informasjon fra dem. Men de styrer ikke oss, vi jobber helt uavhengig av dem.

Han sier dessuten:

– Det eneste vi deler med dem er inspirasjonen fra Maulana Syed Mawdudi som gjorde mye bra i sin tid.⁷¹

Mawlana Mawdudi var en av de mest innflytelsesrike og viktige islamske tenkere i det forrige århundre. Han var ikke bare islamsk lærd, men også journalist og politisk aktivist som grunnla Jamaat-i-Islami, som senere har påvirket utviklingen av mange islamske bevegelser og partier over hele den muslimske verden.⁷²

Mawlana Mawdudi var grunnleggeren av Jama`at-i-Islami partiet/bevegelsen i India og Pakistan. Partiet hadde det mye suksess i å påvirke pakistanske eliten og har «klart å utøve en politisk og ideologisk innflytelse» (ibid).

I Store norske leksikon heter det om Mawdudi:

«Mawdudi mener at islam gir altomfattende retningslinjer for menneskelivet; islam er i pakt med menneskenaturen, ifølge ham, og hvis mennesket ikke lever i harmoni med sin egen natur, dvs. med Koranens retningslinjer, fører dette til moralsk forfall og sosialt anarki.»

⁶⁹ www.islamic.no/icc-ungdom/

⁷⁰ <http://www.aftenposten.no/norge/Disse-moskeene-vil-Hege-Storhaug-stenge-10236b.html>

⁷¹ <http://www.aftenposten.no/norge/Disse-moskeene-vil-Hege-Storhaug-stenge-10236b.html>

⁷² <http://www.amazon.com/Mawlana-Mawdudi-Political-Islam-Authority/dp/0415474124>

⁷³ https://snl.no/Sayid_Abul_Ala_Mawdudi

Idealet er den islamske staten, som ivaretar og håndhever den islamske loven. «Mawdudis statsoppfatning er autoritær, sterkt moralistisk og antidemokratisk. Han utarbeidet ikke retningslinjer for hvordan den islamske staten konkret skal styres, men representerer den sunni-muslimske fundamentalismen ved å understreke at det islamske samfunnet kan styres av legfolk, og at rettslærde ikke har noen spesielle rettigheter. Dette står i motsetning til den sjia-islamske oppfatning av de rettslærdes sentrale rolle.» ⁷³

Ifølge hans ideal om staten, skal ikke-troende ikke 'herske over folk' og ikke-troende som bor i staten, bør leve underordnet den islamske staten.

Central Jamaat-E Ahl-E Sunnat Norway

Tilhører retningen: Sunni (sufisme)

Antall medlemmer: 6009

Statsstøtte: kr 2.920.374

Eier moské til en verdi av: 93 millioner

Antakelig finansiert av: Offentlige tilskudd, samt bidrag fra velstående pakistanere i Norge

Aktiviteter: Koranundervisning, språkundervisning, kvinnegruppe, kjønnssegregerte ungdomsgrupper, temakveld, seminar, studiesirkler, vielse, Hajj-reise, skilsmisse, utleie av lokaler, foredrag

Bakgrunn

Central Jamaat-e Ahl-e Sunnat er en pakistansk menighet som driver Norges største moské. Menigheten ble stiftet i 1976 etter at en gruppe førstegenerasjons pakistanere skilte lag fra menigheten Islamic Cultural Centre. Central Jamaat-e Ahl-e Sunnat-moskeen var en av fem moskeer som grunnla Islamsk Råd Norge.

Aktiviteten i moskeen inkluderer daglige bønner, fredagsbønn og månedlige spirituelle samlinger i tillegg til ekstraordinære bønnesamlinger i ramadan og markering av Eid-ul-Fitr og andre høytider. I tillegg driver moskeen kveldsskole for barn og leksehjelp i samarbeid med Røde Kors, samt en koranskole for voksne.

Den nåværende moskébygningen i Motzfeldts gate 10, Jamea Masjid, ble åpnet i 2006, og har, med et areal på 6200 kvadratmeter, plass til 2500 mennesker. Moskeen kostet 93 millioner kroner og er «finansiert gjennom lån og egenkapital fra menighetens medlemmer».

Kontroverser

Central Jamaat-e Ahl-e Sunnat har fått negativ oppmerksomhet flere ganger i årenes løp. Den har vært preget av konflikter og har vært gjennom flere interne stridigheter. I 1984 resulterte disse stridighetene i dannelsen av menigheten World Islamic Mission. Den mangeårige imamen Nehmat Ali Shah ble i 2014 knivstukket og alvorlig skadet, bakgrunnen var stridighetene om moskeen. Imamen har vakt oppmerksomhet ved uttalelser om at jøder styrer media og at holocaust fant sted fordi jødene var «urolige folk i verden». ⁷⁴ Shah har også sagt at det norske mediasystemet er styrt av jøder, og at dette gjør at mange nordmenn har et negativt syn på islam. Mediedekningen er slik

⁷⁴ <http://www.nrk.no/ostlandssendingen/imam-mener-joder-styrer-media-1.10876038>

⁷⁵ <http://www.vg.no/nyheter/innenriks/imamangrepet-i-oslo/dette-er-imamen/a/23232660/>

for at ikke islam skal vokse, uttalte imamen til Dagsavisen i samråd med moskeens styreformann Ghulam Sarwar. Det var i den sammenheng Shah karakteriserte jødene som «urolige folk i verden», og mente at dette forklarte hvorfor nazistene startet sitt masse mord. Saken er referert av NRK.

Det er Nehmat Ali Shah som er hovedimam ved Norges største moské. Han snakker punjabi og urdu og forstår også norsk. Han var hovedimam i moskeen fra 1992 til 2002, men trakk seg på grunn av interne stridigheter. I 2004 kom han tilbake som hovedimam, og i 2006 flyttet moskeen til sine nåværende lokaler i Motzfeldts gate/Urtegate på Grønland i Oslo, ifølge en artikkel i VG.⁷⁵

Moskeen har blitt beskyldt for uryddige ledelsesforhold der en gruppe norskpakistaniske familier har sittet med uoffisiell makt.

«Nesten helt siden menigheten ble grunnlagt har det vært strid og kiv i moskeen. Det toppet seg da den karismatiske grunnleggeren Ahmad Mustaq Chishti i 1989 ble kastet ut av menigheten han selv hadde bygget opp. Chishti fikk med seg en tredjedel av menighetens verdier. Men splittelsen førte til nevekamp, og politiet måtte løse opp slåsskamper på fortauet utenfor. Det handlet om penger og det handlet om makt.»⁷⁶ Det kommer hyppig slike analyser og beretninger om denne moskeen fra både fagfolk og vanlige folk. Følgende er et sitat som etter min mening godt viser hvordan denne moskeen organiseres og styres:

«Central Jamaat-e- Ahl-e Sunnat er heller ikke kjent for sitt opplyste styre. Den har tidligere hatt en styreleder som hverken kunne lese eller skrive. I perioder har det vært uklart hvem som faktisk var styreleder. De har kommet og gått, og skiftes ut hvis de ikke danser etter pipen til de mektige khudamerne – «tjenerne» – som styrer moskeen. Khudamerne er de eneste med stemmerett, de supplerer seg selv, de velger styre, og noen av dem bruker moskeen helt etter eget forgodtbefinnende. Tidligere sentrale personer har fortalt at «Den som kan true og være sterk, er den som bestemmer».⁷⁷

Rabita-moskeen

Tilhører retningen: Sunni

Aktiviteter: Koranundervisning, språkundervisning, helgeskole, ungdomsgruppe, kjønnsdelt, temakveld, seminar, studiesirkler, vielse, Hajj, skilsmisse, utleie av lokaler, foredrag

Antall medlemmer: 2838

Statsstøtte: kr. 1.379.268

Eier moské til en verdi av: 20 millioner

Antakelig finansiert av: Medlemmer, donasjoner, statsstøtte

Rabita-moskeen (Det Islamske Forbundet) ligger i Carl Meyers gate 8 i Oslo sentrum. Moskeen ble grunnlagt i 1978 og har 2837 medlemmer. Moskeen er på 3000 kvadratmeter og har medlemmer av alle nasjonaliteter. Overrepresentert er marokkanere. Flertallet er arabere vokst opp i Norge. Styrelederen er Basim Ghozlan. Moskeen har tre imamer, én fra Jemen, én fra Egypt og én fra Tunisia. Imamene fra Jemen og Egypt snakker ikke norsk.

⁷⁶ <http://www.aftenposten.no/mening/kommentarer/I-moskeen-for-a-gjore-seg-fet-7094888.html>

⁷⁷ <http://www.aftenposten.no/mening/kommentarer/I-moskeen-for-a-gjore-seg-fet-7094888.html>

Rabita-moskeen driver i dag en av de største helgeskolene og har et sterkt ungdomsnettverk som tilbyr mange forskjellige aktiviteter. Av de undersøkte moskeene er Rabita den eneste som sier at deres aktiviteter ikke nødvendigvis er kjønnsdelte.

De utdanningsansvarlige hevder å legge mye vekt på tilpasning og modernisering av forholdene i moskeen, også i forhold til praktisering av islam. Det sier mye om moskeen at Utrop fra starten av ble møtt med stor åpenhet da vi ba om et møte. Moskeen forsøker også å forebygge ekstremisme og kjempe mot radikaliseringsprosjekt, men oppfatter det som at de står alene i denne kampen. De mener at verken kommunen eller staten setter pris på deres bidrag og ikke forstår viktigheten av Rabitas kunnskap og kompetanse på dette området.

Kontroverser

I november 2013 hadde forstander Basim Ghozlan et bilde av Mohammad Mursi fra Det Muslimske Brorskapet som forsidebilde på Facebook-siden sin.⁷⁸ Mens dette ikke trenger å bety annet enn at Ghozlan foretrekker Mursi og brorskapet fremfor de sekulære motstanderne hans eller det egyptiske militæret trenger ikke være problematisk. Likevel sier det nok noe om hans politiske og ideologiske ståsted. Ghozlan viser også stor iver på vegne av den tyrkiske presidenten Erdogan og sympatiserer med ham. Erdogan er mange ganger blitt kritisert for brudd på menneskerettighetene. Drap og militære angrep på sivilbefolkningen i Kurdistan i Tyrkia, Irak og Syria er noen av anklagene.

Holmlia Moské (også kjent som Masjid Aisha)

Tilhører retningen: Sunni. Praktiserer tabligh (misjon)

Aktiviteter: Bønn, pilegrimsreiser, taler, foredrag og misjonsvirksomhet.

Antall medlemmer: Usikkert. Ikke oppført på liste over trossamfunn med tilskudd.

Statsstøtte på kr: Ukjent (Står ikke på liste over trossamfunn med tilskudd.)

Eier moské til en verdi av: Ukjent

Antakelig finansiert av: Ukjent

Medlemmene i moskeen oppgis på nettsiden til moskeen å komme fra en rekke land, blant annet Pakistan, Marokko, Somalia, Albania, Kurdistan og Norge.⁷⁹ På nettsiden til moskeen⁸⁰ omtales følgende aktiviteter: Fredagsbønn, markering av Eid-ul-fitr og ulike arrangementer med taler og foredrag.

I tillegg står det på nettsiden at moskeen praktiserer tabligh.⁸¹ Dette er en sunnimuslimsk misjonsretning med hovedvekt på indremisjon, med det formålet å få lunkne eller nominelle muslimer til å vende tilbake til en aktiv tro og praksis. Tabligh-bevegelsen er erklært upolitisk. Bevegelsen startet i dagens Pakistan og India i 1927, og har spredt seg til en rekke land, hovedsakelig i Sør-Asia.⁸² Tabligh forbindes ofte med wahhabismen, og i en del land støttes bevegelsens arbeid av Saudi-Arabia, selv om det ikke er grunnlag for å hevde at dette gjelder Masjid Aisha. Forskerne Sindre Bangstad og Marius Linge (2013) omtaler moskeen på Holmlia som «den Tabligh

⁷⁸ <https://www.facebook.com/photo.php?fbid=10151824648251051&set=a.10151195808676051.422732.531091050&type=3&theater>

⁷⁹ <http://www.mah.no/om-oss/>

⁸⁰ <http://www.mah.no/>

⁸¹ <http://www.mah.no/om-oss/>

⁸² https://snl.no/Tablighi_Jama'at

⁸³ Moské: Alltid velkommen. Vårt Land, 14.12.2010

⁸⁴ <http://www.nrk.no/norge/advarer-unge-mot-oslo-moskeer-1.7046708>

Jama'at-kontrollerte moskeen på Holmlia».

I 2010 havnet moskeen i medienes søkelys da unge menn fra moskeen misjonerte blant småkriminelle gutter i lokalmiljøet på Holmlia.⁸³ I mars samme år kritiserte Syed Ali Bukhari, imam ved Jamaat Ahle Sunnat-moskeen, virksomheten, og hevdet at miljøet rundt tablighi-virksomheten representerte en radikal retning innen islam som blant annet hadde støttet voldelige aksjoner i Pakistan. Bukhari mente også at ungdommene som ble forsøkt omvendt ikke var klare over at tabligh-bevegelsen var assosiert med wahhabisme og at dette kunne lede til fundamentalisme om de forble tilknyttet miljøet.⁸⁴

På nettsiden til moskeen opplyses det at de fleste aktivitetene bare er for menn, noe som begrunnes med at den ikke har noe kvinneavdeling. I stedet blir de fleste talene publisert på nettet. Menigheten jobber med å få til en avdeling for kvinner, men av økonomiske grunner er ikke dette aktuelt per dags dato.⁸⁵

Styrelederen i Aisha-moskeen benektet i 2010 overfor NRK at menigheten hadde ekstreme holdninger, og sa at det bare skyldtes plassmangel at kvinner ikke hadde adgang.⁸⁶

Kontrovers

Moskeen regnes som konservativ, og har blitt omtalt som salafistisk i religiøs – om ikke politisk forstand. Moskeen har også fått oppmerksomhet fordi medlemmer har hevdet at tilhengere av den omstridte Ahmadiyya-retningen ikke er å betrakte som muslimer.⁸⁷

Ifølge Bangstad og Linge var imam Zulgarnain Sakandar Madni imam i moskeen i 2008-2009. Madni er en omstridt imam som blant annet har uttalt at «[det ikke er] noe som heter moderne islam eller moderate muslimer, det er bare noe media har funnet på.»⁸⁸ I tillegg har han hevdet at USA selv stod bak terrorhandlingene 11. september og at jøder visste om angrepet på forhånd.⁸⁹

Samtidig bør det legges til at styreleder Waqas Mustafa selv har erklært terror som en absolutt uakseptabel handling.⁹⁰

Tawfiq Islamic Centre Oslo

Retning: Sunni, omtales som «salafistisk orientert».⁹¹

Aktiviteter: Undervisning i islam, fredag, lørdag og søndag.

Antall medlemmer: Rundt 7000

Statsstøtte: kr 3.391.794

Eier moské til en verdi av: 6,5 millioner kroner

Antakelig finansiert av: Tilskudd fra offentlige, samt bidrag og donasjoner.

Tawfiq Islamic Centre Oslo ligger i Åkebergveien på Grønland, og er den største so-

⁸⁵ <http://www.mah.no/om-oss/>

⁸⁶ http://www.nrk.no/norge/_-vi-er-ikke-radikale-1.7011887

⁸⁷ http://www.nrk.no/norge/_-vi-er-ikke-radikale-1.7011887

⁸⁸ <http://www.nrk.no/dokumentar/fremtidens-imam-1.1224664>

⁸⁹ <http://www.vg.no/nyheter/innenriks/krigen-mot-terror/norsk-imam-sier-usa-selv-sto-bak-11-september/a/547406/>

⁹⁰ <https://muslimprosjektet.wordpress.com/2010/04/13/>

⁹¹ Bangstad/Linge: Forfatterne presiserer at salafisme her betyr en puritansk form for islam, og ikke trenger være volde-

lig.
⁹² Bangstad/Linge: Puritansk salafisme i Norge, s. 7

maliske moskeen i Norge. Majoriteten av moskeens ca. 7000 medlemmer er barn og unge fra fem til 20 år.

Aktivitet

I hvert fall frem til desember 2013 drev Tawfiiq Islamic Centre Tawfiiq Islamic Academy. På nettsiden detroende.com som tilhørte akademiet, ble det opplyst at dette var et undervisningsprogram som skulle gi alle muslimer «en grundig forståelse av islam». Siden er ikke lenger i drift.

Kontroverser

Den fundamentalistiske organisasjonen Islam Net skal ha henvist nye konvertitter til denne moskeen. Moskeens imam Ali Mohammed Saleh har også fungert som predikant og kursleder for Islam Net.⁹²

Blant foredragsholdere som har vært invitert til moskeen finner vi blant annet Abu Usamah at-Thahabi, amerikansk konvertitt til islam og imam i Green Lane Mosque i Birmingham. At-Thahabi studerte islam i Saudi-Arabia. At-Thahabi skal blant annet ha uttalt at utroskap, homofili og frafall bør straffes med døden og at sex utenfor ekteskapet bør straffes med pisking og uttalt seg positivt til Osama Bin Laden. At-Thahabi skal også ha forkynt hat mot ikke-muslimer. At-Thahabi var også gjest hos Islam Net i forbindelse med dette Norgesbesøket.⁹³

Overfor Aftenposten understreket styremedlem Mohamed Bahdon Osman at invitasjonen kom fra det forrige styret som i mellomtiden var skiftet ut, og at det nye styret ikke hadde noe med den å gjøre.

På Facebook-siden til Tawfiiq Islamic Academy kunne man så sent som desember 2013 finne informasjon om «forbudte ting som folk ikke tar på alvor» lagt ut av moskeens imam Ali Mohammed Salahb. Blant denne informasjonen kunne man lese at kvinner ikke kan nekte ektemannen ekteskapelige relasjoner uten legitim grunn selv om mannen på sin side måtte vise hensyn overfor sin kone hvis hun var syk, gravid eller lei seg, for å opprettholde harmoni og hindre misnøye eller hat.⁹⁴ Man kunne også lese påminnelser om at kvinner ikke kan legge ut på en reise på en dag eller mer uten å være i følge med en mahram, dvs. en muslimsk mann med god psykisk helse fordi man ellers ville oppfordre «korrupte folk til å jakte på henne på grunn av hennes svakhet. I det minste vil hennes ære bli skadelidende».⁹⁵

To IS-krigere fra Bærum som har reist til Irak, har også vært medlemmer av denne moskeen, ifølge Aftenposten.

Islamsk samfunn Milli Görüs

Retning: Sunni (Hanafi)

Aktiviteter: Undervisning i islam, foredrag, lørdag og søndag

Antall medlemmer: 720

Statsstøtte: 349.920

⁹³ http://www.aftenposten.no/nyheter/iriks/Oslo-mosk-ut-mot-radikalisering_-hadde-besok-av-radikal-imam-7398308.html

⁹⁴ http://www.aftenposten.no/norge/Oslo-mosk-ut-mot-radikalisering_-hadde-besok-av-radikal-imam-101871b.html

⁹⁵ Samme artikkel i Aftenposten: http://www.aftenposten.no/nyheter/iriks/Oslo-mosk-ut-mot-radikalisering_-hadde-besok-av-radikal-imam-7398308.html

⁹⁶ https://snl.no/Necmettin_Erbakan

Eier moské til en verdi av: 7,5 millioner kroner

Adresse: Tvetenveien 152, Oslo

Størrelse på moskeen: 570 kvadratmeter

Antakelig finansiert av: Medlemmer, statsstøtte og muligvis noe støtte fra Tyrkia
Islamsk samfunn Milli Görüs er en paraplyorganisasjon som har tre moskeer i Oslo, én i Stavanger og én i Kristiansand.

Milli Görüs (Nasjonal Visjon) var opprinnelig navnet på et manifest skrevet av Necmettin Erbakan (1926-2011) i 1969.⁹⁶ I manifestet tok Erbakan, som regnes som den tyrkiske islamismens far, til orde for en islamsk moralsk opprustning samtidig som han gikk inn for en demping av tilnærmingen til Europa til fordel for en tilsvarende tilnærming til den islamske verden. Erbakan var statsminister i Tyrkia 1996-97, men ble presset av det militære til å gå av, blant annet fordi hans religiøse visjon og ønske om at Tyrkia skulle vende seg mer mot den islamske verden og i mindre grad mot Vesten, gikk på tvers av de sekulære idealene i Tyrkia på den tiden.

Navnet Milli Görüs har siden blitt forbundet med en rekke islamske partier, hvorav noen har blitt forbudt med den begrunnelse at det er i strid med Tyrkias sekulære grunnlov, med president Recep Erdogans regjeringsparti AKP som foreløpig siste. Ifølge Wikipedia er Milli Görüs også den ledende religiøse bevegelsen blant tyrkere i Europa, med en rekke moskeer. I Tyskland har bevegelsen vært overvåket av det såkalte Forfatningsvernet (*Verfassungsschutz*), en institusjon som holder oppsikt med ekstremistiske organisasjoner på høyre- og venstresiden, samt ekstreme islamister. I 2015 uttalte imidlertid sjefen for Verfassungsschutz, Hans-Georg Maaßen, at han så for seg at de snart ville avslutte overvåkingen av bevegelsen fordi de var blitt mer oppmerksomme på at det også finnes «lovlydige» strømninger innen islamismen.⁹⁷

Aktiviteter i moskeen inkluderer koranskole i helgene for barn og unge mellom 6 og 15 år. I tillegg har moskeen en ungdomsorganisasjon fra 15 år og oppover og en kvinneorganisasjon.

Moskeen har blitt kritisert for kjønnsdelt koranundervisning, og for å ha plassert kvinnelige og mannlige deltagere i et seminar i desember 2014 hver for seg. Overfor Utrop sier imidlertid styreleder Mehmet Temel at dette ikke var tilsiktet, men at folk selv plasserte seg på denne måten. Foredragsholderen ble også kritisert for å snakke om at feminisme burde unngås og at den vestlige verden har formet oss i feil retning, samt at kvinner bør være hjemme og at vi ikke kan forvente at barna får suksess når mor skal jobbe hele dagen.⁹⁸

⁹⁷ <http://www.tagesspiegel.de/politik/verfassungsschutz-milli-goerues-koennte-aus-der-beobachtung-herausfallen/11990882.html>

⁹⁸ <http://www.aftenposten.no/nyheter/iriks/--Kvinner-og-menn-matte-sitte-adskilt-pa-islam-seminar-pa-Hogskolen-i-Oslo-og-Akershus-7809496.html>

INTERVJU MED FEM MOSKEER I OSLO

Islamic Cultural Centre Oslo

ICC ble offisielt grunnlagt allerede i 1974, og regnes som Norges første islamske tros-samfunn. Imidlertid var det uoffisiell aktivitet også før dette.

Styreleder i dag er Najam ul-Saqib Farhan.

– I utgangspunktet var vi to-tre venner som lengtet etter et sted vi kunne bruke til religiøse formål. Samtidig var det en del muslimer på denne tiden som ville ha et sted å være sosiale», forteller Har vi funnet navnene deres?

Intervjuobjektet er medlem av moskeen og sitter i en komité som for tiden arbeider med å oversette Koranen til norsk. Han er også involvert i andre prosjekter i moskeen. Han opplyser at han personlig brenner for undervisningsvirksomheten som foregår i moskeen, men at alt han sier i intervjuet bare er hans egne meninger.

Moskeen har to imamer på Grønland og én på Bjørndal. Den er for øyeblikket i en overgangsfase fordi hovedimamen har vært der siden 1984, noe som gjør ham til den imamen med lengst ansiennitet her i landet. For tiden er han i ferd med å gå av med pensjon. Imamene er utdannet i Pakistan, og har mastergrad. Kilden sier at han skulle ønske imamene hadde vært utdannet i Norge.

Dagens lokale på Grønland har plass til 500 personer, og er tilrettelagt både for bønn og undervisning. Den ledes av ti styremedlemmer, en styreleder og tre varamedlemmer. Styremedlemmer og styreleder har siden starten blitt valgt av generalforsamlingen gjennom hemmelige valg som holdes hvert år.

På spørsmål om hvilken retning som undervises i moskeen svarer talsmannen at dette er «*et sårt spørsmål*», men at alle pakistanere i utgangspunktet tilhører hani-firetningen og at det er denne man viser til når det kommer spørsmål om konkrete retningslinjer. Moskeen bryr seg lite om hvilken retning folk tilhører og underviser «*grunnleggende om islam og ikke en bestemt retning*».

– Jeg mener dette burde være en privatsak. Vi er alle muslimer, og det spiller ingen rolle hvilken retning du tilhører (...) ser du på fredagsbønnen, kommer det et stort utvalg av nasjonaliteter.

Aktiviteter i moskeen – koranskole fra barnetrinnet av

Moskeen driver koranskole fra barnetrinnet av. Den er organisert som helgeskole, og er tilpasset etter det norske utdanningssystemet på den måten at førsteklassinger går i første klasse også på koranskolen, andreklassinger i andre klasse osv. Innholdet i skolen beskrives som «en utvidet RLE-skole, ikke bare en koranskole.»

– Den er rett og slett utdanning i islam, i hvordan du kan være en god borger, og alt

om å be og oppføre seg som en muslim. Dette er islam på norsk.

Helgeskolen finansieres primært av den generelle statsstøtten som moskeen mottar basert på antall medlemmer, noe kilden omtaler som at den finansieres av skattepenger fra medlemmene. I tillegg kommer en symbolsk betaling fra elevene. Lærerne skal i utgangspunktet få betalt, men lønnen er liten. Skolen går ofte med underskudd, et problem som ofte har blitt tatt opp på styremøter.

Koranundervisningen ledes av lærere som ikke er imamer, noe kilden skulle ønske hadde vært annerledes:

- De som underviser i Koranen er ikke imamer. Det er også en diskusjon om det er imamen eller andre som skal undervise i Koranen, og om det er imamen som skal undervise i tajwid (resitering av Koranen) eller lærere. Det å lære å lese Koranen betyr også å lære arabisk, vi pakistanere må lære arabisk for å lese i Koranen. Og dermed blir det også en utfordring - forstår de som leser Koranen hva de leser, eller ikke siden det er på arabisk? Jeg mener tajwid og lesing av Koranen er en jobb for lærere, mens tolkning av den er imamens oppgave.

- Jeg skulle ønske vi kunne ansatt en dyktig lærer for å undervise i lesing av Koranen på arabisk, men da måtte vi ha en kvalifisert lærer som måtte ha en lønnet jobb. Da kommer igjen det økonomiske spørsmålet - har vi nok ressurser til å lønne en slik lærer eller ikke? Det går ikke an å basere en slik oppgave bare på frivillighet. Det er ofte slik at kvalitet henger sammen med økonomi og visjon.

- Nå har vi fått en frivillig søster som tidligere jobbet for Telenor, som sier at hun brenner for dette temaet og vil gjøre noe med strukturer, og at hun gjør dette på frivillig basis.

Informanten mener at helgeskolen er viktig, men er likevel kritisk til hvordan den blir drevet i dag:

- Hvordan sørger moskeen for at den som underviser om Koranen har riktige kunnskaper?

- Det er store utfordringer. Jeg har personlig kommet i krasj med lærerne. Jeg har ikke mine barn her. De sier at de må komme hit på lørdag og søndag, det har jeg ikke tid til. Jeg mener også at det er ting som ikke burde læres her. For eksempel i forhold til halloween. Jeg mener personlig at et 5-6 år gammelt barn ikke trenger å lære at vi ikke skal feire Haloween. Dette mener jeg er feil fokusering. De skal ikke fokusere på slike ting, men på hvordan man kan være en god borger. Med tanke på hvilke kulturer vi har kommet fra er det viktige å lære om respekt for foreldre og respekt for lærere fordi disse er viktige ifølge profeten vår. Og det står ingen steder at læreren må være muslim. Går man på vanlige skoler ser man at de klassene som er mest bråkete og mest udisiplinerte er de som har mest muslimske barn. Det skulle være helt omvendt, så du ser at fokuset er på helt feil områder. Det er disse tingene man bør lære opp barna i (...)

- Du ser at i veldig mange muslimske land kommer oppdragelsen automatisk fra flere nære familiemedlemmer, fra onkler og tanter osv., men her har vi bare mamma og pappa. Og mamma og pappa skal rekke så mye - lekser, fotballtrening, håndballtren-

ing og koranskoler, helgeskoler også sosiale liv. Så mamma og pappa rekker ikke nok, derfor blir rollen for helgeskoler enda viktigere. De må ta del i oppdragelsen. Derfor er viktig å ha fokus på riktige ting der.

- Hvordan møter dere ungdommer med spørsmål om seksualitet, homofili, dødsstraff osv.?

- Det er ivaretatt. Vi har klare retninger når det gjelder disse spørsmålene. Vi har åpne kvelder med imamer der ungdommene kan spørre dem om hva som helst. Vi har også publisert en bok der 60 spørsmål om disse kontroversielle temaene er blitt besvart. Det er elektronisk og hvis du installerer appen det IBN og kan du få tilgang til disse spørsmålene.

Moskeens rolle i det norske samfunnet

Representanten mener det er store forskjeller mellom den rollen moskeer spiller i islamske land og den rollen de har fått i vesten. Samtidig mener han denne paradoksalt nok minner mye om den rollen de opprinnelig hadde i islam:

- Moskeene i et minoritetsland (dvs. et ikke-islamsk land) har et større ansvar enn moskeer i et islamsk land. I et islamsk land går du bare til moskeen for å be, og det er ferdig. Om du spørsmål kan de ikke svare på dem i det hele tatt, eller du blir stemplet som forræder og så videre. Men her har samfunnet selv gitt en større rolle til moskeene, de er ikke bare fire vegger der folk går for å be. Hver gang det skjer noe i Pakistan, Iran eller et annet sted ringer de for eksempel og spør oss om hvorfor dette har skjedd. Ok, da må vi kunne svare på disse spørsmålene. Hva skjedde i Pakistan? Hver gang det skjer noe et sted forventes det at moskeen skal svare på spørsmål. Dermed har de gjort oss til et sted hvor vi må kunne noe om alt som skjer i våre hjemland eller i islamske land.

- En annen ting er at muslimer i Europa vet mye mer om sin religion enn sine brødre i muslimske land – fordi de oftere blir stilt spørsmål av samfunnet, og er blitt bevisste på hva de skal forsvare og hva de skal vite. Denne rollen er pålagt av samfunnet, og noen av moskeene har taklet denne rollen riktig mens andre ikke har klart det på grunn av ressurser osv. og helst bare fokusere på bønn og religion.

- Hvis du ser på historien har moskeen alltid vært en institusjon som har blitt brukt som blant annet utdanningssted, sykehus, rådgivningstjeneste osv., men i islamske land er det ikke slik lenger. Det vi har i Norge i dag ligner faktisk mer på den opprinnelige moskeen som eksisterte i gamle dager og ned gjennom historien.

Integrering

Representanten for ICC mener at integrering fordrer kunnskap om kulturen man kommer fra, og at det er mange likheter mellom islamske og internasjonale/vestlige verdier:

- Et barn som ikke har selvtillit vil ikke klare å gå et sted alene uten sin mor, men et barn som har selvtillit gjør dette lettere. Så vi må ha selvtillit om vår egen religion, og selvtillit kommer av kunnskap. Ikke bare kunnskap, men av å praktisere det vi kan.»

- Den beste måte å snakke om integrering på er et sitat fra profeten: Når du reiser

til et annet land, lær landets språk. Det er en masse ting i islam som kan brukes for integrering. For eksempel er det ikke lov å skade dyr og det er ikke lov å skyte soldater i ryggen, det er en god del regler for krig som FN har overtatt fra islam uten at vi er klare over dette selv.

Når det gjelder radikaliserings, ser han også ut til å mene at det å samle ungdom i moskeen ved hjelp av ulike fritidsaktiviteter som bordtennis er nyttig for integrering fordi det hindrer unge muslimer i å søke kunnskap fra islam fra mer radikale kilder på nett.

- Moskeen spiller en stor rolle i integreringen. Vi ser hvor mange som hører på imamen under fredagsbønn. Det er ikke så mange i Pakistan som her som går på moskeen.

- Det som har skjedd den siste tiden er at ungdommer ikke lenger går til imamen for å stille spørsmål, og imamenes rolle har blitt svekket. Ungdommene går til Google i stedet for til den kjente imamen. Det vet ikke hvem som svarer på spørsmålene deres via google, men de tror at det de får høre fra Google er islam.

Moskeen forsøker å holde et seminar eller konferanse med en foredragsholder fra utlandet en gang i året. Hvem disse er kan variere, og man har også invitert komikere.

- Vi ser at våre andregenerasjonsmedlemmer foretrekker personer som er integrert i vestlige land, så vi inviterer folk fra for eksempel USA eller fra andre europeiske land. Vi er nøye med hvem vi inviterer, og ville aldri latt noen fra Pakistan komme hit for å fortelle oss om integrering. Det ville vi aldri gjort.

Representanten ser behovet for forandring og utvikling, men misliker ordet reformasjon som han mener skremmer folk. Samtidig mener han at utvikling er naturlig:

- Et eksempel på utvikling er når jeg er i bønn og telefonen ringer i lommen min - er det lov å ta ut telefonen midt i bønningen for å slå av lyden? Det er i slike tilfeller jeg mener at vi ikke skal følge alt som ble gjort tidligere. Den første generasjonen som kom hit fra Pakistan kunne aldri tenke seg å finne ektefelle på egen hånd, mens 90 prosent av 2. og 3. generasjon finner kone på egenhånd. Det skjer bestandig at ting forandrer seg.

Rolle i å forebygge ekstremisme

Når det gjelder ekstremisme og forebygging av dette, ser representanten for ICC generelt ut til å mene at de som eventuelt begår ekstreme handlinger ikke er dem som faktisk er aktive medlemmer i moskeene. Dermed er han i utgangspunktet skeptisk til hvor mye moskeene kan gjøre her bortsett fra å gi mer informasjon om hva islam er både til unge muslimer (antagelig ut fra tanken om at terror ikke er i samsvar med islamsk lære) og til det norske samfunnet rundt.

- *Du har sikkert hørt eller lest i nyhetene at han som gjennomførte terrorangrepet i Paris var medlem av en moské i Paris. Hva er din kommentar til det?*

- De (dvs. ekstremistene) kommer til moskeen, men ikke noe mer enn det. De er ikke aktive i moskeen. Vi vet ikke hvem som kommer hit, når det kommer 1000 mennesker

her har vi ikke noe kontroll på absolutt alle (...) Det som er greia, de som trenger å høre på oss de kommer ikke til oss skjønner du. Det er ikke de som vanker i moskeen om de som er ekstreme.

- Se for eksempel på hva det står i avisene om Paris-terroristene. Her står det at de gikk fra festløver til jihadister. Ser du poenget? Det handler ikke om islam, det handler om en gjeng kriminelle som tilfeldigvis misbruker islam.

- Dette handler om ekskludering, dette handler om identitetskrise osv. Du så reportasjen til Kadafi Zaman - Profetens Ummah er bare kriminelle, de dopet seg og gjorde masse kriminelle handlinger, mens nå har de anlagt skjegg og sier at de er jihadister. Så lenge er det urettferdighet i verden er det lett å hjernevaske folk.»

- *Har dere en plan for å forebygge og motvirke ekstremisme?*

- Vi har alltid en plan om at hva imamen skal si, og vi tenker alltid over hvilke foredragsholdere vi skal invitere. Vi skulle ønske at vi kunne vært mer aktive i media.

- *Har dere blitt kontaktet av kommunen eller regjeringen for å være med å lage en plan mot radikaliserings og ekstremisme?*

- Nei. Vi skulle ønske vi hadde blitt spurt om å være med å lage en slik plan. Vi kunne gitt veiledning, råd og hjelp fordi vi vet en god del om dette temaet. Vi mener at mer kunnskap om islam kan forebygge ekstremisme og radikaliserings. Vi får ofte over 1000 elever og ungdommer per år som kommer og besøker vår moske og får info om oss. Jeg synes muslimer selv er mindre interessert i å vite om islam.

Representanten mener også at muslimer selv kunne ha vært flinkere til å informere om sin religion på en bedre måte til samfunnet rundt, og at de på denne måten har vært med å skape et feilaktig inntrykk. For eksempel mener han at tegningen av profeten Muhammed med en bombe i turbanen også var muslimers feil «fordi vi ikke introduserte profeten på riktig måte. Da er det ikke rart at han fikk et slikt inntrykk av profeten vår».

Rabimoskeen. Intervju med forstander Basim Ghozlan

Moskeen har medlemmer fra en rekke nasjonaliteter, mange er marokkanere. Flertallet av medlemmene er andre generasjon og oppvokst i Norge, med røtter i arabisktalende land. Representanten forklarer at mens moskeen tilhører sunni-islam, tilhører den ikke noen bestemt retning eller skole, men forholder seg til alle «moderate» retninger i islam.

Moskeen har tre imamer, en fra Tunisia, en fra Jemen og en fra Egypt. De to sistnevnte snakker ikke norsk.

Imamene er utvalgt av ledelsen før de hentes til Norge.

- Først søker vi rundt i Europa, og vurderer deres bakgrunn og kunnskap om ledelse. Av de to imamene vi har nå har den ene vært her på ferie tidligere, mens den andre har vært imam i Ungarn i flere år og ett år i Tyskland. Vi sjekker også bakgrunnen deres for om de har noen forbindelse med ekstreme miljøer eller grupper, vi har internasjonale kontakter som gjør at vi kan finne bakgrunnen deres.

Moskeen finansieres ved statsstøtte, dvs. 8-900 kroner per medlem. I tillegg er personer som ønsker å støtte dem økonomisk velkomne til dette, i tillegg til at det samles inn penger blant medlemmene. Representanten gjør det klart at ikke noe av pengestøtten kommer fra utlandet. Av dette går ca. en million til drift av det store lokalet, mens en million går til å lønne to ansatte. Ifølge representanten har moskeen egen revisor, og åpent tilgjengelig budsjett.

Aktiviteter

Mange av aktivitetene i Rabitamoskeen er rettet mot barn og unge. Moskeen driver en koranskole, som drives som helgeskole. Denne kalles Rabitaskolen. Lørdagen er viet til koran- og arabiskundervisning, mens søndagen er fagundervisning. Islamundervisningen er delvis basert på et opplegg utviklet i Frankrike av eksperter med bakgrunn fra arabiske land. Konkret forteller informanten at det undervises i «de grunnleggende elementene i islam. Vi tilpasser disse til målgruppen vår. Vi ruster våre ungdommer slik at vi er sikre på de ikke kan bli lurt i feil retning når de blir voksne.»

De som underviser på koranskolen, har vanlig norsk arbeidskontrakt og følger norske tariffavtaler og lønnstrinn. Ingen av timene i skolen er kjønnsdelt, heller ikke koran-timene.

I tillegg har moskeen et stort internasjonalt nettverk og kan derfor invitere foredragsholdere fra utlandet, selv om utfordringen her kan være språk.

Ungdom og seksualitet

Når det gjelder temaer som samliv og sex før ekteskapet, homofili og utroskap, som alle er forbudt i islam, skiller talsmannen for Rabita skarpt mellom hva islam sier – at det er en synd – og norsk lov, og mener disse tingene til syvende og sist er en sak mellom individet og Gud.

- Hva med temaer som vold i familien eller seksuelle forhold, hvordan formidler dere dette på en slik måte at de ikke kommer i konflikt med det norske samfunnet?

- Som jeg sa, er vi veldig åpne, og tar opp disse temaene til diskusjon med ungdommene. Disse temaene har aldri vært noe problem for oss. De har aldri vært tabu hos oss. Vi mener at islam er mer åpne enn andre om temaer som seksualitet, vi må bare tilrettelegge hvordan vi kan formidle dem videre til ungdommene. Ungdommene skal vite det meste om seksualitet, fordi de før eller senere skal finne seg en partner og stifte familie, derfor mener vi at de må vite om disse temaene.

- Hvordan snakker dere med ungdommene om temaet homofili? Hvordan er deres syn sammenlignet med det norske samfunnets?

- Vi lærer dem både islams syn på disse temaene og normene og reglene i det samfunnet de lever i. Når det gjelder homofili har vi et islamsk syn. Det islam sier om homofili er teorien, norsk lov er det praktiske aspektet som vi må forholde oss til. Så lenge norsk lov tillater det er det helt OK for oss, og vi kan leve med det. I tillegg er vi mennesker og vi må leve med hverandre, og mennesker er forskjellige. Vi må bare akseptere det. (...) Jeg har selv to kollegaer på jobben min som er homofile. Jeg elsker

dem og de elsker meg, og de vet hva jeg står for, og det har aldri vært noe problem.

- Jeg synes dette med seksualitet er en privat sak mellom deg og din gud, som ikke har noe med meg å gjøre. Jeg har et profesjonelt forhold til mine kolleger og jobben min, og slik skal det være etter norsk lov og med respekt for landets lover.

- *Kan du være konkret og si om homofili er tillat eller forbudt i islam?*

- Det er ikke tillatt.

- *Hva med utroskap? Er det straffbart eller en privatsak?*

- Nei, det er ikke straffbart. Det er umoralsk, en sak som går på moral.»

Intervjuobjektet gjør det klart at moskeen ikke har myndighet til å dømme og straffe, og at han ikke er enig med dem som mener utroskap bør straffes med steining:

- Nei, det er ikke riktig, men det skal ikke straffes. Det går på moral (...) Hverken imamene eller vi har ikke myndighet til å dømme noen. Det er opptil norsk domstol og norske lovverket og dømme noen.

- *Hva sier du er konsekvensene av utroskap hvis en ungdom spør deg?*

- Konsekvensen vil jeg si at har med din relasjon med din gud.

- *Hvis ungdommer sier til deg at ifølge islam er homofili og zina (sex utenfor ekteskapet) de største syndene, hva vil du si til disse ungdommene? Du kan vel ikke si at du er nøytral? Du må ha en stilling til disse spørsmålene.*

- Vi mener at når noen har begått en feil og kommer til deg, skal du ikke trække enda mer på dem. Vi skal først høre på ham og veilede han før vi gir direkte svar. Og hvis vi snakker om synd er det også slik at Gud sier til oss at han kan tilgi syndene dine hvis du ber om tilgivelse.

- *Blir det ikke konflikt når norsk lov og norm sier en ting, mens islam sier det motsatte? Islam er mot seksuell omgang før ekteskapet, mens det er normalt og vanlig i Norge. Islam vil straffe utroskap, i Norge er det lovlig. Hvordan får dere ungdommene til å kombinere disse med hverandre?*

- Jeg synes det er samfunnet som er problemet og ikke vi. Vi sier det samme her som vi sier ute - vi sier til ungdommene at de er norske muslimer, og at de er nordmenn. Det de lærer her, skal de praktisere ute.

- *Hva vil du si til ungdommene hvis de spør deg om det er lov å ha kjæreste eller ikke?*

- Jeg er ansvarlig for undervisning av ungdommer. Vi vet at alle har kjærester, og det verste vi kan gjøre er å si til ungdommene at det ikke er lov å ha kjæreste. Det vi gjør, er at vi forteller hva islam sier i denne forbindelse, og hva islam forventer - det ide- alet.

- Så kommer vi til hvordan vi faktisk tilpasser oss til det at våre barn er i tenåringsal-

deren. Hvis vi skal si til dem ifølge islam er det ikke lov å ha kjæreste, må vi gi dem alternativer. Vi må se hva de andre land har gjort og finne en alternativ løsning for våre ungdommer.

Basim Ghozlan i Rabitamoskeen mener at temaer som vold i relasjoner og omskjæring er gammeldagse og ikke dagsaktuelle temaer, ettersom de fleste av medlemmene er godt integrerte i Norge og i noen tilfeller gift med etnisk norske og dermed kjenner godt til det norske synet på disse problemstillingene.

- Kanskje andre minoritetsgrupper som har annen kulturell bakgrunn, fortsatt er opptatt av disse temaene, men vi har kommet et stykke videre her. (...) Det med vold er ikke noe utbredt problem blant oss, det finnes også blant nordmenn, men kan vi generalisere ut fra det? (...) Vi praktiserer ikke vold i nære relasjoner, selv om noen eksterne krefter vil ha det til at vi utøver vold mot familien. Det er ikke sant, og dette temaet har blitt gammeldags for oss.

I stedet fokuseres det på temaer som å være flinke på skolen, ta utdanning og bli en del av samfunnet.

Moskeens rolle i integrering

I likhet representanten for ICC mener Ghozlan at undervisningen i moskeen er nyttig for integrering: Det kommer barn og unge fra en lang rekke ulike etniske bakgrunner til moskeen, mens fellesspråket er norsk. I tillegg «kan vi styrke vår identitet og finne ut hvem vi er, og på den måten gjøre integreringsarbeidet lettere», som han formulerer det.

Moskeens rolle i kamp mot ekstremisme

I likhet med representanten for ICC mener også representanten for Rabita at manglende kunnskap om islam og hva religionen dreier seg om, er en hovedårsak til radikaliserings og ekstremisme, og at den beste måten å forhindre dette på er god opplæring om hva islam er:

- Det er to ting som er hovedårsaken til ekstremismen. Den ene er mangel på kunnskap, og den andre er vold og kriminelle miljøer. Når du veileder barna fra de er små for å lære dem om sin religion, forebygger du ekstremismen. Vi lærer dem å ta utdanning og ha et godt familieliv, og på den måten forebygger vi ekstremisme. I tillegg har vi en masse aktiviteter og kurs til ungdommene, som kan gi dem kunnskap mot ekstremisme. Det foregår et forebyggende arbeid her hele tiden.

- Har kommunen eller staten kontaktet dere for å samarbeide om en handlingsplan mot ekstremisme og radikaliserings av ungdommer?

- Vi har ikke blitt kontaktet av noen politikere eller av kommunen i forhold til et samarbeid mot ekstremisme. Vi ble kontaktet av en organisasjon en gang for å være med på et prosjekt mot radikaliserings, men takket nei fordi vi ikke ønsket å være med på et prosjekt som vi ikke hadde vært med å utforme fra begynnelsen av. Det var tydelig at dette var noen som ville bruke oss for å få statsstøtte, men vi ville ikke bli brukt i andres planer.

- Ville et slikt samarbeid med stat eller kommune om en forebyggende plan vært aktu-

elt for dere?

- Ja, selvfølgelig vil vi være med på enhver plan som forebygger ekstremisme. Dette er landet vårt, og vi skal gjøre hva som helst for det. Et slikt samarbeid kunne vært mye mer effektivt, det er vi som vet mye om temaet og vi sitter med mye kunnskap om radikaliserings og ekstremisme. Jeg mener vi kjenner problemet og sitter med løsningen.

Den Tyrkiske Islamske Union, intervju med en representant

Moskeen har tre avdelinger, noe som ifølge representanten er for at medlemmene ikke skal trenge å reise til Oslo for å be. Den ledes av syv styremedlemmer og tre varamedlemmer.

Imamen i denne moskeen kommer fra Tyrkia og lønnes av den tyrkiske staten, dvs. religionsdirektoratet Diyanet. Ifølge representanten for moskeen er det den tyrkiske ambassaden som har ansvar for å hente imamer hit. Den nåværende har visum til Norge for fire år, hvorpå det blir hentet en ny. Moskeen skaffer leilighet og betaler husleie for imamen. En representant for moskeen forklarer:

- Det er ikke moskeen som er ansvarlig for hvem som kommer til Norge, det er den tyrkiske ambassaden som avgjør dette. Ambassaden er også arbeidsgiver for imamen.

Moskeen har ingen koranskole, men det representanten kaller et kurs med et fastlagt program for barn og unge fra seks år og oppover der imamen underviser. Dette foregår både fredager, lørdager og søndager, med tre timer hver dag.

- Når barna er små, fokuserer vi på å lære dem betydningen av islam, hvem profeten Muhammed var og hva rollen hans var i islam. Når de er klare for å ta steget videre, lærer vi dem å lese Koranen. På fredager leser de som kan lese i koranen, mens lørdager og søndager er mer tilrettelagt for barn med svømming, fotball og andre aktiviteter.

Det er også en ungdomsgruppe med et opplegg tilrettelagt for ungdommer. Programmet varer til de er 18 år, og når det er fullført spanderer moskeen en tur til Tyrkia.

- Vi pleier å være rundt 40 stykker, vi blir borte i en uke, leier en guide og oppsøker historiske steder i Tyrkia, forteller representanten.

Representanten mener det er viktig for muslimer å lære seg Koranen:

- Alle som er muslimer må lære seg koranen og om islam, dette vil gjøre dem bedre rustet for fremtiden. Men dette er selvfølgelig frivillig, og vi ønsker ikke å tvinge dem. Moskeen har også et opplegg for kvinner. Lederen for kurset for kvinner er også hentet fra Tyrkia, og har de samme betingelsene som imamen slik at tyrkiske myndigheter betaler lønnen hennes mens moskeen skaffer leilighet og betaler husleien. Imamen leder som regel fredagsbønnen, som preker på tyrkisk. Moskeen har en projektor som viser en oversettelse til norsk.

- Imamen holder ofte preken om ting som har skjedd, for eksempel det som nylig skjedde i Frankrike. Imamen holder seg også oppdatert på hva som skjer i Norge, og oppfordrer alle muslimer til å ta avstand fra negative verdier. Han preker også om

andre ting, som foreldrerollen.⁹⁹

Vanligvis deltar omkring 300 personer i fredagsbønnen, mens rundt 350 deltar i de daglige bønnene.

Moskeen arrangerer samlinger i forbindelse med Ramadan, og da er det fullt hus. Under Ramadan blir det også servert mat hver dag i én måned, dvs. iftar. Det blir også arrangert en spesiell samling under *Laylat al-Qdar* eller «skjebnenatten», en hellig natt mot slutten av Ramadan. Moskeen sørger da for at det blir servert mat. Eid al-fitr markeres ved at folk kommer for å be, hvorpå moskeen har et program for barn og unge som kan inkludere konkurranser, godteri osv. Ifølge representanten kan dette sammenlignes med 17. mai, «det er barnas dag med masse is og aktiviteter familier kan ta med barna på».

Representanten mener korankurset ikke er noen hindring for integrering i det norske samfunnet.

– For det første for det vil det ikke bli et problem for barna å integreres i det norske samfunnet, ettersom de går på offentlig skole og lærer å integrere seg der. Det moskeen fokuserer på, er å lære dem grunnpilarene i islam, så er det opp til dem å velge hva de vil gjøre når de blir eldre.

Forebygging av ekstremisme

Representanten forteller at imamen ofte snakker med barn og unge om ekstremisme. I tillegg har moskeen store samlinger en gang i året der de inviterer kursholdere fra Tyrkia. Disse kan omhandle alt fra ekstreme holdninger til hvordan muslimer i Europa kan tilpasse seg verdiene i samfunnet rundt.

Masjid Bilal, intervju med et medlem

Menigheten til Masjid Bilal består av flere nasjonaliteter – marokkanere, kurdere, somaliere, palestiner og sudanere. Styremedlemmene er kurdere, somaliere, palestinere og sudanere. For øyeblikket har moskeen bare én imam, Nurolddin Rehali, som er utdannet i Saudi-Arabia, men gikk grunnskolen i Norge. Moskeen lærer sunniislam, det oppgis ingen bestemt retning.

Moskelokalet kostet fire millioner, som både kom fra medlemmene selv og fra norske menigheter. Andre aktiviteter finansieres av medlemmene selv.

Opptil 150 personer pleier å delta i fredagsbønnen, mens alt fra 10 til 30 deltar i de daglige bønnene. Fredagsbønnen ledes av imamen, som også holder en khotba eller preken. Et krav er at imamen må beherske norsk, og prekenen blir holdt på begge språk – først på arabisk, deretter på norsk. Et medlem av moskeen forteller:

– Khotba er en preken på lik linje med den presten holder på søndagene i en kirke.

⁹⁹ Prekenene i «statlige» tyrkiske moskeer skrives sentralt av Diyanet, i dette tilfellet av kontoret i Stockholm.

Under fredagsbønnen blir det snakket om dagens situasjon og hva som skjer rundt omkring i verden, og ikke minst om hvordan man blir et bedre menneske, for å bevisgjøre folk hva som skal gjøres og hva som ikke skal gjøres.

Temaene er i liten grad politikk, men «hva som skjer i samfunnet, på dommedag og så videre.»

Moskeen markerer fastemånedens Ramadan, og avslutningen Eid al-Fitr. Sistnevnte markeres med en seremoni og en preken, hvorpå ungdommer synger og får godteri.

- De synger hva som helst, og det er lov å synge hva som helst», forteller medlemmet. Vi sier at barn er barn og må få lov å være barn og gjøre ting som hører til i deres alder.

Innsamlingen Fitr Nedir går stort sett til utlandet, men i år har den gått til syriske asylsøkere i Norge, via organisasjonen Rahma Relief, som holder til i Gamle Oslo. Det informeres av imamen om hva pengene skal gå til, og de administreres av kjente organisasjoner, i noen tilfeller Røde Kors. Ifølge representanten er det ikke snakk om store summer, omkring 7000 kroner.

Aktiviteter

Den viktigste aktiviteten utenom bønn er koranskolen, som foregår lørdager og søndager. Imamen underviser i Koranen lørdager, mens søndagene er viet til arabiskundervisning med lærere. Elevene er fra seks til tretten år. Blant disse er arabiskundervisningen klart mest populær, og trekker ofte fullt lokale med over femti deltakere.

Moskeen har også koranundervisning for ungdom og voksne mellom tretten og tretti år midt i uken. Representanten forteller også at en gruppe somaliere som har sin egen moské på Grønland, får lov til å bruke lokalene til koranskolen to dager i uken.

Koranskolen kan ha 40-60 deltakere. Ifølge representanten er det flere kvinner enn menn som deltar på koranskolen, «det vil si at det er kvinner som har mest behov for undervisning om Koranen», sier representanten. Deltakerne på koranskolen har ulik bakgrunn; blant annet er det tsjetsjenere, afghanere og somaliere.

- Hvordan sørger moskeen for at den som skal undervise om Koranen har gode og solide kunnskaper om den?

- På lørdager er det imamen vår som underviser, han er en ung mann født i 1982 som har full forståelse for både norsk kultur og - ikke minst - for vår kultur. På søndager er det frivillige lærere som kommer og underviser. (...) Vi stiller visse krav til imamer. Først og fremst at de forstår norsk kultur og behersker norsk språk, ettersom barna våre er født her og snakker norsk. Imamen vi har nå, har utdanning fra utlandet (fra Saudi-Arabia) men har fullført grunnskole her i Norge og har bra referanser. Vi setter ikke krav om høyere utdanning fra Norge fordi det ikke finnes noe slikt tilbud eller kompetanse.»

- Hva slags arbeidskontrakt har de som underviser på koranskolene?

- Imamen har en 70 prosent stilling, og har arbeidskontrakt, mens de andre som underviser, er frivillige og dermed stiller vi ingen krav til dem.

- *Hvordan finansieres imamens lønn?*

- Via medlemmenes frivillige hjelp og økonomisk støtte.

Imamen har taushetsplikt, og vil ifølge representanten bli politianmeldt om denne blir brutt. Foreløpig har det ikke vært aktuelt å be om politiattest:

- Vi sjekker det, men vi har ikke hatt det per dags dato. For eksempel han som vi har her er vokst opp her og har studert i utlandet. Vi kjenner ham godt.

Moskeen arrangerer også hytteturer for ungdom, og leier et svømmebasseng for medlemmene. Sistnevnte aktivitet er kjønnsdelt, og er reservert for kvinner en gang i måneden. I tillegg går medlemmer av moskeen natteravn. Dette er også kjønnsdelt, med unntak av to jenter som går sammen med familiemedlemmer.

Det er også åpent for kjønnsdelte aktiviteter i moskeen:

- Hvis det er mange kvinner som vil ha noen aktiviteter, får de bruke kjelleren bare for seg selv. Det samme gjelder om det er andre aktiviteter der de må ha hele moskeen for seg selv – da får de bruke moskeen, og mennene må oppholde seg et annet sted for eksempel gå over gata til en annen moske.

Bekjemping av ekstremisme

Representanten forteller at ekstremisme er et tema som blir tatt opp i prekener i forbindelse med fredagsbønnen, som både holdes på arabisk og på norsk. I tillegg arrangeres det hytteturer for ungdom, der man snakker om temaet, og legger ut tekster på Facebook. Dersom ungdommer ønsker å reise ut for å delta i jihad kommer imamen på banen og forteller dem hva Koranen sier om dette, forteller representanten.

- *En lang rekke foredrag og seminarer arrangert av moskeer og islamske gruppering har vært arrangert rundt i Oslo, f.eks på universitetet og høyskolen de siste årene. Har dere noen kontakter eller har dere vært med på disse?*

- Nei, det skjer mye rundt om i byen, men vi ikke har noen kontroll og oversikt over hva som skjer der ute. Vi har hatt åpen moské i det siste, og har vi faktisk god dialog med Sinsen kirke og sender e- poster osv. Vi har også godt samarbeid med andre moskeer.

Moskeen har selv ofte egne konferanser og seminarer, legger representanten til.

- *Hvordan arrangeres seminarer/ konferanser og hvordan finansieres de?*

- Gjennom OXLO¹⁰⁰ stort sett. Hvis vi ikke får offentlig støtte, kommer det penger fra medlemmene og imamen oppfordrer alle på fredagsbønnene til å bidra.

Tyrkisk Islamsk Samfunn Milli Görüs

Islamsk samfunn Milli Görüş er en paraplyorganisasjon som har tre moskeer: Én i Oslo, én i Stavanger og én i Kristiansand. Den springer ut av Tyrkisk Islamsk Samfunns Forening som ble grunnlagt i 2009. Imam er Isak Unak, som begynte kort tid før

intervjuet ble gjort. Den forrige imamen har reist tilbake til Tyrkia. I likhet med andre tyrkiske moskeer tilhører den Hanafi-retningen.

Representanten for Det tyrkiske islamske samfunnet Milli Görüs, Mehmet Teller (styreleder), forteller at moskeen har koranundervisning i helgene og at elevene er mellom seks og femten år. Undervisningen er kjønnsdelt.

- Organisasjonen vår er annerledes enn å bare være en moské. Vi har ungdomsorganisasjon, kvinneorganisasjon osv. Når en ungdom er ferdig utdannet i koranen når han fyller 15 år, tar ungdomsorganisasjonen vår over, sier han.

Målene med undervisningen er å kunne lese arabisk, og å kunne forstå og tolke innholdet. Representanten legger til at det siste er der problemet ofte ligger. Koranundervisningen består i tillegg til koranen av hadith (historier om profetens liv) og tajweed (resitering av teksten). Som del av undervisningen brukes også lærebøker.

- *Hvordan sørger moskeen for at den som underviser Koranen har riktige kunnskaper om den?*

- Vi kjenner personene fra før. I et par tilfelle fikk vi to kvinnelige underviser fra en annen retning, (ikke salafi) som ikke brukte hijab og sa at dette ikke var noe de hadde plikt til etter koranen, så vi måtte slutte å bruke dem her. Etter dette bestemte vi oss for å bruke personer som er utdannet innenfor vår retning, eller som imamen vår kjenner fra før.

De som underviser i koranskolen har «vanlig norsk kontrakt», forteller han.

- De jobber hvitt, og det er vi som finansierer lønna. Vi får statlig støtte på omkring 900 kroner per medlem, og i tillegg betales det medlemskontingent. Det samles også inn penger til forskjellige formål. Alt vi får, blir kontrollert av regnskapsfører.

- *Hvordan finansierte dere kjøpet av moskelokalet?*

- I 1995 ble kjøpt vi et lokale i Herslebsgate, som senere ble solgt. Den ble kjøpt for to-tre millioner kroner, og lånet ble nedbetalt før lokalet ble solgt for millioner kroner sammen med to leiligheter. Dermed kunne vi kjøpe dette lokalet.

- *Dere får ikke noen donasjoner fra utlandet?*

- Nei, vi har ikke slike rike personer.

Verdispørsmål og seksualitet

Moskeen har en rekke aktiviteter for ungdom: kino, hytteturer, spillkvelder og temakvelder der aktuelle spørsmål blir tatt opp.

Om verdispørsmål forklarer representanten at man «bruker profetens metode. En gang var det en som spurte profeten om hvorfor zina (seksuell omgang utenfor ekteskapet) var haram. Profeten forklarte ham hvorfor, og han godtok det.»

¹⁰⁰ Red. anm: Her mener representanten mest sannsynlig Enhet for mangfold og integrering i Oslo kommune (EMI). EMI er koordinator for OXLO, som er Oslo kommunes satsing på inkludering og antidiskriminering. Derav misforståelsen.

Samtidig vektlegger han at man må ta utgangspunkt i en norsk virkelighet:

- Når en ungdom stiller slike spørsmål, vet han at han bor i Norge. Ayat (koranvers) og Hadith kan ikke svare på disse spørsmålene, men det kan jeg og andre som bor i Norge. Vi har ikke noen fast metode for hvordan vi svarer, men vi tar utgangspunkt i at vi bor i Norge.

På direkte spørsmål om hva han ville gjort om en ungdom spurte ham om homofili, seksuell omgang før ekteskapet og andre temaer som er forbudt etter Koranen (og som det til og med er dødsstraff for i islamsk lov), sier han at han aldri har møtt disse spørsmålene, men ville svart at ifølge islam er de forbudt, mens man samtidig skal følge norske lover:

- Man må ikke gjøre alt som ikke er forbudt i Norge, du må ikke det. Om du kjører i en 60-kilometersone, må du ikke nødvendigvis kjøre i 60, du kan gjerne kjøre i 50. Politiet vil ikke komme og stoppe deg selv om du kjører i 50 i en 60-sone.

- *Hvis en ungdom kommer til deg og sier «Jeg er homofil». Hva vil du si til ham? Vil det påvirke det deg, eller er det mellom ham og Gud?*

- Jeg må først sitte og snakke med og lytte til ham. Vet han at dette er forbudt i islam? Er det et psykisk problem han har, eller er han frisk? Generelt vil jeg si at hvis en ungdom har valgt å være homofil, er det opp til han og det er hans valg.

Representanten gjør det klart at han mener homofili i mange tilfeller er utslag av psykisk sykdom, og tar ikke avstand fra at andre land forbyr det selv om han selv ville godta at homofile kommer til moskeen:

- Hvis han vil be bak imamen min, så er han velkommen. Hvis en person er blitt homofil, mener jeg at han er psykisk syk. Du bor i Norge og du vet at du ikke blir hengt ved å begå en kriminalitet, men hvis man begår samme kriminalitet i et annet land, blir du hengt. Jeg mener at hvis en person ikke er psykisk syk og har valgt å bli homofil, så kommer han ikke til moskeen heller siden hans islamske verdier har blitt svekket. Men hvis han likevel fortsatt vil komme til moskeen, vil jeg gjerne prate med ham, og han kan gjerne komme hit.

Innsamling og videresending av almisser

Fitre nedir (det samme som Id al-Fitr) samles inn via bankkonto og distribueres videre via organisasjonen Hasene som er basert i Tyskland. Det samme er tilfelle med qurban.

Representanten mener å ha full kontroll på at pengene havner der de skal og ikke hos ekstreme grupper som IS.

- Jeg garanterer 110 prosent at disse pengene ikke havner på feil sted, som hos terrorister. Vi sender til 100 forskjellige land gjennom organisasjonen Hasene (...) Innimellom sender vi våre medlemmer for å se hvordan disse pengene brukes til.»

- *Får dere kvittering på hva pengene ble brukt til?*

- Vi får se en bankoverføring (...) Vi kjenner godt til organisasjonen Hasene, og vet hva de bruker pengene til.

Bekjemping av ekstremisme

Representanten sier han ikke har opplevd ungdommer som viser hat mot Vesten i moskeen. Om bekjemping av ekstremisme forteller han at de lager planer sammen med ungdommene:

- Vi legger planer ute et sted, for eksempel Eldorado kino. Vi lager seminarer og foredrag om radikaliserings og å nedkjempe ekstremisme.

Moskeen har ikke blitt kontaktet av Oslo Kommune. Representanten har selv forsøkt å kontakte kommunen, men har ikke fått svar. I stedet mener han kommunen har valgt å innhente råd og opplysninger om hvordan man skal bekjempe ekstremisme fra radikale grupper:

- De kontakter Islam Net, og det viser seg at både staten og kommunen har godt samarbeid med IslamNet som representerer det mest ekstreme i islam.

Moskeen har liten kontakt med andre trossamfunn, heller ikke med andre moskeer selv om de samarbeider med Rabita om organisering av hajj (pilegrimsreiser).

Representanten nevner uopplevde hendelser som ble referert i media tidligere i år om at den tyrkiske muslimske ungdomsorganisasjonen deres holdt et seminar hvor formålet var å oppfordre tyrkisk ungdom til å ta høyere utdanning og la nye og gamle studenter møtes. Han mener at det er snakk om feil fokus fra medias side.

- Media er ute etter temaer som kan få mest oppmerksomhet og flest lesere. De er ikke interessert i hva som egentlig har skjedd og hva som blir formidlet.

Ifølge ham ble hendelsen snudd helt opp ned når den ble omtalt i Aftenposten. Under seminaret på Høgskolen i Oslo og Akershus satt menn og kvinner hver for seg mens foredragsholderen ble sagt å gi uttrykk for et svært konservativt syn på kjønnsroller. Representanten mener mye av denne kritikken var urettferdig:

- Vi hadde et seminar på Høgskolen i Oslo (HIOA). Det var på den tiden da IS dukket opp. Det kom en person fra Tyrkia, som ikke var muslim, men sosialist, som tok bilder av at menn og kvinner satt adskilt.

- Foredragsholderen sa ganske riktig at mødre skal ha mer tid til passe på barna, men på bloggen sin skrev denne personen at han sa at kvinner ikke skal sende barna sine i barnehage. Dette var helt feil, han sa ikke noe slikt. Dagen etter ringte NRK, VG og Dagbladet og spurte om hvorfor de satt adskilt fra hverandre. Jeg svarte at mennesker holder seg til sine verdier, og kan oppføre seg i samsvar med dem. Vi har ikke tvunget noen, eller sagt at de skal sitte adskilt. Det var de personene som selv fant sin plass, dette var etter eget valgt og helt fritt.

- NRK spurte meg også om hvorfor mennene ikke passer på barn. Jeg svarte, er det mennene som ammer?

Sentrale funn i denne rapporten:

- 12 moskeer i Oslo ble kartlagt, og fem av dem gikk med på å bli intervjuet. Det finnes grovt sett to grupper medlemmer i disse moskeene, den ene består av unge og tilpasningsdyktige folk, mens den andre gruppen hovedsakelig utgjøres av eldre og konservative individer. De eldre har ofte større makt og innflytelse enn den unge generasjonen når det gjelder styringen av moskeene.
- Moskeene har en sentral rolle i svært mange muslimers hverdag. Alt fra hverdagslige temaer til mer avanserte om samfunn, politikk og ideologi blir tatt opp og formidlet i moskeene i Oslo.
- Opplæring i islam for barn og unge foregår i relativt lukkede miljøer. Målgruppene for koranskoler og helgeskoler er barn fra seksårsalderen og oppover. Disse barna følger opplæringsplanene helt til de er i ungdomsskolealderen, deretter blir de overført til ungdomsgruppene.
- Store pengesummer blir samlet inn av medlemmene selv. Moskeene er lite tydelige og bevisste på hvordan de sikrer at pengene som blir sendt til utlandet, ikke havner hos ekstreme miljøer eller enkeltpersoner. Det er sterkt behov for mer forskning på dette området.
- Moskeene tilbyr langt flere tjenester enn det som er vanlig i moskeene i opprinnelseslandene. En del av disse tjenestene blir i praksis å regne som inntektskilder, mens andre aktiviteter er ment å være religiøse, sosiale og samfunnsrettede aktiviteter. Alle aktivitetene er kjønnsdelte, mens kun opplæringsansvarlige for Rabi-ta-moskeen påstår at moskeens aktiviteter stort sett ikke er kjønnsdelte.
- Radikalisering skjer oftest blant enkeltpersoner (såkalte ensomme ulver) og i utsatte miljøer, og i liten grad i moskemiljøene.
- Hajj- og umrah-ordningene, dvs. pilegrimsreiser, innebærer betydelige inntekter. Flere av Oslo-moskeene tilbyr slike reiser. Dette er også et tema det bør forskes mer på.
- Regjeringen involverer ikke moskeene i kampen mot ekstremisme, ifølge moskeene som har blitt intervjuet. Alle de fem moskeene hevder at de ikke har blitt kontaktet av Oslo kommune for å bidra til å bekjempe radikalisering og ekstremisme. Styrelederen i den tyrkiske moskeen mener til og med at norske myndigheter i stedet har valgt å samarbeide med den fundamentalistiske gruppen Islam Net og ofte henter råd fra denne gruppen i stedet.
- Tawfiiq-moskeen, den største somaliske moskeen i Oslo, avviste å delta i kartleggingen. Tawfiiq-moskeen har flest medlemmer blant de innvandrergruppene som har lavest inntekt. De representerer også folkegrupper som er dårligst integrert og har høyest arbeidsledighet, ifølge SSB. Denne moskeen kan også karakteriseres som fundamentalistisk. Det kan settes spørsmåltegn ved finansiering av moskebygget til Tawfiq Islamic Centre da moskeen selv hevder at det utelukkende er medlemmene som har finansiert moskebygget.¹⁰¹
- Alle sunni-moskeene sier at de tilhører en av de fire retninger Hanafi, Shafei, Maleki og Hanbali, og også til Sufi-retningen.
- Det er tabubelagt å snakke om wahhabisme eller salafisme med personer tilknyttet moskeene. Ingen sier åpent at er tilhengere av noen av disse retningene, men om vi ser på valg av foredragsholdere, er det likevel spørsmål om hvilken retning enkelte moskeer faktisk tilhører.
- Imamenes utdanningssted er avgjørende for hvilken ideologisk retning moskeene ser mest hen til. I intervjuene forteller informantene om imamene som er ansatt i

deres respektive moskeer. En ting er sikkert per dags dato: Det fins ingen imamutdanning i Norge, og det gjør at alle imamene er utdannet i utlandet, med mindre en moské velger å ansette en imam som ikke har formell imamutdanning. Flere av moskeene vi har snakket med, har imamer utdannet i Saudi-Arabia.

- En del av moskeene i Oslo som tar tydelig uttalt avstand fra ekstremismen. De er åpne i møte med media, og det de sier og praktiserer innad, ser i regelen ut til å være i samsvar med hva de uttaler ute. Masjid Bilal, ICC, Rabita, Tyrkisk islamsk samfunn og Den tyrkiske islamske union er eksempler på slike menigheter.
- Politisk moské: Minhaj-ul-Quran Oslo sier at de har kjøpt moskebygget for et høyt beløp, og at det var hovedsaklig finansiert gjennom banklån og annen innsamlingsaksjon. Denne moskeen har tette bånd til det politiske partiet PAT Pakistan. Grunnleggeren av både den bevegelsen moskeen tilhører, Minhaj ul-Quran, og PAT er en muslimsk lærd fra Pakistan. Denne moskeen er eneste moské i Oslo som åpent sier at de er tilknyttet et politisk parti, og vi har funnet tegn til at man sprer politisk islam.
- Kontroversiell moské: Central Jamaat-e Ahl-e Sunnat er en kontroversiell moské som ofte er preget av interne konflikter. Moskeen styres av noen få rike pakistanske familier i Oslo, og det foregår en maktkamp innad i denne moskeen. Det blir brukt store summer for å beholde noens favorittimam og for å beholde makten. Moskebygget ble kjøpt kr. 93 millioner, og det ser ut til at disse pengene er blitt skaffet av medlemmene selv. Den mangeårige imamen i denne moskeen har vært en kontroversiell person som har kommet med hat mot jødene og fornektet Holocaust. Som følge av intern maktkamp og konflikt ble imamen knivstukket i 2014.
- Moské som anklages for spionasje: Imam Ali senter på Tveita, Tauheed Islamic Centre og Imam Mehdi senter på Bryn styres mer eller mindre direkte av det iranske regimet og den iranske ambassaden i Oslo, ifølge kilder vi har intervjuet. Regimet og deres støttespillere driver aktivt med kartlegging av det eksil-iranske miljøet og spionasje blant iranere i Norge. Regimet har et stort nettverk av sjia-moskeer rundt seg.
- Fundamentalistiske moskeer: Tawfiiq Islamic Centre er den største somaliske moskeen i Norge. Aisha moské på Holmlia og Masjid elsalam, som ligger på Grønland, er blant de mest lukkede moskemiljøene, både ifølge opplysninger publisert på nettet og ifølge opplysninger fra informanter. På Facebook-siden til Tawfiiq Centre ser vi medlemmer som har koblinger til konservative islamske ideologer.
- Moskeer styrt av myndigheter i hjemlandet: Ifølge den tyrkiske moskeen Den Islamske Union blir imamen valgt av den tyrkiske ambassaden. Ambassaden i ordner visumet til Norge og oppholdstillatelsen.¹⁰² Ifølge opplysninger fra intervjuene har Iran og Tyrkia samme strategi når det gjelder å sende imamer til Norge. Myndighetene selv velger hvilke imamer som skal til Norge og deretter setter i gang prosessen for å søke visum. Imam Ali senter og Imam Mehdi senter har sine imamer fra Iran. Det iranske hemmelige politiet opererer på vegne av myndighetene. Tauheed Islamic Center får økonomiske støtte fra Iran.¹⁰³ Den iranske regimets nettside skriver som en gladnyhet at den første sjia-islamske moskeen, Tauheed-moskeen, ble etablert i Oslo. Flere bilder og dokumenter beviser at hovedimamen i Tauheed Islamic Centre har direkte forbindelse med ledere i det iranske regimet.
- Imamens rolle: Imamene har en sentral rolle i sine moskeer, og det som blir formidlet av imamen, er derfor moskeens standpunkt, etter det vi har klart å finne ut i

¹⁰¹ <http://www.utrop.no/28645>

arbeidet med denne rapporten. Imamenes standpunkt er avhengig av hvilket land imamen har utdannelse fra.

- Praktisering av sharia: Nesten alle moskeer praktiserer sharia-loven ved vielse og Nikah på islamsk vis. Dette har også ført til en ny type kriminalitet og trygdesvindler blant en del innvandrere som er gift på islamsk vis, men som er skilt etter Norges lov. Imam Ali senter har til og med innført bot for de medlemmene som ikke holdt fastemåned. ¹⁰⁴
- Norsk statsstøtte: I 2015 fikk Oslo-moskeene over 32 millioner kroner i statsstøtte. ¹⁰⁵ Norske myndigheter har ingen kontroll over hva som foregår i moskeene. De tar stilling først etter at det har skjedd noe, eller noe kontroversielt har lekket ut i media.

Konklusjon

En god del moskeer spiller med åpne kort, og disse moskeene bidrar mye i kampen mot ekstremisme, radikalisering av ungdommer og ikke minst til integrering av muslimske innvandrere. Moskeer som Islamic Cultural Centre (ICC), Rabita-moskeen, Masjid Bilal og tyrkiske moskeen Islamsk samfunn Milli Görüs har nyttige ressurser og velintegreerte personer som kan brukes i kampen mot radikalisering og ekstremisme, selv om det har kommet noen negative omtaler om dem i media.

Ifølge disse moskeene har staten og Oslo kommune valgt å gå til de mest omstridte moskeene og trossamfunnene for å få råd og lage samarbeidsplaner. Hvis dette skulle stemme, kan man anbefale en revurdering av statens politikk når det gjelder moskemiljøene og islamske trossamfunn.

Det å være kritisk mot et fenomen er ikke det samme som å være fiendtlig. Islam-kritikere bør opptre som islamkritikere, og ikke som muslimfiendtlige aktivister, a la Pegida. Man bør bestrebe seg på konstruktiv kritikk, for da blir sjansen større for at man bidrar til å rette opp det som ikke synes å være i samsvar med felles verdier og normer. Ingen tjener på å skyve en bestemt innvandrergroupe ut av fellesskapet. Både media, samfunnet og politikerne må slutte med generaliserende retorikk og tiltak, og ikke skjære alle over én kam.

¹⁰² <http://www.utrop.no/Nyheter/Innenriks/30913>: Den Tyrkiske Islamske Union i Herslebsgate får sendt imamer fra Tyrkia via det tyrkiske religionsdirektoratet Diyanet. Direktoratet betaler også lønnen deres. Prekener under fredagsbønnen skal også være skrevet i Ankara eller Stockholm, der Diyanet har kontor.

¹⁰³ <http://www.utrop.no/Nyheter/Innenriks/30310>

¹⁰⁴ <http://www.utrop.no/Nyheter/Innenriks/30482>

¹⁰⁵ Fylkesmannen i Oslo og Akershus

Litteratur:

Bangstad, Sindre og Marius Linge(2013) «IslamNet – puritansk salafisme i Norge», i *Kirke og Kultur*. 03/2013 (118). 252-274.

Beck, Christian W. (1990). *Det organiserte vanvidd. Et kritisk blikk på barns og ungdoms oppvekst i 90-åra*. Vallset: Opplandske bokforlag.

Douglas, Mary (2004). *Purity and Danger*. London: Routledge.

Ebrahimnejad, Masoud (2009). *Muslimske innvandrere i norsk skole: Kan man gruppere muslimske innvandreres syn på integrering?* Masteroppgave. Oslo: Det utdanningsvitenskapelige fakultet. Universitet i Oslo.

Ebrahimnejad, Masoud (2011). «Muslimske innvandrergutter – den nye underklassen?», i *Innesperring eller frisetting? Artikler i samfunnsrettet pedagogikk*. Beck, C.W og S.E. Vestre (Red.). Oslo: Didakta Norsk Forlag.

Fog, Jette (2004). *Med samtalen som utgangspunkt: Det kvalitative forskningsinterview* København: Akademisk forlag.

Øiestad, Sidsel (2008). «Norsk skole i møte med islam», i *Flerkulturell virkelighet i skole og samfunn*. Ny revidert utgave; Therese Sand (Red.), Bøyesen, Grande og Øzerk. Oslo: Cap-pelen akademisk forlag.

Hoem, A (1978). *Sosialisering, en teoretisk og empirisk modellutvikling*. Oslo: Universitetsforlaget AS.

Kvale, Steinar og Brinkmann, Svend (2009). *Det kvalitative forskningsintervju*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.

Kunz, E. F. (1973). «The refugee in flight. Kinetic models and forms of displacement». I: *The International Migration Review*. Vol. 7, No. 2 (Summer, 1973): 125-146.

Thagaard, Tone (2009). *Systematikk og innlevelse: en innføring i kvalitativ metode*. Bergen: Fagbokforlaget.

Widerberg, Karin (2001). *Historien om et kvalitativt forskningsprosjekt*. Oslo: Universitetsforlaget.

Vestre S.E. (1999). «Foreldrerett og brukerorientering». I: Bredal D. (ed): *Frihetens kår*. Oslo: Liberalt forskningsinstitutt.

Vedlegg

– Landet som eksporterer fundamentalisme

Saudi-Arabias investeringer i utviklingsland **nører opp under** ekstremisme og islamsk fundamentalisme. Det skriver New York Times i en lederartikkel.

Av Leila Feratovic

-Vesten allierte, Saudi-Arabia, har brukt millioner for å promotere wahhabismen. Denne ideologien er assosiert med både angrepene 11. september og nå Den islamske staten. I dag har ideologien fått en ny kanal i det lille landet Kosovo, står det i storavisens leder.

Saudi-Arabia har angivelig investert i konservative moskeer og sendt kontroversielle imamer til det tidlige krigsrammede Kosovo. Hvis man ser dette i sammenheng med antall fremmedkrigere som har reist fra Kosovo til Syria, er det grunn til å stille spørsmål ved Saudi-Arabias investeringer. Siden 2012 har 314 mennesker har reist til Syria og Irak for å krige, antallet er det største i Europa per innbygger.

Støtter radikale imamer

Det er ingen håndfaste bevis for at saudiske investeringer har direkte bidratt til rekruttering av fremmedkrigere, men det er et problem at radikale imamer promoterer radikal islamsk tenkning.

- Saudi-Arabia har støttet tenkere som fremmer vold og jihad som en måte å beskytte

islam på, forteller sjefen for anti-terrorstyrken i Kosovo, Fatos Makolli, til avisen. The New York Times kritiserer også amerikanske myndigheter for ikke å klare å følge med på den radikale utviklingen i Kosovo. Etter krigen har USA hatt et sterkt fotfeste i Kosovo gjennom NATO og andre utviklingsprosjekter.

- Det er underlig at den amerikanske administrasjonen i Kosovo ikke har fulgt utviklingen nøyere. Det er tenkelig at amerikanerne har antatt at befolkningen i Kosovo har et moderat religiøst samfunn.

Store summer

Her presenterer vi et utdrag fra rapporten "Moskeene i Oslo – kartlegging av konsekvensene for integrering" skrevet av forsker.

Følgende opplysninger er direkte oversettelser fra kilder på farsi, arabisk og urdu. Saudi-Arabia investerer milliarder av dollar i å bygge moskeer, skoler, institusjoner, organisasjoner for å spre salafisme og wahhabisme. Bare i perioden 2011-2013 har 2500 saudiske imamer blitt eksportert til India.

I 1980 ble milliarder av saudiske dollar sendt til Afghanistan og Pakistan for å etablere Taliban-bevegelsen. Deretter ble det investert i Bosnia-Herzegovina for at muslimere der skulle kjempe mot det daværende sosialistiske regimet. Resultatet var at det gamle Jugoslavia gikk i oppløsning og mange islamistiske grupperinger ble etablert. Deretter ble det investert i islamistiske fundamentalistiske grupper i Tsjetsjenia på 1990-tallet. Saudi-Arabia deltok aktivt i disse områdene og skapte verdens verste terrorgrupper.

Islamske sentra

Siden 1981 i kjølvannet av krigen i Afghanistan har saudiene etablert mange kulturelle/religiøse og islamske sentra for å drive veldedighetsarbeid for fattige flyktninger fra Afghanistan og Pakistan. Stiftelser og sentra som «مىم ال سال ؤوع دل ءس سوم» Aldawwat al Islamiyat (The Foundation of Islamic Mission), «ارسال ؤر اءا» (Idarat al Asraa), «مىم ال سال ؤوع دل ءس سوم» Moassesat al Kheiyrat al Mekkat al Mokkaammatt (The Association and Charity of Meka), «م ل س م ؤس سوم» (The Muslims Association), og mange andre slike foreninger, stiftelser og veldedighetsorganisasjoner er blitt grunnlagt.

Misjon

Saudiene bruker store pengebeløp på Tablighi (misjon) mens den årlige pilegrimsreisen Hajj foregår. Millioner av bøker og brosjyrer trykkes og deles ut gratis blant pilegrimsreisende fra hele muslimske verden. Seks store og viktige biblioteker i Saudi-Arabia og mer enn 117 forlag jobber kontinuerlig med å trykke tre millioner wahhabistiske/salafistiske bøker, tidsskrifter og ukeblader på 23 forskjellige språk som de deler ut til de pilegrimsreisende.

Det er forbudt å undervise andre varianter av islam i Saudi-Arabia enn wahhabisme. Studenter som reiser til Saudi-Arabia for å studere islam, lærer også denne varianten. Imamene som blir undervist ved saudiarabiske universiteter er viktige agenter for å spre wahhabismen. Saudi-Arabia har dessuten store investeringer i Pakistan, slik at nesten alle store moskeer og mange læresteder er under finansiering av Saudi-Arabia. Et eksempel er den store Faisal-moskeen i Islamabad, som er finansiert og bygget av Saudi-Arabia. Det er ikke så vanskelig å se sammenhengen mellom hva imamene

lærer i Pakistan og i saudiarabiske læresteder og hva de videreformidler i moskeene i Norge. Imam Ali Shah, imamen til Central Jamaat e Ahle Sunnat hyller drapsmannen i Pakistan. Norsk-pakistanere støtter islamistisk drapsmann: - Selvfølgelig er vi imot å endre blasfemilovene.

Moskebygging

En såkalt ikke-statlig stiftelse (Foundation) som heter **إم اس ال عالم الاعمال وطبار** (The Association for The Islamic World Communication) ble grunnlagt med økonomisk støtte fra saudi-regimet og kongen selv. Denne internasjonale stiftelsen har hittil bygget over 1259 moskeer, stiftet 200 religiøse foreninger, 1069 skoler, 134 universiteter, 41 klinikker, 76 sykehus over hele verden, ifølge organisasjonene selv. I tillegg til disse kommer over 1000 moskeer rundt omkring i verden, som også får en eller annen form for økonomisk støtte fra denne saudi-regimets internasjonale stiftelser. Siden konflikten i Balkan brukte regimet over to milliarder saudiske rial (ca 4,5 mrd NOK) i Bosnia for blant annet bygge 877 skoler og 150 moskeer og stifte mange veldedighetsorganisasjoner.

Universiteter

En av de viktigste investeringsarenaer for spredning av wahhabismen er satsing på universiteter. Muslimske studenter fra hele verden får stipend for å studere på universitetene i Saudi-Arabia. Saudiene satser på å bygge islamske universiteter både i innland og utland. Universitetet til Imam Mohammad bin Saud Al Islamiyeh (إمام محمد بن سعود بن عبد العزيز آل سعود) er ett av disse lærestedene som driver aktiv tablighi (misjon) for wahhabi/salafi-islam i utlandet. Dette universitetet har filialer i land som USA, Japan, Indonesia, Emiratene, Mauritania osv. Universitetet Islamic Community (إم اس ال عالم الاعمال) , som har hovedkvarter i byen Medina, har hele 85 prosent utenlandske studenter. Dette er et kjent universitet som drives på wahhabistisk grunnlag og er stiftet av kongen Malik Saud.

The World Assembly of Muslim Youth (إم اس ال عالم الاعمال هودنل) drives med formål om tablighi-arbeid blant muslimske ungdommer uansett nasjonalitet og hvor i verden de bor. Dette er også en organisasjon drevet av Saudi-regimet og finansiert av saudiske oljepenger. Aktivitetene er blant annet å organisere sommerleirer i muslimske land for ungdommer, gi økonomisk støtte til studenter som vil lære islam i Saudi-Arabia og mange andre aktiviteter som passer til ungdommene. Bare denne stiftelsen har bygget 18 moskeer i Kurdistan, Irak.

Media

Middle East Broadcasting Center (MBC) ble stiftet av Vali bin Ibrahim, broren til den 3. kona til kong Fahad i 1991. Finansiert av den saudiske kongefamilie. Al Arabiyeh (إم اس ال عالم الاعمال) er en annen internasjonal tv-kanal som er finansiert av Saudi-Arabia og andre arabiske land i Persia-bukta. Stiftet i 2003. Kalemeh TV, Al Sahraa Channel, Huda TV og Iqraa TV er finansiert av Saudi-Arabia. De to store internasjonale avisene Al HAYAT og AL Shargh ol Osat (طسوالا قرشلا) drives også av saudiene • (utrop.no/30441)

Osloimam lønnet fra Tyrkia

Tyrkiske moskeer i Oslo får imamer som sendes gjennom det tyrkiske religionsdirektoratet. Direktoratet betaler også lønnen deres.

Mehmet Görmez (født 1959) leder religionsdirektoratet i Tyrkia (tyrkisk: Diyanet İşleri Başkanlığı, vanligvis bare Diyanet). Dermed er han også den høyeste islamske lærde i Tyrkia. Direktoratet sender imamer til Norge, viser ny rapport. Foto: Wikimedia Commons

Av John Færseth

I en ny rapport utformet for Utrop hevdes det at flere moskeer i Oslo har forbindelser til regimer og myndigheter i Midtøsten. Mens dette i de fleste tilfeller er indirekte, får den tyrkiske moskeen Den Tyrkiske Islamske Union i Herslebsgate sendt imamer fra Tyrkia via det tyrkiske religionsdirektoratet Diyanet. Direktoratet betaler også lønnen deres. Prekener under fredagsbønnen skal også være skrevet i Ankara eller Stockholm, der Diyanet har kontor.

På spørsmål fra Utrop bekrefter styreleder Yilmaz Kutluca alt dette. Kort etter ringer han imidlertid tilbake og ber Utrop glemme alt sammen samtidig som han henviser til den tyrkiske ambassaden.

Endret rolle

Det statlige religionsdirektoratet Diyanet har styrt sunnimoskeene i Tyrkia siden opphevelsen av kalifatet i 1924. Det finansierer moskeer og lønner imamer, og har

oppsyn med prekenes. Diyanet ble opprinnelig grunnlagt for å holde religionen under kontroll i den sekulære republikken, men har fått en ny rolle etter hvert som islam har fått en viktigere posisjon. Det har fått ansvar for å sertifisere matvarer som halal, og har begynt å gi fatwaer om alt fra bruk av toalett-papir til hundehold. Det har også fått ansvaret for å definere hva som regnes som islamsk. Dette har skapt vansker for religiøse minoriteter, i første rekke alevier.

Tyrkia-ekspert Morten Myksvoll mener det er vanlig en misforståelse å tro at Diyanet opprinnelig ble opprettet for å holde religionen adskilt fra staten. Han forteller at religionen alltid har vært en viktig del av tyrkisk identitet og nasjonalisme.

- Dette har å gjøre med myten om tyrkisk sekularisme, og viser noen av feiltagelsene denne bygger på. Myndighetene har kontrollert tyrkisk sunni-islam siden Diyanet ble opprettet i 1924, det er ikke noe skille mellom stat og moske slik mange oppfatter det i utlandet. Diyanet har også sendt imamer til andre land, for eksempel er det en moske i Bergen der imamen er sendt fra Diyanet, sier Myksvoll, som mener dette er en del av myndighetenes politikk.

Diyanet i Europa

I 1983 ble det etablert en utenlandsavdeling i takt med den voksende diasporaen i Europa. Den eier eller støtter moskeer i en lang rekke land, og har ofte fått æren for det lave nivået av ekstremisme blant tyrkisk-ættede sammenlignet med andre grupper. Imamene er også utdannet i Tyrkia og ikke i Saudi-Arabia slik mange andre sunni-imamer er.

Mens denne ordningen har eksistert siden 80-tallet, har den fått ny betydning med den maktkampen som nå pågår i Midtøsten og blant muslimer i Europa. Bevillingene til Diyanet skal ha blitt firedoblet siden 2006, og ifølge tidsskriftet Foreign Affairs skal det i 2015 ha mottatt like mye som utenriks-, energi-, kultur- og turistdepartementene til sammen.

Morten Myksvoll mener dette handler om et ønske om å beholde og styrke innflytelsen blant europeiske tyrkere.

- Man ønsker å beholde og befeste sin egen posisjon innenfor sunni-islam i sin egen diaspora ved å sørge for at tyrkere har et sted å gå der de bor. Samtidig må det også sees i lys av den posisjonen land som Saudi-Arabia og Qatar forsøker å skaffe seg, og det kappløpet som foregår mellom landene, sier Myksvoll.

Andre moskeer

I tillegg finnes to andre tyrkiske moskeer i Oslo. Av disse er Tyrkisk Islamsk Samfunn Milli Görüs på Tveita del av en bevegelse som ifølge Wikipedia er den ledende blant europeiske tyrkere i dag, med moskeer i en rekke land. Navnet betyr «nasjonal visjon» og er hentet fra et skrift av Necmettin Erbakan, som regnes som grunnleggeren av tyrkisk politisk islam. President Recep Erdogans parti AKP springer også ut fra denne tradisjonen, og forholdet skal være godt. Milli Görüs har hatt arrangementer sammen med ungdomsorganisasjonen til Tyrkisk Islamsk Union og var raskt ute med å oppfordre til støttemarkeringer etter kuppforsøket i juli samtidig som den fordømte «terrororganisasjonen» til Fethullah Gulen. Det er imidlertid ingen ting som tyder på formelle bånd til myndighetene. •(utrop.no/30913)

Muslimsk misjonering på Holmlia

I en rapport om ulike moskeer i Norge, som snart gis ut av Utrop, kommer tablighi-virksomheten frem i lyset. Tablighi er en internasjonal bevegelse som legger stor vekt på "rett livsførsel".

Holmlia moské (også kjent som Masjid Aisha Holmlia) er kjent for blant annet misjonering (tablighi). Foto: mah.no

Av Claudio Castello

Ifølge rapporten er det spesielt én moské i Oslo som spesialiserer seg på tablighi-virksomhet (misjonering), nemlig Aisha-moskéen på Holmlia.

– Holmlia moské (også kjent som Masjid Aisha Holmlia) arrangerer flere aktiviteter for muslimer i Oslo og Akershus. Også denne moskeen driver med ordningen Hajj-Umrah som en inntektskilde og arrangerer pilegrimsreise flere ganger i året. Videre går det frem i rapporten:

– Moskeen er kjent for blant annet misjonering (tablighi-virksomhet) og samlinger om forskjellige temaer innen islam. Dette er også oppgitt på hjemmesiden til moskeen. Sitatene sier klart og tydelig at dette er en tablighi-moske som driver misjonering. På hjemmesiden står det også at moskeen kun har mannlige medlemmer.

Imamer advarer

Videre kommer det fram i rapporten at flere imamer har advart mot denne formen for islamsk misjonering. Syed Ali Bukhari, som er imam ved Oslo kretsfengsel, advarer overfor NRK mot den muslimske bevegelsen, som aktivt rekrutterer unge menn til sine tablighi-moskeer. Ifølge NRK blir det aktuelle moskemiljøet holdt under oppsikt av Politiets Sikkerhetstjeneste (PST).

– Ledelsen ved tablighi-moskeene vet hvordan de skal rive med seg folk, men ungdommene vet ikke hva de egentlig står for. Hvis de visste hvor radikal bevegelsen er, ville de trukket seg ut, sier Bukhari til statskanalen.

Omstridte

Tablighi-menigheter tilhører en svært konservativ form for religionstolkning og lære. Også i utlandet har man kartlagt menighetene til bevegelsen. En rapport utarbeidet av Pew Research Centre i 2010 betegner tablighi-menighetenes løse organisasjonsform som et tveegget sverd.

- Uten sentralisert kontroll kan tablighi-misjonærer operere på forskjellige måter og ofte improvisere i stedet for å følge en standard strategi. Som et resultat, varierer bevegelsens innvirkning fra sted til sted, mye avhengig av metoder, samt intensjoner og tilbøyeligheter til lokale ledere og tilhengere.

Videre går det frem at:

- Tablighi-sentret i Barcelona rettet seg mot byens innvandrere av nord-afrikansk opprinnelse. I Frankrike er det en stor tablighi-senter i St. Denis, utenfor Paris, men de fleste tablighi-grupper i landet opererer uavhengig av hverandre, først og fremst ved å bygge relasjoner med lokale moskeer.

Isolasjonister

I Storbritannia har også tablighi-retningen etter hvert fått mange følgere. En av de største menighetene er Tablighi Jaamat UK, som i 2011 ble offentlig kjent etter at de med nebb og klør kjempet for å få bygget det som skulle bli et av de største muslimske gudshus i landet, med plass til 9000 troende. I 2015 ble planene til moskéutbygging i Newham skrinlagt av lokale myndigheter.

Reformimamen Taj Hargey, som leder et progressivt islamsk utdanningscenter i Oxford, advarer mot tablighi-retningen.

- Hele bevegelsen er preget av isolasjonsdynamikk, som flere steder i landet har ført til lommer og enklaver, hvor har atskilt seg fra resten av samfunnet, sier Hargey i et intervju med The Guardian.

Islamsk "indrevisjon"

Lars Gule, førsteamanuensis ved Høgskolen i Oslo og Akershus (HiOA), og mangeårig forsker og debattant med islam som tema, påpeker at religionen i seg selv er en misjonsreligion.

- Samtidig er det slett ikke vanlig at den gjennomsnittlige muslim selv driver misjon. Noen mener de gjør det gjennom sitt eksempel, andre vil gi økonomisk støtte til misjonsaktiviteter eller lignende, men det er et lite mindretall som opptrer som aktive misjonærer. Det er jo derfor vi legger merke til Islam Net når de står på Egertorget eller Profetens Ummah når de driver gatemisjon.

Tablighi-virksomheten ser Gule på som en form for "indrevisjon".

- Så vidt jeg har forstått driver tablighi-ene med indrevisjon, dvs. de banker på dørene til andre muslimer for å fortelle hvordan de skal bli gode muslimer. Og mye muslimsk misjon er nettopp det, indrevisjon.

Mulig saudisk finansiering

Ulike eksperter enes om at tablighi-virksomheten også driver en ganske god business. Alex Alexiev fra den amerikanske tenketanken International Assessment and Strategy Center har hevdet at bevegelsen indirekte tar imot symbolske summer fra saudiske donorer, gjennom nettverk som World Muslim League.

- Samtidig som Tablighi Jamaats finansielle aktiviteter er omgitt av mystikk, er det ingen tvil om at noen av de enorme summene som brukes av saudiske religiøse aktører

på proselyttisme (misjonering) er til stor fordel for bevegelsen.

– Vi har intet å skjule

Zuner Ahmed, forstander hos Moské Aisha Holmlia, forklarer bakgrunnen for misjoneringsarbeidet.

– Jeg vil tippe at rundt 30-50 personer gjennom arbeidet vårt har blitt mer opptatt av troen sin. Å vende tilbake til en rett livsførsel er det dette handler om. Særlig gjelder dette for trofeller som har hatt en vanskelig og kriminell livsførsel, og som nå går tilbake til en livsførsel i tråd med god islamsk moral.

– *Hvor mange misjonærer har dere i Aisha?*

– For tiden er det fem-seks stykker som driver med dette arbeidet på en mer eller mindre fast basis. Ungdommene møter opp, og vi sender dem til en moské i en annen by, hvor de presenterer seg selv overfor andre troende og inviterer dem til å besøke vår moské. Noen ganger kan det variere om man møtes hver eller annenhver helg. Husk at dette også er et samarbeid som omfatter flere moskeer, deriblant oss.
– For oss er dette en helt åpen og legitim måte å jobbe på, og vi har ingenting å skjule, legger forstanderen til.

Skaper sunn debatt

Ahmed forteller også at misjoneringen skaper debatt innad i menigheten.

– Som i alle andre trossamfunn, både islamske og ikke-islamske finner vi et menneskelig mangfold med ulike meninger. Hos oss er det ikke alle som er komfortable med denne måten å fremme troen på, og derfor har vi også andre aktiviteter.

– *Hvordan skiller islam-forståelsen i Aisha-menigheten seg fra andre muslimer i Norge?*

– Vi skiller oss på ingen måte fra noen andre. Vi er sunnier på lik linje med andre menigheter, og generelt sett er dette et tilbud til alle muslimer.

Videre avklarer han på vegne av menigheten følgende som står i rapporten og i NRK-saken:

Om tablighi-begrepet: Vi vil helst ikke bli omtalt som en "tablighi-moske", men man må gjerne nevne at vi støtter denne jobben.

Om Aisha-moskéen som tablighi-moskè og umrah-reiser som inntekt: Vi er ikke spesialister på dette området, men støtter jobben med å invitere folk til moskeen. Når det gjelder umrah-reiser (jour. anm. pilgrimsferden til Mekka som kan utføres av enhver muslim når som helst på året, i motsetning til hajj, som er periodebestemt) så er formålet med reisen å tilby en gunstig og godt veiledet tur, ikke å ha det som en inntektskilde.

Om at moskéen kun har mannlige medlemmer: Vi har ikke kun mannlige medlemmer, men vi har dessverre ikke fått laget et eget lokale for kvinner for å utføre bønn. Vi har imidlertid aktiviteter for begge kjønn, som forelesninger og andre kurs.

Om Syed Ali Bukharis uttalelser og NRK-artikkelen: Bukhari må gjerne spesifisere hva som gjør denne bevegelsen radikal. Vi har et veldig godt samarbeid med både politiet og bydelen i området, og kan ikke skjønne hvorfor NRK hevder at moskemiljøet er holdt under oppsikt av PST. Vi har aldri blitt kontakt av verken PST eller politiet på overnevnt grunnlag. • (utrop.no/30710)

Søkte penger fra Saudi-Arabia

Det trenger ikke være problematisk om byggingen av norske moskeer blir delvis finansiert fra Saudi-Arabia, mener **forstander** i Rabita-moskeen Basim Ghozlan. Ikke alle saudiske givere er tilknyttet regimet, understreker han.

Av Are Vogt Moum

Det finnes etter hvert flere store moskébygg i Oslo. De fleste av dem ligger i østre del av sentrum, men det finnes også en del større bygg i drabantbyene. I Åkerbergveien på Tøyen ligger en av Oslos eldste og mest kjente moskeer, den karakteristiske blå moskeen til World Islamic Mission, som åpnet i 1995.

Selv om WIMs moské kan skryte av et bruttoareal på 1260 kvadratmeter, fliser med kalligrafier fra Iran og Spania, en lysekrone fra Tyrkia og persiske tepper på gulvene, er den langt fra den dyreste i Oslo. Da den den omstridte moskeen Central Jamaat-e Ahl-e Sunnat-moskeen på Grønland ble åpnet i 2006, ble de totale byggekostnadene anslått til 93 millioner kroner. En enda dyrere moské ble åpnet på Furuset i 2011, nemlig Ahmadyia-moskeen, som Hegnar.no har anslått kostet 100 millioner å bygge. Til sammenligning kostet WIMs moské 17 millioner.

I en rapport skrevet for Utrop, "Moskeene i Oslo", er det gjort en kartlegging av moskeene i Oslo. Rapporten inneholder blant annet en oversikt over hvor mye de ulike moskeene har kostet, og hvordan de er finansiert. Det er også oppsummert hvor mye de ulike trossamfunnene får i statsstøtte. (Se faktaboks.)

Fikk ikke støtte

Når det skrives om finansiering av moskébygg, følger det ofte spekulasjoner om noen kan ha mottatt penger fra utlandet. Iran og Saudi-Arabia har vært nevnt i norske aviser flere ganger. Særlig islamfiendtlige debattanter har fremstilt det som om støtte fra utlandet er ganske vanlig i Norge, og at moskeer kan være under ideologisk påvirkning fra tvilsomme regimer. Norske islamforskere er imidlertid mer skeptisk til om det finnes slike koblinger, og hittil er det ikke avdekket direkte finansiering av moskebygg fra udemokratiske regimer.

Basim Ghozlan, som er forstander i Rabita-moskeen i Oslo, ser fra på det å motta penger fra utlandet fra en litt annen vinkel. Rabitas lokaler ligger i Calmeyers gate, sentralt i Oslo. Moskeen deres kostet 20 millioner da den ble kjøpt.

- Da vi skulle kjøpe lokaler til moskeen, hadde vi aksjoner og kampanjer for å samle inn penger. Vi hadde ikke råd til å kjøpe eiendom, så vi måtte gjøre en ekstra innsats over mange år for å få inn nok penger til dette.

Han mener det er skapt et galt inntrykk av at det er lett for moskeer å få støtte fra Saudi-Arabia.

Hard konkurranse

- Da vi skulle kjøpe lokaler, forhørte vi oss blant annet med mulige donorer i Sau-

di-Arabia. Vi ba om støtte fra ulike institusjoner der, så vidt jeg husker var det snakk om banker og firmaer. Vi kom tilbake med null kroner. Det var også snakk om lån, men ingen ville låne oss heller. Ikke glem at det er hard konkurranse om pengene fra Saudi-Arabia. Mange menigheter i fattige land i Asia og Afrika ønsker bidrag. Med pengene det koster å bygge én moské i Norge, kan man finansiere ti vannprosjekter i Afrika. Da er det ikke så vanskelig å forstå at saudiarabiske givere heller prioriterer fattige land.

Ghozlan mener det er feil å hevde at dersom man får penger fra Saudi-Arabia, er man nødvendigvis kontrollert av saudiarabiske myndigheter.

- Det er minst tre misoppfatninger her: For det første er det ikke slik at det meste av pengene kommer fra den saudiarabiske staten. Så vidt jeg vet er det ingen i Norge som har fått støtte fra den saudiarabiske staten. For det andre er det ikke slik at de fleste givere krever eller klarer å holde full kontroll med de moskeene de bidrar til å finansiere. Jeg kjenner til noen moskeer i Europa som har blitt bygget med penger fra Saudi-Arabia, men hvor de lokale lederne har full kontroll med det som skjer i moskeen og ikke lar seg påvirke av donorer.

- *Hvorfor syntes dere det var ansvarlig å se etter givere i Saudi-Arabia?*

- Som jeg har forklart, er det ikke slik at alle saudiske givere ønsker å kontrollere dem de gir penger til. Giverne er ofte rike mennesker og/eller institusjoner som ganske enkelt ønsker å bidra til byggingen av moskeer. Det er ikke den saudiarabiske staten vi snakker om her. For oss er det klart at vi kan godta støtte fra inn- og utlandet, så lenge støtten ikke er betinget.

Viktig med statsstøtte

Ghozlan innrømmer imidlertid at det finnes eksempler på at Saudi-Arabia har direkte kontroll med moskeer i andre land Europa.

- Hvis jeg ikke tar feil, finnes det i London minst én moske som er finansiert av Saudi-Arabia og hvor saudiene har plukket ut imamene osv.

- *Hvor viktig er statsstøtten i denne sammenhengen?*

- Den har veldig mye å si. Statsstøtten gjør at man står på egne ben, man overlever i alle fall. Hvis trossamfunnene ikke hadde hatt den, så måtte de i mye større grad lett etter penger andre steder, f.eks i utlandet.

Fikk ikke godkjenning

Det er også andre moskeer i Oslo som har forsøkt å få penger fra Saudi-Arabia, men som har gitt opp. Forstander ved moskeen Tawfiq Islamsk Senter (TIS), Abdibasid Ali Mohamed, forklarer til Utrop i en epost at senteret verken mottar eller har mottatt midler fra utlandet. Moskebygget de har nå, er finansiert med oppsparte midler, skriver han.

Innsamlingen startet i 1997. Etter ti år, i 2007, kjøpte de tomten.

- Vi ønsket å få midler fra muslimske land som Saudi-Arabia. Saudiske myndigheter krevde at TIS skulle fremlegge dokumentasjon på at det er ok fra norske myndigheter å få støtte til bygget. Norske myndigheter ønsket ikke å gi tillatelsen, og dermed

kunne ikke TIS få midler. Ellers er alt finansiert med donasjoner fra medlemmene. Vi har ordnet avtalegiro til bidragsyterne. Alle innsamlede midler er godkjent av autorisert regnskapsfører, skriver forstanderen.

Heller ikke Tawfiq er kjent med at noen moskeer i Norge er finansiert med midler fra muslimske land.

- Når våre politikere uttaler seg i media om moskeer som finansieres med midler fra muslimske land, kan allmennheten lett oppfatte at dette gjelder for alle moskeer. Dette kan igjen føre til mer uønsket oppmerksomhet mot muslimer. Dette er vår oppfatning, skriver han. • (utrop.no/28645)

Dette er noen av funnene i Utrops rapport "Moskeene i Oslo":

Til sammen hadde de muslimske trossamfunnene i Oslo 67.630 medlemmer i 2015. De mottok i alt nærmere 33 millioner kroner i statsstøtte, fordelt på 35 trossamfunn (to hadde ikke registrerte medlemmer og kvalifiserte dermed ikke til støtte).

Forklaring: Tallene i tabellen baserer seg på tall fra Fylkesmannen, Hegnar.no og Utrops egne undersøkelser. Der hvor det står flere beløp i kolonnen for moskebygg, er det snakk om separate bygg/eiendommer.

Navn	Medlemmer	Statlig tilskudd 2015	Kjøpesum moské
Det islamske fellesskap Bosnia-Herzegovina	9339	4.538.754	3,4 mill
Tawfiq Islamske Senter	6970	3.391.794	6,5 mill
Central jamaat-e ahl-e sunnat Norway	6009	2.920.374	93 mill
Central jam-e-mosque World Islamic Mission, Norway	4661	2.265.246	17 mill
Albansk islamsk kultursenter	4173	2.028.078	8 mill
Islamic Cultural Centre Norway	3655	1.641.095	75 mill
Den tyrkiske islamske union	3094	1.503.684	6,5 mill 2,8 mill 2,9 mill
Det islamske forbundet - Rabita	2838	1.379.268	20 mill
Ahmadiyya Muslim Jamaat	1467	712.962	100 mill
Islamsk kultursentrum i Oslo	1212	589.032	12,3 mill 12,5 mill
Tauheed Islamic Centre	890	432.540	30 mill
Tyrkisk Islamsk Ungdomsforening (Millî Görüş)	720	349.920	7,5 mill

Forsker: – Saudi-Arabia sprer sitt budskap

- Det er ikke noe nytt at Saudi-Arabia bruker ressurser på religiøs infrastruktur rundt om i verden. Det har vi sett mange eksempler på siden 1973, også i vestlige land. Men det betyr ikke at det følger krav om kontroll med når Saudi-Arabia bidrar til å finansiere en moské eller på annen måte bruker penger i andre land.

Det sier Sindre Bangstad, som er forsker ved KIFO, Institutt for kirke-, religions- og livssynsforskning.

Han påpeker at det ikke er ulovlig for Saudi-Arabia å drive med påvirkningsarbeid i andre land.

- Saudi-Arabia har gått nokså stille i dørene i Norge. Det viser blant annet saken med Alnor-moskeen i Tromsø for noen år siden. Da gjorde saudiene et fremstøt for å få en offisiell godkjenning fra norsk UD før de ville bidra med penger til Alnor. Jonas Gahr Støre, den gang utenriksminister, avviste dette nokså kontant. Jeg tolker saudienes fremstøt overfor norske myndigheter først og fremst som noe de gjorde for å unngå å provosere unødig. Når det er sagt, er det ingen tvil om at det saudiske regimet står for og søker å spre en religiøs ideologi, wahhabismen, som er ultrakonservativ. Men det er altså langt fra klart at det er noen lovhjemmel for å hindre dem i å gjøre dette i Norge, forklarer forskeren.